

**Humanistisch Instituut voor
Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek**

HERNIEUWDE AANVRAAG

ten behoeve van aanwijzing van het H.I.W.O.O.

als bijzondere universiteit

krachtens artikel 218 W.w.o.

Utrecht, oktober 1987

Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek

Code: TJ/EL 87-487

Aan: Hare Majesteit de Koningin
Kabinet der Koningin
's-Gravenhage

Utrecht, 30 oktober 1987

Majesteit,

Hierbij bieden wij U een hernieuwde aanvraag aan ten behoeve van de aanwijzing van het Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek als bijzondere universiteit.

In deze aanvraag zijn met name de commentaren verwerkt van de Onderwijsraad, kenmerk 3A/3 62T van 12 januari 1987, en van de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten, kenmerk VSNU 86/2219 U, conform de afspraken die Uw Minister van Onderwijs en Wetenschappen met ons heeft gemaakt in het gesprek van 19 augustus 1987.

De formele aanvraag van 30 mei 1986 komt hiermede te vervallen.

Sinds onze eerste aanvraag is de situatie inzake de totstandkoming van het HIWOO in drieërlei opzicht gewijzigd:

1. door invoering van de nieuwe Wet op het wetenschappelijk onderwijs per 1 september 1986;
2. door de brief van 30 maart 1987 van de Minister van Onderwijs en Wetenschappen aan ons bestuur, waarin de Minister het principe van gelijke behandeling van het humanisme als levensovertuiging met godsdienstige overtuigingen onderstreept en derhalve een aanwijzing van een humanistisch instituut voor wetenschappelijk onderwijs en onderzoek als zodanig gelijkwaardig aan een aangewezen theologische universiteit mogelijk acht;
3. door de memorie van antwoord (Nr.6) en de nota van wijziging (Nr.7) op wetsvoorstel 19011 betreffende Wijziging van de artikelen XIII en XIV van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs, waarin de mogelijkheid van bekostiging van het HIWOO in principe geregeld wordt.

Ingevolge deze omstandigheden is de huidige aanvraag in hoofdzaak gericht op de vereisten van art. 218 e.v. Wet op het wetenschappelijk onderwijs.

Aangepast aan deze recente ontwikkelingen hebben wij thans het voornemen met ingang van het nieuwe academisch studiejaar wetenschappelijk levensbeschouwelijk onderwijs te verzorgen in de studierichting Humanistiek in het kader van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs.

In het licht van dit voornemen verzoeken wij U het Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek, uitgaande van de Stichting Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek, gevestigd te Utrecht, met toepassing van artikel 218 van de

Wet op het wetenschappelijk onderwijs aan te wijzen als universiteit, die ten aanzien van door dit instituut te verlenen doctoraten in de humanistiek en getuigschriften van met goed gevolg afgelegde doctoraalexamens in de humanistiek gelijkberechtigd is met de rijksinstellingen van wetenschappelijk onderwijs.

Gezien de grondslag en de doelstelling van de beoogde instelling, namelijk een humanistische wetenschappelijke ambtsopleiding, analoog het gestelde onder A in de eerder genoemde nota van wijziging -na 'theologisch' invoeging van 'en levensbeschouwelijk'- en in het verlengde van een beschouwing van de Onderwijsraad in zijn advies hieromtrent, beschouwen wij artikel 10, eerste lid, van de Wet w.o. krachtens artikel 220 onder b op het HIWOO van toepassing. Derhalve bieden wij een geïntegreerd onderwijsprogramma aan op basis van het bepaalde in artikel 10, eerste lid, van genoemde wet.

Daarnaast verzoeken wij U het HIWOO -na aanwijzing- in aanmerking te laten komen voor bekostiging.

Voor de goede orde vermelden wij dat de Stichting Humanistisch Opleidings Instituut, tot op heden bekostigd als instelling van hoger beroepsonderwijs voor geestelijk werk, geleidelijk ophoudt te bestaan bij de daadwerkelijke effectuering van bovenstaand verzoek en er derhalve met ingang van het cursusjaar 1988/1989 geen instroom van nieuwe eerstejaars h.b.o.- studenten meer zal plaatsvinden. Voor de huidige h.b.o.- studenten zal een overgangsregeling getroffen worden.

Ter voldoening aan het bepaalde in de artikelen 219 en 220 van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs leggen wij de statuten van de stichting voor (bijlage 1), benevens het bestuursreglement (bijlage 2) en het rechtspositiereglement (bijlage 3).

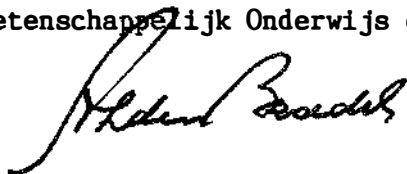
Tevens voegen wij de functie-vereisten voor het wetenschappelijk personeel toe (bijlage 4).

Tenslotte vermelden wij, dat het promotiereglement, vermeld in artikel 15 Wet w.o., (thans) wordt opgesteld naar de vormgeving in de wetgeving.

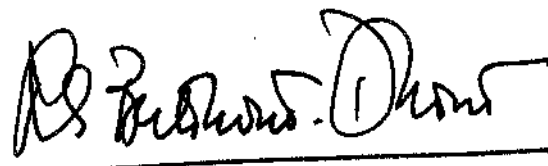
In het navolgende stuk gaan wij in op het door de Wet vooronderstelde niveau voor aanwijzing in het licht van het bijzondere karakter van de beoogde opleiding.

Met de meeste hoogachting,

Het bestuur van de Stichting
Humanistisch Instituut voor
Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek,

Dr. A.L. den Broeder
(voorzitter)

Mw. R.E. Berkhout-Dhont
(secretaris)

Het Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek
als bijzondere universiteit krachtens artikel 218 W.w.o.

Code: TJ/JK/ABvK 87-499

Utrecht, oktober 1987

INHOUDSOPGAVE

I.	De wetenschappelijke ambtsopleiding op humanistische grondslag ..	1
II.	Wetenschapsbeoefening aan het HIWOO	5
1.	Vooraf	5
2.	Wetenschap en vooronderstellingen	6
3.	Humanistische notities bij wetenschapsbeoefening	6
4.	Humanisme en wetenschap	6
5.	De wetenschappelijke methode binnen het HIWOO	7
6.	Humanistische en christelijke wetenschapsbeoefening	8
7.	Humanistische wetenschapsbeoefening en culturele ontwikkelingen	9
8.	Samenvatting	9
III.	Wat is humanistiek?	10
IV.	Het wetenschapsbeleid van het HIWOO	16
1.	Algemeen	16
2.	De organisatie van onderwijs en onderzoek	17
2.1.	Organisatie van het HIWOO	17
2.2.	Verdere plannen ten aanzien van de organisatie van onderwijs en onderzoek	17
2.2.1.	Integratie en doelmatigheid	18
2.2.2.	De vakgroepenindeling	18
2.2.3.	De onderzoeksorganisatie	19
2.2.4.	Onderwijs- en onderzoeksberaad	20
3.	Onderwijs	20
3.1.	Inleiding	20
3.2.	Beschrijving van de disciplines/vakgebieden binnen het onderwijsprogramma	21
3.2.1.	Vakgroep I Wijsbegeerte en wetenschap van de levensbeschouwing	21
3.2.2.	Vakgroep II Theorie en praktijk van geestelijk werk, bestuur en beleid	24
3.2.3.	Vakgroep III Sociaal-culturele wetenschappen en humanisme	30
3.2.4.	Werkgroepen	35
3.3.	Toelating	37
3.4.	Eindtermen	37
3.5.	De structuur van het onderwijsprogramma	39
3.5.1.	Schematische weergave	40
3.5.2.	Toelichting bij het schema	40
3.6.	Studie-uren	42
3.6.1.	Inleiding	42
3.6.2.	Schematische weergave	44
3.7.	Examenprogramma	45

4.	Onderzoek	45
4.1.	Aandachtsvelden	47
4.1.1.	Het humanisme als gedachtengoed	47
4.1.2.	De humanistische agogische beroepspraktijk	48
4.1.3.	Humanisme, cultuur en samenleving	48
5.	Personeelsbezetting	50
6.	Bibliotheekvoorziening	51
V.	Nawoord	52

BIJLAGEN: 4

Het Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek
als bijzondere universiteit krachtens artikel 218 W.w.o.

I. De wetenschappelijke ambtsopleiding op humanistische grondslag

Het humanisme kent een lange bestaansgeschiedenis. Vruchten van humanistisch denken en handelen hebben hun plaats verworven in de hedendaagse samenleving en komen eveneens -meestal impliciet- tot uitdrukking in de wetenschapsbeoefening en in het bijzonder in de filosofie en de sociaal-culturele wetenschappen.

Het humanisme gaat uit van het vertrouwen dat de geestelijke inspiratie die een mens in staat stelt het leven inhoud te geven en zich daarin te verwerkelijken, gewekt wordt door diens besef van (historische) verbondenheid met zijn medemens, met de cultuur, met de natuur en met de kosmos.

"Het humanisme is de levensovertuiging, die probeert leven en wereld te begrijpen uitsluitend met menselijke vermogens. Het acht wezenlijk voor de mens zijn vermogen tot onderscheidend oordelen, waarvoor niets of niemand buiten hem verantwoordelijk kan worden gesteld.

Het humanisme wordt gekenmerkt door:

1. de voortdurende bereidheid zich in denken en doen naar normen van redelijkheid en zedelijkheid te verantwoorden;
2. de helpende zorg voor de medemens om hem in staat te stellen zich te ontplooiën tot een volwaardig bestaan in zelfbestemming;
3. het streven naar een samenleving waarin vrijheid, gerechtigheid, verdraagzaamheid, eerbied voor de menselijke waardigheid en medemenselijkheid centraal staan." (1).

Expliciet en bewust humanistisch denken en handelen vindt in Nederland met name plaats binnen het kader van het Humanistisch Verbond.

Internationaal gezien neemt de ontwikkeling van het humanisme in Nederland zowel in theoretische als in praktische zin een vooraanstaande positie in, aangezien er in Nederland sprake is van een uitgebreid netwerk van humanistische en aan het humanisme verwante organisaties, die qua organisatiegraad en omvang van ontplooiëde activiteiten uitstijgen boven wat er in het buitenland op dit gebied gebeurt.

Het Nederlandse Humanistisch Verbond onderhoudt nauwe contacten met het Belgische Humanistisch Verbond. Daarnaast vindt er reeds gedurende 7 jaar regelmatig samenwerking en overleg plaats tussen het Humanistisch Opleidings Instituut te Utrecht en de afdeling Lekenbegeleiding van de faculteit van de Letteren en de Wijsbegeerte van de Vrije Universiteit Brussel in België. Deze samenwerking betreft met name de beroepssoort van het geestelijk werk, die in België reeds op wetenschappelijk niveau bestudeerd en onderwezen wordt.

(1) Uit de beginselverklaring van het Humanistisch Verbond zoals vastgesteld door het 20e congres van het Humanistisch Verbond d.d. 12 en 13 mei 1973.

Verder worden hoofdzakelijk in Noorwegen en de Verenigde Staten activiteiten op het gebied van humanisme en onderwijs ontplooid. Ontwikkelingen op dit gebied worden gecoördineerd door de International Humanistic and Ethical Union (IHEU), waarbinnen Nederlandse humanisten reeds lang een belangrijke rol spelen.

Hierbij kan worden opgemerkt, dat de internationale humanistische beweging zich de laatste jaren steeds actiever opstelt en daarbij in toenemende mate weerklank ondervindt in diverse landen en in internationale organisaties.

Tot op heden is het Humanistisch Verbond in het onderwijsbestel vertegenwoordigd in de Stichting Humanistisch Opleidings Instituut die de hogere beroepsopleiding voor geestelijk werk verzorgt; in de Stichting Humanistisch Vormings Onderwijs die de opleiding voor H.V.O.-geevenden in het basisonderwijs verzorgt; in het instituut van bijzondere leerstoelen; en in onderwijsvakken als humanistisch vormingsonderwijs, geestelijke stromingen e.d..

In 1962 is door het Humanistisch Verbond een aanvang genomen met het opleiden van geestelijk raadslieden, waarvoor in 1964 de Stichting HOI is opgericht. In de loop der jaren heeft het beroep zich ontwikkeld en omvat het nu drie werksoorten, te weten: geestelijke verzorging; geestelijke vorming en geestelijk vormingsonderwijs.

Het geestelijk werk, wat inhoudt: "...het begeleiden van enkelingen en groepen bij het leren ontdekken/verwerken/hanteren van eigen levensbeschouwelijke vragen en moeilijkheden van existentiële aard" behoeft, inspelend op maatschappelijke ontwikkelingen en gezien de hoge eisen die aan het werk worden gesteld, een opleiding op wetenschappelijk niveau en verdere theoretische onderbouwing op basis van wetenschappelijk onderzoek.

Met name ter bevordering van de kwaliteit van het handelen van de humanistische ambtsdragers, ten behoeve van de verdieping van het humanisme, en tevens met het oog op het leveren van bijdragen aan maatschappelijke discussies en besluitvorming, is vanuit het Humanistisch Verbond enige jaren geleden het beleidsvoornemen inzake de oprichting van een humanistisch wetenschappelijk instituut geïnitieerd. Hiertoe is formeel de Stichting Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek (HIWOO) op 29 mei 1986 opgericht.

Het HIWOO zal het wetenschappelijk levensbeschouwelijk onderwijs vanuit de humanistische levensovertuiging verzorgen, dat wil zeggen een wetenschappelijke ambtsopleiding zijn vanwege het Humanistisch Verbond. Deze universiteit zal opleiden voor het doctoraalexamen in de humanistiek. Afgestudeerden kunnen zich humanisticus noemen en komen in aanmerking voor de functie van humanistisch ambtsdrager.

Daarnaast zullen in het kader van het HIWOO postacademisch onderwijs, nascholing en een openbare cursus voor niet-humanisten verzorgd worden.

Cruciaal in de bedoeling van de aanvraag is het realiseren van een ambtsopleiding. Met deze term wordt, naast de wettelijke geldigheid ervan, een geschiedenis van godsdienstigheid in relatie tot wetenschappelijk onderwijs aangeroerd. Het gebruik van de term 'ambt' heeft sinds de oprichting van het Humanistisch Verbond ook binnen het Humanistisch Verbond ingang gevonden, met name met betrekking tot het humanistisch raadswerk. In de voortgang van humanistisch denken en in de vertaling ervan naar maatschappelijke vormgeving is de kijk op het gebruik van

het begrip 'ambt' geëvolueerd. Met deze aanvraag wordt er een concrete mogelijkheid geschapen om naar actueel inzicht in humanistisch perspectief de term 'ambt' inhoud te geven.

Het woord 'ambt' geplaatst in een humanistische context verwijst primair naar alle functies die met een geestelijk doel worden uitgeoefend, in het algemeen ten behoeve van de humanistische beweging en in het bijzonder onder inhoudelijke verantwoordelijkheid van het Humanistisch Verbond. Onder 'geestelijk' wordt in dit verband verstaan het openstaan voor en aan de orde stellen van vragen die inherent zijn aan het zoeken naar de grond en het waartoe van het bestaan.

Het feit dat de humanistische levensbeschouwing bij de functievervulling inhoudelijk in het geding is, vormt eveneens een intrinsiek kenmerk van het humanistisch ambt.

Onder de aanduiding 'ambt' worden verenigd de functie van humanistisch geestelijk werkende, de functies van humanistisch bestuurder en beleidsmaker en de functie van humanistisch beoefenaar van de wetenschap van de humanistiek.

Bedoelde ambtsdrager wordt opgeleid aan het HIWOO. In dit verband is het humanistische ambt een centraal gegeven in het wetenschappelijke onderwijs en onderzoek binnen de studierichting humanistiek.

Essentieel in de taakstelling van het HIWOO is gezien de bedoeling van het ambt dan ook: het door onderwijs en onderzoek leveren van inhoudelijke bijdragen aan het bevorderen van het geestelijk functioneren van mensen, aan het stimuleren van de aandacht voor het geestelijk leven binnen sociale verbanden en structuren, en aan het creëren van een samenleving van mensen die zich hun verantwoordelijkheid voor zichzelf, hun medemens, de natuur en die samenleving meer bewust zijn.

Wetenschap is hiervoor een belangrijk instrument en wetenschappelijk gevormde humanistici zijn hier als gesprekspartner onmisbaar.

In het kort toegelicht, ligt aan de aanvraag voor erkenning (en bekostiging) van het HIWOO de volgende motivering ten grondslag:

- Om tot theorievorming over en verdere ontwikkeling van het humanistisch denken en handelen te komen is wetenschappelijk onderzoek vanuit humanistisch perspectief en gericht op voor het humanisme als geestelijke en maatschappelijke stroming relevante vraagstellingen en thema's noodzakelijk.
- Het humanistisch geestelijk werk behoeft verdere theoretische onderbouwing en verdieping vanwege de ontwikkeling van het eigen beroep en van soortgelijke beroepen en vanwege de plaats van het werk in het geheel van op begeleiding en vorming gerichte activiteiten.
- Daarnaast vereist het voortgaande proces van de maatschappelijke gelijkstelling van humanistische raadsliden aan collega's van andere gezindten en levensbeschouwingen een beroepsopleiding op wetenschappelijk niveau.
- In de behoefte aan docenten voor humanistisch vormingsonderwijs, geestelijke stromingen en dergelijke op eerstegraads niveau dient te kunnen worden voorzien.
- Humanistisch ambtsdragers behoeven de kennis en de ontwikkeling om op het niveau van beleid en organisatie een wetenschappelijk gefundeerde bijdrage te kunnen leveren, hetzij in leidinggevende of beleidvormende zin, hetzij door het aangaan van benodigde samen-

werkingarelaties en door participatie in de, binnen organisaties bestaande, overlegorganen.

- Binnen het Humanistisch Verbond bestaat een groeiende behoefte aan humanistisch gevormd en geschoold academisch kader. Ook in de vele organisaties (verenigingen, stichtingen, instellingen) op sociaal en cultureel gebied waarmee het Humanistisch Verbond nauwe betrekkingen onderhoudt, wordt een dergelijke behoefte geconstateerd.
- De in geestelijk opzicht pluriforme Nederlandse samenleving heeft ook inzicht in de verschijningsvormen en strevingen van de humanistische stroming en beweging, alsmede een wetenschappelijke analyse en beoordeling van maatschappelijke, culturele en existentiële situaties en ontwikkelingen vanuit een humanistische optiek.
- Ter bevordering van de internationale ontwikkeling van het humanisme op het gebied van ideeën, opleiding en dienstverlening is een humanistisch wetenschappelijk instituut van belang. Daarenboven is ten behoeve van internationale samenwerking met betrekking tot belangrijke (mondiale) vraagstukken een bijdrage vanuit humanistisch wetenschappelijk perspectief onontbeerlijk.

In de context van het bestel van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek zal het HIWOO een bijdrage leveren aan het inhoudelijk gestalte geven aan de in de aanhef genoemde beginselen, in de vorm van een verdieping van het humanistisch denken en door onderwijs en onderzoek betreffende levensbeschouwelijke of met levensbeschouwing en de praktijk van het humanisme samenhangende vraagstukken van wetenschappelijke, culturele of sociale aard.

II. Wetenschapsbeoefening aan het HIWOO

1. Vooraf

Het streven naar een humanistisch wetenschappelijk instituut roept direct vragen en discussie op ten aanzien van de verhouding van humanisme en wetenschap. Kan er gesproken worden van humanistische wetenschap of van een humanistische wetenschapsbeoefening? Onderstaand worden oriënterend enige beschouwingen gewijd aan de relatie tussen humanisme en wetenschap, ten behoeve van een plaatsbepaling van de wetenschapsbeoefening aan het HIWOO. In de verdere voorbereiding en opbouw van het HIWOO zal door voortgaande studie en discussie uitdieping van deze relatie en beleidsmatige concretisering plaatsvinden. Daadwerkelijke realisering van een door humanisten gepraktiseerde wetenschapsbeoefening zal in deze stimulerend en verhelderend kunnen werken.

Navolgende uiteenzetting dient gezien te worden in het licht van het HIWOO als wetenschappelijke ambtsopleiding op humanistische grondslag, omvattende de studierichting humanistiek. Achtereenvolgens zullen aan de orde worden gesteld: wetenschap en vooronderstellingen; humanistische noties bij wetenschapsbeoefening; humanisme en wetenschap; de wetenschappelijke methode binnen het HIWOO; humanistische en christelijke wetenschapsbeoefening; humanistische wetenschapsbeoefening en culturele ontwikkelingen; samenvatting.

2. Wetenschap en vooronderstellingen

Wetenschap streeft, naar gelang het wetenschapsgebied, naar beschrijvende of ook verklarende of ook voorspellende, consistente theorieën en modellen en/of systematisch doordachte beschouwingen. Taak van de wetenschap in het algemeen is te komen tot systematische ordening en verheldering van de ervaringswerkelijkheid, waarbij de norm van intermenselijke controleerbaarheid geldt.

Rationaliteit is een belangrijk instrument bij het beoefenen van wetenschap, waarbij "de waarneembare werkelijkheid als grondslag, de veronderstelde identiteit en homogeniteit van de werkelijkheid, de causaliteit of legaliteit van samenhangen" (1) doorgaans als vooronderstellingen fungeren.

Tevens spelen in de wetenschapsbeoefening in het algemeen levensbeschouwelijke, politieke en (andere) voorwetenschappelijke overtuigingen of uitgangspunten een rol. Ze zijn verweven met de wetenschappelijke criteria en methoden. Maar, als het goed is staan ze ook onder kritiek van diezelfde wetenschappelijke criteria.

Een (expliciete) levensbeschouwing houdt consequenties in, in feite voor alle gebieden van het menselijke culturele en maatschappelijke leven, dus ook ten aanzien van de wetenschapsbeoefening. Binnen het HIWOO is het beleefde, geleefde en verwoorde humanisme de fundamentele motivering voor wetenschapsbeoefening.

(1) Praag, J.P. van, Levensovertuiging, filosofie en wetenschap, Humanistisch Verbond, 1979.

3. Humanistische noties bij wetenschapsbeoefening

Dat het wetenschappelijk instituut humanistisch is, moge blijken uit de wijze waarop de grondslag wordt uitgedragen en gepraktiseerd. Dit betekent, dat de wetenschapsbeoefening zich dient te richten naar het feit dat het humanisme een gegeven is en tevens een stelsel van normen en waarden vormt, alsmede een eigen mens- en wereldbeeld bezit; dat het zijn neerslag heeft gekregen in een organisatievorm en daarnaast een innerlijke/geestelijke beweging blijft; dat het een inhoudelijk standpunt inneemt en de principiële kritiseerbaarheid daarvan beseft, en dat het werkt met bekende zinervaringen en open wil staan voor onbegrijpelijke, niet aantoonbare zinervaringen ter bepaling van de gedachte.

Bij wetenschapsbeoefening op levensbeschouwelijke grondslag is er sprake van 'een door zin vragen geleide wetenschappelijkheid'. Wetenschap wordt bedreven vanuit een zin-bewustzijn, met zingehalte en gericht op een zin-perspectief.

Door explicitering van waarde-gezichtspunten en door een bewuste humanistische levenshouding zal de verhouding van humanistische waarden en normen en de wetenschappelijke methode een zuivere en evenwichtige kunnen zijn.

De humanistische wetenschapsbeoefening is derhalve op waarden en normen betrokken; subjectief waarderend in de zin dat de menselijke ervaring ertoe doet, objectief of intersubjectief analyserend of interpreterend in de zin van het tot zijn recht laten komen van het object. De humanistische wetenschapper dient het vermogen te bezitten om zich in de uitoefening van zijn/haar vak bewust te zijn van zijn/haar humanist zijn, zich te engageren (niet identificeren) met het object van studie en onderzoek, en te blijven bij het object.

Uitgangspunt voor de humanistische wetenschapper is de waardigheid van de mens. Hij/zij dient zich hiervan steeds opnieuw rekenschap te geven en dit tot uitdrukking te brengen in het wetenschappelijk werk.

Humanistische wetenschapsbeoefening kan zich derhalve niet richten op de vraag naar de werking van de mens zonder meer. Het weten, het inzicht hebben in de werking van iets of iemand is een belangrijke wetenschappelijke activiteit, maar in dit kader uiteindelijk niet voldoende. Doorslaggevend behoort te zijn, dat de humanistische wetenschapper zich steeds weer rekenschap geeft van het feit dat het om mensen gaat.

Deze wetenschapper zal de procedurele afspraken die de wetenschap constitueren ten volle nakomen en daarbij andere aspecten van het menselijk bestaan zoals dagelijkse ervaring, emotionaliteit, cultuuractiviteit en morele en maatschappelijke vraagstukken in een te verantwoorden verhouding en op het juiste moment een rol laten spelen bij zijn/haar hoedanigheid als wetenschapper en in het beoefenen van wetenschap. Evenzeer spelen morele en esthetische waardering bij de kennisontwikkeling een rol naast zakelijke en consistente argumentatie.

4. Humanisme en wetenschap

Waar bij een rijksuniversiteit het bedrijven van wetenschap zonder meer de institutionele doelstelling is, vormt bij een bijzondere instelling van wetenschappelijk onderwijs de levensovertuiging de legitimatie voor wetenschapsbeoefening. Aldus is de humanistische levensovertuiging in

het HIWOO de grondmotivering voor de wetenschapsbeoefening; het gaat altijd om wetenschapsbeoefening binnen een humanistisch kader. Humanisme en wetenschap kunnen in het HIWOO naast elkaar bestaan, omdat de wetenschappelijke methode er systematisch, georganiseerd en gecoördineerd als instrument dient voor de ontwikkeling en de voortgang van het humanisme. Het zal duidelijk zijn dat voor het HIWOO de relatie tussen concepties van wetenschap (en van de diverse disciplines) en de (humanistische) levensbeschouwing een belangrijke aandachtsgebied is.

Ten aanzien van humanisme en wetenschap kan voorts worden opgemerkt, dat zij gelijke kenmerken delen: het rationele karakter met de rede als toetssteen, de gerichtheid op menselijke en wereldse zaken, het aanbrengen van ordening en samenhang in afzonderlijke levenservaringen, respectievelijk het leveren van een coherent betoog. In deze zin is de waardering van het humanisme voor wetenschappelijkheid ook altijd gebleken en heeft het humanisme zich ook steeds rekenschap gegeven van resultaten van de wetenschap. Daarbij komt, dat in de huidige wetenschap het inzicht groeit, dat het wetenschappelijk gehalte eveneens wordt bevorderd en waargemaakt in vrije discussie. Een dergelijke communicatieve gerichtheid spreekt de humanist met name aan in de zin van redelijke argumentatie, het houden van een open en inhoudelijke gedachtenwisseling en indachtig de principiële voorlopigheid van alle resultaten van wetenschappelijk onderzoek.

Evenwel, over het geheel genomen zal vanwege de eigen aard van humanisme en van wetenschap in het HIWOO de verhouding van humanisme en wetenschapsbeoefening het karakter van een permanente dialoog dragen, waarbij de optredende spanning als noodzakelijk, wenselijk en stimulerend tegemoet zal worden getreden.

5. De wetenschappelijke methode binnen het HIWOO

Humanistische wetenschapsbeoefening voegt zich, zoals eerder gesteld, naar kenmerken van de wetenschap überhaupt. Humanistische wetenschapsbeoefening houdt niet in dat er een exclusief humanistische wetenschappelijke methode wordt gehanteerd. Explicitering van belangrijke vooronderstellingen en de gerichtheid op argumenten zijn kenmerkend voor elke wetenschappelijke methode, in welke vorm van wetenschap dan ook. Als het gaat om empirische wetenschap wordt aan het HIWOO de wetenschappelijke methode ruim opgevat. Theorieën en hypothesen worden niet alleen getoetst aan (geïnterpreteerde) ervaringsgegevens van zintuiglijke aard, maar ook aan intermenselijk herkenbare en verstaanbare innerlijke ervaringen waarover een argumentatief debat mogelijk is.

In theorievorming en in onderzoek binnen het HIWOO zullen de geijkte wetenschappelijke procedures gevolgd worden. Een bijzondere plaats binnen de wetenschappelijke praktijk van het HIWOO zullen innemen:

1. het aanwenden van het zingevende vermogen bij wetenschapsbeoefening;
2. de aandacht voor de zinervaring als een object van wetenschapsbeoefening;
3. het aangeven van handelingsperspectieven en -consequenties bij resultaten van wetenschapsbeoefening.

Wetenschappelijke activiteiten en producten zullen derhalve niet alleen wetenschappelijk verantwoord, maar ook zinvol zijn.

Afstand zal genomen worden van tendensen binnen de huidige wetenschapsbeoefening, waarin

1. verklaringen alleen worden geaccepteerd als ze in termen van oorzaak en gevolg gegoten zijn;
2. wetenschap wordt opgevat als slechts berustend op observaties van feiten in samenhang met logisch geldige relaties;
3. wetenschap louter wordt bedreven vanuit een objectivistische attitude met de nadruk op onbetrokkenheid, toeschouwersbewustzijn, en met de consequentie dat verantwoordelijkheden worden afgewezen en mensen over het hoofd worden gezien;
4. vernieuwing steeds eerst als onwetenschappelijk wordt beoordeeld, waardoor het wetenschapsbedrijf zich bevestigt, zich herhaalt en zich op die wijze in stand houdt;
5. verbeelding en inventiviteit geen ruimte krijgen binnen het sociale netwerk van wetenschappers en door uniforme en gestroomlijnde opleidingen.

In het HIWOO worden humanistische en levensbeschouwelijke c.q. uit humanistisch oogpunt relevante thema's wetenschappelijk bestudeerd. Dit betekent, dat theorievorming en onderzoek in hoofdzaak humanistische vraagstukken zullen betreffen, waarover geen, althans niet vanuit een humanistisch perspectief, studie, c.q. onderzoek is verricht.

Met betrekking tot de onderzoeksmethode binnen de studierichting humanistiek wordt ervan uitgegaan dat elke onderzoeksmethode in principe in aanmerking komt, onder noodzakelijke voorwaarde van toetsing aan humanistische normen. Vervolgens wordt die onderzoeksmethode gebruikt, die het beste aansluit bij het voorwerp van onderzoek en bij de gewenste informatie of inzichten.

Van Praag verbond aan humanistiek de fenomenologische methode. Dit verband is inhoudelijk en historisch gezien begrijpelijk: uitgaande van de vraag naar de mens wordt ingegaan op de vraag hoe iemand in dit leven wil staan en wordt onderzoek gedaan op een wijze die het zingevend vermogen van mensen tot zijn recht laat komen. Zo worden bijvoorbeeld in fenomenologisch onderzoek zijnsvragen expliciet in de methode betrokken. Het standpunt van Van Praag grijpt terug op de wetenschapsfilosofische discussie, waarin de opvatting naar voren komt, dat kwantitatief onderzoek verwijst naar een houding van niet willen waarden, dat de mens daarbinnen wordt gereduceerd tot een in elementen opdeelbaar object en dat daarentegen fenomenologisch onderzoek verwijst naar een houding die historiciteit, uniciteit en zinervaring erkennen. Dit standpunt kan nu gerelativeerd worden, gezien de hedendaagse humanistische zienswijzen en de moderne wetenschapsfilosofische ontwikkelingen. Op voorwaarde dat aan de keuze voor methode(n), aan het toepassen van onderzoeksresultaten en aan het verrichten van methodisch onderzoek steeds de vraag gesteld wordt naar de humanistische verantwoording kan een breed scala van onderzoeksmethoden gehanteerd worden.

6. Humanistische en christelijke wetenschapsbeoefening

Wanneer nu humanistische wetenschapsbeoefening in verband gebracht wordt met de christelijke, kan gesteld worden, dat humanistische en christelijke wetenschappers met elkaar gemeen hebben te willen leven vanuit een bron van inspiratie, dat zij die bewust ervaren en dat zij gericht zijn op een ruimer gebied, in de zin van het gehele bestaan en

de totale werkelijkheid omvattend, dan de 'gewone' wetenschap. Voor een deel zullen humanisten en christenen in hun wetenschapsbeoefening gelijk opgaan, in zoverre zij systematisch aandacht schenken aan zinvragen en zinervaringen. Evenwel scheiden de wegen zich daar, waar christenen zinervaring uiteindelijk funderen op het openbaringsgeloof en humanisten zinervaring putten uit (de geschiedenis van) mensen, de cultuur, de natuur en de kosmos.

7. Humanistische wetenschapsbeoefening en culturele ontwikkelingen

Dat de vraag naar humanistische wetenschapsbeoefening (in het kader van het HIWOO) groter wordt, vloeit ook voort uit de huidige culturele ontwikkelingen. Pluriforme samenleving, secularisatie, verschuivingen in normen- en waardenpatroon, technologische ontwikkeling, zijn zaken waarmee de humanistische wetenschapsbeoefening zich diepgaand zal bezighouden.

In de samenleving is er een groeiende behoefte aan antwoorden op bestaansvragen te constateren. Het verlies van oriëntatie door de complexiteit van de samenleving, door grote maatschappelijke vraagstukken en door ontkerkelijking doet de vraag naar een vitale, geordende en samenhang vertonende levensbeschouwing voelen.

Deze culturele verschuivingen vormen voor het Humanistisch Verbond een uitdaging en een noodzaak om de eigen geestelijke stroming uit te diepen en om humanistische ambtsdragers adequaat op hun zware taak voor te bereiden.

Het HIWOO ziet zich hier voor een belangrijke opdracht gesteld. Een erkenning van het HIWOO kan derhalve gezien worden als waardering voor levensbeschouwelijk denken en handelen in het algemeen en het belang ervan voor een positieve ontwikkeling van het culturele leven.

8. Samenvatting

Voor wetenschapsbeoefenaren binnen het HIWOO ligt in de koppeling van humanisme en wetenschap de uitdaging besloten om vanuit humanistische waarden en normen objectiviteit van wetenschapsbeoefening na te streven, en tevens om ingevolge het door de Wet vooronderstelde niveau van wetenschapsbeoefening te komen tot verdieping van humanistisch denken en wetenschappelijke onderbouwing van geestelijke noties omtrent wat menselijke waardigheid en bewust geactiveerde menselijkheid in deze tijd en op deze plaats betekent.

Samenvattend houdt wetenschap bedrijven aan het HIWOO in:

1. vanuit de humanistische levensovertuiging en motivering wetenschap beoefenen;
2. humanistische en levensbeschouwelijke c.q. uit humanistisch oogpunt relevante thema's wetenschappelijk bestuderen;
3. een door zinvragen geleide en met zingehalte gelegitimeerde wetenschappelijkheid combineren met een wetenschappelijkheid van beschrijvende, verklarende en voorspellende theorieën en (kwantificeerbare) modellen;
4. het presenteren en bruikbaar maken van de resultaten van wetenschappelijke theorievorming en onderzoek, na toetsing aan de normen en waarden van de humanistische levensovertuiging.

III. Wat is humanistiek?

Voor de studierichting (1) in het kader het HTWOO is de benaming humanistiek geïntroduceerd. Het begrip is voor het vak humanistiek gecreëerd door J.P. van Praag en uiteengezet in zijn rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar in de humanistiek en de antropologie van het humanisme aan de Rijksuniversiteit te Leiden op 21 mei 1965. De titel van de rede luidt: 'Wat is humanistiek?' (2). Van Praag omschreef humanistiek als volgt: "Humanistiek is de theorie van het humanisme." (3).

Verderop in zijn betoog benadrukte hij dat de theorie van het humanisme geen afbeelding van de humanistische levensovertuiging, maar een model ervan is. "De juistheid van het model moet blijken uit de overeenkomst tussen de consequenties van de theorie en de resultaten van de overtuiging." (4). Theorievorming van het humanisme werd hier getraceerd in het gebied van waarheid en werkelijkheid, taal en denken, beleving en beschouwing, theorie en praktijk.

Van Praag constateerde toen, dat een theorie er eigenlijk nog niet was. "Wat er tot nu toe voor doorging, waren in feite wetenschappelijke toelichtingen op het humanisme. Zoals op alle gebieden van de geesteswetenschap speelt de geschiedenis daarbij een grote rol. De meeste studies over het humanisme bestaan in hoofdzaak uit historische beschrijvingen. Daarnaast zien in de moderne tijd verschillende politieke, biologische of psychologische onderzoeken het licht. Zij hebben alle gemeen dat zij het verschijnsel humanisme verhelderen. Ze belichten het, maar de vraag is of ze het doorlichten. Ook in de wijsbegeerte komt men de humanistische visie herhaaldelijk tegen, in het bijzonder op het gebied van de ethiek en de taalkundige analyse. Het valt dan ook niet moeilijk in de verschillende richtingen humanistische denkers aan te wijzen. Maar voor hen allen is het humanisme veeleer uitgangspunt dan voorwerp van onderzoek. Humanistiek echter is de doordiening van de humanistische levensovertuiging zelf. Zij beoogt een wijsgerige bezigheid. Daarbij dient zij echter recht te doen aan de vele en velerlei wijsgerige interpretaties van het humanisme dat bovendien zelf opmerkelijk veelvormig is. Het zal er dan ook op aankomen zo mogelijk de elementen bloot te leggen die van alle humanisme de kern uitmaken." (5).

- (1) In dit hoofdstuk wordt het begrip humanistiek als volgt gebruikt:
1. in de zin van de studierichting en derhalve het geheel omvattend;
  2. in de zin van wetenschap betreffende de theorie van het humanisme;
  3. in de zin van specificaties van 2. in de vorm van concrete humanistiek-vakken.

Het een en ander wordt expliciet in de tekst aangegeven.

- (2) Praag, dr. J.P. van, Wat is Humanistiek, J.B. Wolters Groningen, 1965.
(3) Idem (2): p. 5.
(4) Idem (2): p. 9.
(5) Idem (2): p. 12 en 13.

Nu, 22 jaar later heeft humanistiek als keuzevak in het kader van de bijzondere leerstoelen vanwege de Stichting Socrates zich een plaats verworven in de universitaire wereld en daarnaast is humanistiek een hoofdvak binnen de opleidingen voor geestelijk werkende (vanwege de Stichting HOI) en voor humanistisch vormingsonderwijsgevende (vanwege de Stichting HVO).

Ten aanzien van de beoogde studierichting humanistiek kan gesteld worden dat deze voortkomt uit en voortbouwt op datgene wat tot nu toe tot stand is gebracht in het vak van de humanistiek, op het gebied van de theorie en praktijk van het humanistisch geestelijk werk en relevante bijdragen uit met name de wetenschappelijke disciplines van de wijsbegeerte en de sociaal-culturele wetenschappen.

In het werk van o.a. gedragswetenschappers, wetenschapsfilosofen, theologen, filosofen en historici zijn al vele voor de wetenschap humanistiek van belang zijnde kennisinhouden en themata voorwerp van studie en onderzoek. Zo worden in de desbetreffende wetenschappen ook wel de zin-vraag, de vraag naar de betekenissen van gebeurtenissen en handelingen, en levensbeschouwelijke en normatieve noties in het onderzoek betrokken. Daarenboven komt het eveneens voor dat een bepaald verschijnsel eerst in een context geplaatst wordt om het vervolgens wetenschappelijk te bestuderen. (Zie de opmerkingen over de contextuele benadering binnen de humanistiek op pag. 14).

Evenwel, deze wetenschappers bedrijven in het algemeen wetenschap niet vanuit een humanistisch perspectief in het kader van een instellingsbeleid, zij houden zich niet bezig met de theorievorming van het humanisme en zijn ook niet op de praktijk van het humanisme gericht. Bovendien kunnen andere wetenschappelijke instellingen niet de ambtsopleiding van het Humanistisch Verbond verzorgen.

Het bovenstaande houdt in, dat binnen de studierichting humanistiek enerzijds met dezelfde kennisinhouden en themata gewerkt wordt als elders het geval is, zij het veelal in 'toegespitste' vorm, en anderzijds de humanistische levensovertuiging zelf, de humanistische beroepspraktijk en culturele en maatschappelijke vraagstukken vanuit humanistisch perspectief voorwerp van studie en onderzoek zullen zijn.

Evenals binnen andere wetenschappelijke disciplines het geval is, zal een belangrijk wetenschapsfilosofisch onderwerp binnen de studierichting humanistiek de relatie tussen normen en feiten zijn. In het kader van het HIWOO zal dit wetenschappelijke debat gevoerd worden vanuit en met het humanisme als levensbeschouwing. Vanuit die achtergrond zal ook de relatie tussen beginselen en argumentaties aan de orde komen.

Wanneer een wetenschap als humanistiek geïntroduceerd wordt, is het voor de hand liggend, dat de relatie van de humanistiek met andere wetenschappen in het geding is, maar ook zullen aan de orde gesteld dienen te worden de relatie van het humanisme met andere wetenschappen en de relatie van het humanisme met de wetenschap humanistiek.

Om voor de studierichting humanistiek een humanistisch verantwoorde wetenschapsbeoefening te waarborgen is het van belang de 'inbedding' van de humanistiek als wetenschap goed voor ogen te houden. Ten aanzien van deze inbedding zijn de volgende niveaus te onderscheiden:

1. (de vraag naar) de mens in de context van het bestaan;
2. de humanistische levensovertuiging;

3. humanistiek als wetenschappelijke theorie van de humanistische levensovertuiging;

4. wetenschappelijke methoden en kennisinhouden die de humanistiek aanwendt om tot theorievorming over het humanisme te komen.

Deze niveaus vormen een hiërarchisch maar tevens een cyclisch geheel, waarbij bevindingen van met name onder 4. teruggekoppeld dienen te worden naar 1., 2. en 3. Hieruit valt af te lezen, dat voor de wetenschap humanistiek (de vraag naar) de mens in de context van het bestaan en het humanisme centraal staan, waarbij een nuancering aangebracht kan worden ten aanzien van punt 1 en punt 2. De humanistiek als wetenschap zal zich met name richten op de humanistische levensovertuiging, en de mens in de context van het bestaan aan de orde laten komen op de wijze waarop deze een centrale plaats inneemt binnen de humanistische levensovertuiging. Voor de wetenschap humanistiek, en ook voor de overige disciplines binnen de studierichting humanistiek zullen punt 1 en punt 2 als het ware samenvallen en tevens een voorwetenschappelijke 'humanistische norm' vormen, in het kader waarvan wetenschap wordt bedreven. Deze norm is bijvoorbeeld maatgevend voor de keuze van object van studie en onderzoeksmethoden, en geeft richting aan het toepassen van de verworven inzichten.

De humanistische norm moet een ethische zuiverheid in het hanteren van theoretische, methodologische, methodische en technische aspecten van wetenschap waarborgen. Binnen de studierichting humanistiek zal derhalve selectief gebruik gemaakt worden van wetenschappelijke instrumenten in het licht van humanistische uitgangspunten.

Op grond van het bovenstaande is 'The body of knowledge', ofwel het objectgebied van de studierichting humanistiek als volgt weer te geven. Deze bestaat uit:

1. inhoud en objectiveringen van het humanisme in zijn diverse verschijningsvormen (kernwetenschap);

2. de wetenschappelijke disciplines met een eigen formeel en materieel object, die het onderwijs en onderzoek van de studierichting humanistiek constitueren;

3. hulpwetenschappen.

ad 1. Inhoud en objectiveringen van het humanisme betreffen de volgende hoofdzaken:

a. het humanisme in zijn diverse verschijningsvormen als geestesstroming zoals die met name sinds de 15e eeuw een ontwikkeling gekend heeft;

b. de theorievorming van het humanistisch geestelijk werk en de ontwikkeling van het Humanistisch Opleidings Instituut sinds de jaren vijftig. Hier komt een praktijk van humanisme tot uiting die verrijkend is voor de wetenschappelijke bestudering ervan;

c. resultaten van het vak humanistiek.

ad 2. Deze wetenschappelijke disciplines betreffen wijsbegeerte, geschiedwetenschap, psychologie, sociologie, agologie.

Een voorbeeld van de inbreng van de sociologie voor de wetenschap humanistiek: de studies over de secularisatie van de maatschappij; de theorieën aangaande de individualiseringstendenzen van onze moderne maatschappij; het onderzoek naar de evoluties in het waardepatroon van de mensen.

ad 3. Van belang zijnde onderdelen van kennisinhouden uit overige ondersteunende wetenschappen.

In het kader van de bedoeling van de aanvraag is het van belang het gebruik van het begrip humanistiek te actualiseren en te organiseren. Hier zijn vooreerst drie opmerkingen van belang:

1. De gehele studierichting wordt met de benaming aangeduid, omdat daardoor een herkenbaar en inmiddels vertrouwd verband gelegd wordt met de levensbeschouwing waaraan het instituut zijn bijzondere identiteit ontleent.
2. In de humanistiek als wetenschap vindt beschrijving, verheldering en kritische waardering van humanistisch denken, beleven, streven en handelen plaats. Dit geschiedt vanuit een humanistische positie, van binnen uit dus, en daarmee is de humanistiek tevens een verwoording van de humanistische levensovertuiging, in wetenschappelijke zin.
3. De wetenschap van de humanistiek wordt, op dit moment, onderscheiden in twee relevante specificaties:
  - a. Systematische en historische Humanistiek gericht op de humanistische levensovertuiging;
  - b. Agogische Humanistiek, gericht op de humanistische, agogische beroepspraktijk.

Gezien de huidige stand van de theorie-ontwikkeling kan op dit moment nog niet gesproken worden van een specificatie op het gebied van sociaal-culturele wetenschappen en humanisme ('Sociaal-culturele Humanistiek'). Voorzien wordt echter dat een dergelijke specificatie in de (nabije) toekomst tot stand zal worden gebracht.

Van een andere orde zijn de verschillende typering die van toepassing zijn op de wetenschap Humanistiek. Door deze wetenschap te plaatsen in het veld van relevante wetenschapsonderscheidingen is een nadere plaatsbepaling en karakterisering van haar wetenschapsgebied mogelijk.

Humanistiek is te typeren als een geesteswetenschap met een gedragswetenschappelijke component. De term 'geest' verwijst hier naar de menselijke geest (de geest als 'subject') en naar hetgeen wat via de geest tot stand komt (wel de 'objectieve geest' genoemd).

Binnen de humanistiek staan de ideeënwereld/het gedachtengoed van het humanisme in zijn verschillende verschijningsvormen en praktische toepassingen centraal. Tevens bestudeert, onderzoekt en ontwikkelt de beoefenaar van de humanistiek als wetenschapper levensbeschouwelijke noties omtrent bestaansvragen en vraagstukken van mens en wereld. Daarbij is het bevorderen van het geestelijk functioneren van mensen en het stimuleren van de aandacht voor het geestelijk leven binnen sociale verbanden en structuren een belangrijke taakstelling. Dit houdt dan ook in, dat de humanistiek als geesteswetenschap vragen aan de orde stelt die inherent zijn aan het zoeken naar de grond en het waartoe van het bestaan. Met deze gerichtheid en inhoudelijke taakstelling zijn gedragswetenschappelijke inhouden gemoeid. De humanistiek maakt gebruik van de in de gedragswetenschappen ontwikkelde kennis met betrekking tot gedrag en handelen van mensen en de daarbij gehanteerde methoden van onderzoek.

In het verlengde van het bovenstaande kan humanistiek onder andere gekenschetst worden als een op cultuur betrokken wetenschap en zal cultuur binnen de studierichting humanistiek een belangrijk aandachtsgebied vormen. Het geestelijk leven van mensen in een bepaalde tijd en

plaats is onderwerp van reflectie en analyse en voorwerp van onderzoek. Voortbrengselen en mogelijkheden van de menselijke geest genieten binnen het HIWOO zowel theoretische als praktische aandacht. Het begrip "cultuur" wordt hier in de ruime zin van het woord gebruikt en kan omschreven worden als: "de vormgeving van het bestaan" (1). Cultuur bestrijkt in deze opvatting een reeks van bestaansuitingen, waaronder bijvoorbeeld literatuur, wetenschap, politiek, moraal, wereldbeschouwing, godsdienst, en recht.

Aangezien zinervaring een belangrijk aandachtsgebied is binnen de wetenschap humanistiek, is deze tevens gericht op culturele ontwikkelingen en veranderingen en op onderstromen van de huidige culturele constellatie. Dit houdt ook in het verrichten van onderzoek naar cultuurinhouden in relatie tot de hedendaagse mens in de context van zijn/haar geschiedenis en situatie.

Gezien het voorafgaande zal een contextuele benadering binnen de humanistiekbeoefening van belang zijn: enerzijds in de zin van de samenhang binnen een omvattende betekenis of zin die dan het veld van wetenschappelijk onderzoek aangeeft en anderzijds in de zin dat wetenschappelijke studie samenhang kan aantonen of bevorderen tussen feit en betekenis of tussen gedrag en het ontbreken van zinervaring, door deze verschijnselen te plaatsen in de desbetreffende situatie van mensen. "Een contextuele opvatting die wetenschap situeert binnen de wereld van praktische consequenties zal sterk de inwerking van normen en waarden op het patroon van een wetenschap accentueren." (2).

Dit betekent dat humanistiek een door normen geleide wetenschap is, omdat de praktische relevantie en de te verwachten gevolgen van beschrijvingen, verklaringen en voorspellingen een onlosmakelijk onderdeel vormen van het object van onderzoek van deze wetenschap.

Humanistiek is tevens een integrerende wetenschap, aangezien ze diverse aspecten van de cultuur omvat. Humanistiek streeft naar een geïntegreerde visie op de werkelijkheid en het leven, naar een visie op de zin van het bestaan.

De wetenschappen worden wel onderscheiden in formele, in zuiver empirische (tezamen met de voorgaande ook wel theoretische genoemd) en in praktische wetenschap (ook wel toegepast empirische genoemd).

In dit onderscheid is humanistiek deels een theoretisch-empirische deels een praktische wetenschap. Binnen het HIWOO zal semantisch onderzoek (betekenisanalyse) plaats kunnen vinden, maar zal de structuur van het onderzoekveld vooral pragmatisch van aard zijn. Dat wil zeggen "onderzoek van betekenissen in relatie tot de gebruiker, hoorder, lezer". (3).

De humanistische wetenschap zal als wetenschap met een bepaald beroepen-

(1) Berkel, K. van, Renaissance der cultuurwetenschap; Uitgeverij Martinus Nijhoff, Leiden, 1986, p.39.

(2) Peursen, prof.dr. C.A. van, Verkenning betreffende de faculteiten der Godgeleerdheid en de theologische hogescholen, april 1987, p.12.

(3) Idem (1): p.71.

veld, net als theologie, rechten en geneeskunde, eveneens praktisch gericht zijn (overigens, deze wetenschappen zijn ook voortgekomen uit een beroepsopleiding).

Uit het voorgaande kan worden opgemaakt, dat humanistiek als wetenschappelijke discipline een interdisciplinair karakter draagt. Ze verenigt in zich een samenstel van wetenschappen, in de zin van interpenetratie en interactie van wetenschappelijke disciplines, die elementen leveren voor de humanistiek als wetenschap, zonder dat die disciplines opgenomen worden in de humanistiek of opgaan in elkaar (zie pag. 12).

Voorts vergt de combinatie van onderwijs en onderzoek (eveneens) integratie van verschillende wetenschappen.

Van de humanistiek gaat ook een genererende werking uit: ze geeft in belangrijke mate richting aan de invulling en orientatie van bedoelde wetenschappen.

Dat humanistiek een interdisciplinair karakter draagt, een integrerende wetenschap is en dat van de humanistiek een genererende werking uitgaat, betekent dat de aard en de inhoud van de wetenschap van de humanistiek interdisciplinaire samenwerking en integratie binnen de hele studierichting noodzakelijk maakt.

Daarnaast zal in dit verband ook interuniversitaire integratie van belang zijn.

IV. Het wetenschapsbeleid van het HIWOO

1. Algemeen

Het wetenschapsbeleid van het HIWOO zal de komende jaren gekenmerkt worden door de status van het HIWOO als een bijzonder wetenschappelijk instituut in opbouw, omvattende de nieuwe studierichting Humanistiek.

Het HIWOO zal als bijzondere instelling zich richten op het bedrijven van wetenschap, met betrekking tot de theorievorming omtrent humanistisch denken en handelen, het leveren van inhoudelijke bijdragen aan het wetenschappelijk debat vanuit de humanistische levensovertuiging en in het licht van humanistische doelstellingen, en het leveren van wetenschappelijke bijdragen aan maatschappelijke vraagstukken en thema's waarbij levensbeschouwelijke noties in het geding zijn en/of van belang zijn. Als bijzonder instituut voor wetenschappelijk onderwijs en onderzoek zal de relatie levensbeschouwelijkheid en wetenschappelijkheid een belangrijk aandachtsgebied betreffen en daarbij zal de stand van onderzoek en discussie over thema's als waarde en wetenschap, wetenschap en zinervaring, logos en mythos, wetenschap en geloof, belangrijk materiaal vormen.

De primaire taak waarvoor het HIWOO zich als wetenschappelijk instituut gesteld ziet, is systematische theorievorming binnen de studierichting humanistiek.

Daarnaast zal het HIWOO taken vervullen die in de Wet w.o. gesteld worden en daaruit voortvloeiend activiteiten ontplooiën die inherent zijn aan wetenschapsbeoefening: het verzorgen van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek.

Als zodanig zal het HIWOO zich rekenaarschap dienen te geven van wetenschapsfilosofische en methodologische vraagstukken en actuele wetenschappelijke discussies, zoals de ontwikkeling van wetenschappelijke kennis, de ontwikkeling van 'alternatieve' wetenschap, wetenschap en technologie, de kwestie van cognitieve en normatieve rationaliteit, modulering van onderwijs, beleidsontwerpend onderzoek en politieke besluitvorming, 'verstehen' en nomologisch verklaren, wetenschappelijkheid en beroepspraktijk, holisme en reductionisme.

Tevens zal het HIWOO te maken krijgen met actuele ontwikkelingen ten aanzien van het te voeren wetenschappelijk onderwijs- en onderzoeksbeleid, zoals de kwaliteit van het onderwijs en de wetenschapsbeoefening, de 'ondernemende' universiteit, differentiatie in het hoger onderwijs, contract-onderwijs en -onderzoek, internationalisering van het onderwijs en onderzoek.

Voor het HIWOO zal van aanvang af het beoefenen van wetenschap op het gewenste hoge niveau prioriteit hebben. Op bovengenoemde ontwikkelingen zal dan ook actief worden ingespeeld.

Het HIWOO stelt zich ten doel op de lange termijn in het verlengde van het leveren van een bijdrage aan de voortgang van de wetenschappelijke ontwikkelingen en discussies, aan het wetenschapsbedrijf als geheel vanuit haar specifieke gerichtheid en karakter een stimulerende bijdrage te leveren.

Het HIWOO zal als wetenschappelijk instituut in opbouw en in het kader van de nieuwe studierichting humanistiek zich de eerste jaren met name

richten op het inhoudelijk en 'naar buiten toe' gestalte geven aan het wetenschapsgebied van de humanistiek; het opheffen van de achterstand wat betreft de wetenschappelijke theorievorming omtrent voor het humanisme relevante praktijken, waaronder de beroepspraktijk van de humanistisch geestelijk werkenden; het door middel van (onderzoeks)publikaties een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de studierichting humanistiek; een aanvang nemen met het opbouwen van een humanistische wetenschappelijke traditie; een bijdrage leveren aan een juiste beeldvorming in de samenleving omtrent de humanistische levensovertuiging en het opbouwen en organiseren van een netwerk van relevante nationale en internationale wetenschappelijke contacten.

Het HIWOO zal zich ten aanzien van deze en andere kwesties dienen te profileren en tot een eigen plaatsbepaling moeten komen.

Het veld van wetenschapsbeoefening in het kader van het HIWOO betreft de volgende zaken:

1. humanisme als geestelijke stroming, levensovertuiging;
2. humanistische noties omtrent andere levensovertuigingen;
3. humanistische noties omtrent geestelijke ontwikkelingen buiten geïnstitutionaliseerde verbanden;
4. wetenschapsfilosofie en levensbeschouwing;
5. humanisme als maatschappelijke beweging, organisatie(s);
6. humanistisch geestelijk werk, theorie, methodiek, praktijk;
7. humanisme met betrekking tot beleid en organisatie;
8. humanisme met betrekking tot samenleving (staat, maatschappij);
9. cultuurpatroon en levensbeschouwing;
10. humanisme en humanistiek;
11. humanisme en andere wetenschappen;
12. humanistiek en andere wetenschappen;
13. humanisme, humanistiek en methoden van onderzoek.

Deze aandachtsvelden worden verwerkt in het onderwijsprogramma, in levensbeschouwelijke doordenking en in het doen van onderzoek.

2. De organisatie van onderwijs en onderzoek

2.1. Organisatie van het HIWOO

Ingevolge het bepaalde in artikel 128 van de nieuwe Wet op het wetenschappelijk onderwijs is er binnen de organisatie van het HIWOO sprake van:

1. het College van Bestuur;
2. de Universiteitsraad;
3. Vakgroepen;
4. Vaste commissie voor onderwijs;
5. Vaste commissie voor wetenschapsbeoefening.

In het bestuursreglement (bijlage 2) worden samenstelling en taken van de organen en commissies nader geregeld.

2.2. Verdere plannen ten aanzien van de organisatie van onderwijs en onderzoek

In dit verband wordt nog nader ingegaan op een aantal aspecten van de organisatie van het HIWOO, namelijk:

1. integratie en doelmatigheid;
2. de vakgroep-indeling;
3. de onderzoeksorganisatie;
4. onderwijs- en onderzoekaberaad.

2.2.1. Integratie en doelmatigheid

In het onderwijs en onderzoek van de Nederlandse universiteiten zijn de laatste jaren sterke integratieve en doelmatigheidstendensen waar te nemen. Voor het HIWOO zijn dit eveneens belangrijke beleidsdoelstellingen.

Wat de integratie betreft geldt primair het integrerende karakter van de humanistiek als wetenschappelijke discipline. Voor de ontwikkeling van het vakgebied is integratie dan ook een noodzakelijk organisatieprincipe. Omdat het onderzoek mede de functie heeft de wetenschappelijkheid van het onderwijs te legitimeren, moet het onderzoek vruchten afwerpen voor het onderwijs. Tevens kan door een integratief onderwijsprogramma gemakkelijker een deel van het onderzoek ten goede komen aan grotere delen van het onderwijs.

Ten behoeve van de voortgang van de wetenschapsbeoefening in het algemeen zal het bedrijven van wetenschap binnen het HIWOO gerelateerd worden aan wat elders aan wetenschappelijke activiteiten plaatsvindt; dit wil zeggen dat overleg en discussie tussen HIWOO en andere universiteiten en wetenschappelijke instellingen bevorderd zal worden en dat waar mogelijk, nationaal en internationaal, coördinatie van onderzoek en wetenschapsbeoefening zal worden nagestreefd.

Wat de doelmatigheid betreft, deze wordt gediend indien er voor gezorgd wordt dat het 'produkt' van het onderwijs, dat wat een student zich aan grondslagen/grondhouding, kennis/inzicht en vaardigheden eigen maakt; en van het onderzoek, dat wat een humanistische wetenschapsbeoefenaar (binnen het HIWOO) o.a. aan ideëel gehalte toont en kan (doen) toepassen, aansluit bij de behoeften van de humanistische beweging en de samenleving. Middelen hiertoe zijn de samenstelling en de structurering van het onderwijsaanbod, evenals de prioriteitstelling, planning en methoden van onderzoek. Ook kan de doelmatigheid van de opleiding zelf worden verhoogd. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer op basis van samenhangende analyse de verschillende didactische werkvormen worden gepractiseerd, en wel op het juiste moment en afgestemd op elkaar en passend bij vak en docent(e).

Met inachtneming van de wettelijke kaders moet er een organisatiestructuur worden opgezet, die organisch en tegelijkertijd zo weinig mogelijk bureaucratisch zal functioneren. Dit betekent dat een overlapping van organen moet worden vermeden en dat bevoegdheden duidelijk moeten worden geregeld. Voorts dienen de democratische rechten zo goed mogelijk te worden gewaarborgd en dienen de capaciteiten van medewerkers, in het kader van de functie-eisen, optimaal tot hun recht te kunnen komen.

2.2.2. De vakgroepenindeling

De integratie van het onderwijs kan eerst dan plaatsvinden wanneer een differentiatie van herkenbare en samenhangende inhouden tot stand is gebracht. Zou de gehele faculteit als een vakgroep worden beschouwd, dan is de kans groot dat de verschillende relevante inhouden niet vol-

doende uit de verf komen en de doelgerichtheid ervan niet optimaal zou zijn.

Binnen het HIWOO zullen 3 vakgroepen worden ingesteld, te weten:

- I Vakgroep 'Wijsbegeerte en wetenschap van de levensbeschouwing';
- II Vakgroep 'Theorie en praktijk van geestelijk werk, bestuur en beleid';
- III Vakgroep 'Sociaal-culturele wetenschappen en humanisme'.

Deze 3 vakgroepen zijn ingericht in samenhang met de drie belangrijkste aandachtsgebieden binnen de wetenschap humanistiek, namelijk het humanisme als gedachtengoed; de humanistische agogische beroepspraktijk en het humanisme in samenhang met cultuur en maatschappij. De vakgroepen zullen in onderlinge samenhang onderwijs- en onderzoeksactiviteiten ontplooiën op hun gebieden. Er zal sprake zijn van onderlinge profilering, dat wil zeggen de vakgroepen zullen inhoudelijk een zekere eigen identiteit opbouwen, wat geregeld zal worden in een nog op te stellen zwaartepuntenbeleid ten aanzien van de wetenschapsbeoefening voor het HIWOO als geheel. In dit zwaartepuntenbeleid zullen onder andere inhoudelijke en method(olog)ische prioriteiten ten aanzien van de activiteiten van de vakgroepen worden vastgelegd, wat de vakgroepen mede hun specifieke identiteit zal verlenen.

Daar waar meerdere vakgroepen ten behoeve van het onderwijs dienen samen te werken, zullen werkgroepen worden ingesteld. Op dit moment wordt gedacht aan het instellen van een werkgroep Practische vaardigheden, en ter bevordering van onderwijs en wetenschapsbeoefening een werkgroep Methodologie en onderzoekslere. Ook zullen ten behoeve van de afzonderlijke specialisaties binnen het onderwijsprogramma werkgroepen worden ingesteld.

2.2.3. De onderzoeksorganisatie

Ter bevordering van de wetenschapsbeoefening is het voornemen een onderzoeksinstituut in te stellen, conform de mogelijkheid die de wet biedt. Hier wordt volstaan met het vermelden van een aantal algemene uitgangspunten. Tot nadere uitwerking en concretisering zal na erkenning van het HIWOO en in samenspraak met de direct betrokkenen, de nieuw te benoemen hoogleraren, worden overgegaan.

Het College van Bestuur is krachtens de wet verantwoordelijk voor de organisatie en coördinatie van het onderzoek, en wordt daarbij geadviseerd door de vaste commissie voor wetenschapsbeoefening en de vaste commissie voor het onderwijs. Primaire taak van het onderzoeksinstituut is te komen tot een onderzoeksbeleid, waarin een samenhangend stelsel van overwegingen en beleidsbeslissingen met betrekking tot de aard, de omvang, de inhoud, de samenhang, de prioriteiten en posterioriteiten in het onderzoek wordt geconcretiseerd.

Hoofddlijn van beleid zal een programmatische aanpak van het onderzoek zijn, waarbinnen zwaartepunten kunnen worden vastgesteld, een goede infrastructuur kan worden opgezet en tweede, wellicht derde geldstroomprojecten kunnen worden aangetrokken.

Randvoorwaarde is, dat binnen een programmatische aanpak de individuele vrijheid voor onderzoekers wordt gewaarborgd, zodat de wenselijke en benodigde creativiteit en verbeeldingskracht tot uitdrukking kan komen. Te zijner tijd moet dan blijken of het gehele veld van onderzoek binnen

het HIWOO of een gedeelte, bijvoorbeeld een aantal zwaartepunten, in het onderzoeksinstituut wordt opgenomen.

2.2.4. Onderwijs- en onderzoeksberaad

Minstens twee keer per jaar komt het wetenschappelijk personeel in gemeenschappelijk beraad bijeen om zaken van universitaire coördinatie en vernieuwing te bespreken, met name gericht op vernieuwings- en integratieprocessen in de universiteit.

3. Onderwijs

3.1. Inleiding

In de hoofdstukken II 'Wetenschapsbeoefening aan het HIWOO' en III 'Wat is humanistiek?' is in grote lijnen de positie die het HIWOO binnen het totale wetenschapsbedrijf zal gaan innemen omschreven en is de aard en de inhoud van de studierichting humanistiek aangegeven.

Het een en ander heeft inhoudelijke en organisatorische consequenties voor het onderwijs. Zo is een analyse van het objectgebied van de wetenschap humanistiek bepalend voor de keuze voor de vakgebieden/disciplines die in het curriculum zullen worden opgenomen en voor de aard en de omvang van hun bijdrage aan het onderwijs. Eveneens vloeit hieruit een aantal bijzondere eisen die aan het leerproces van de student gesteld zullen worden voort.

Organisatorisch werkt de inhoud en het karakter van de wetenschap humanistiek o.a. door in de onderverdeling van de disciplines in vakgroepen en de instelling van werkgroepen tussen vakgroepen, in de inrichting van de wetenschappelijke staf, in de keuze voor onderwijsmethoden en -werkvormen en in de structuur van het onderwijsprogramma.

Voor het programmeren, evalueren, coördineren en uitvoeren van onderwijs is de vakgroep een centraal onderdeel binnen de totale organisatie van het HIWOO.

Zoals eerder is vermeld corresponderen de drie vakgroepen, 'Wijsbegeerte en wetenschap van de levensbeschouwing', 'Theorie en praktijk van geestelijk werk, bestuur en beleid' en 'Sociaal-culturele wetenschappen en humanisme', in grote lijnen met de drie belangrijkste aandachtsgebieden binnen de wetenschap humanistiek, nl. het humanisme als gedachtengoed, de humanistische agogische beroepspraktijk en het humanisme in samenhang met cultuur en maatschappij.

Op basis van de inhoudelijke analyse per vakgroep van het betreffende aandachtsgebied dienen bij iedere vakgroep een aantal disciplines noodzakelijkerwijze te worden betrokken. Tevens spelen bij de toedeling van de disciplines de doeleinden van het HIWOO en de huidige stand van wetenschapsbeoefening een rol. Het wordt niet uitgesloten geacht dat op basis van toekomstige ontwikkelingen binnen de cultuur en de maatschappij, binnen de wetenschap in het algemeen en de humanistiek in het bijzonder, verschuivingen zullen optreden in de huidige vakgroepindeling en -samenstelling.

Vooralsnog ziet deze er uit, zoals hieronder aangegeven:

vakgroepen	I	II	III
	Wijsbegeerte en wetenschap van de levensbeschouwing	Theorie en praktijk van geestelijk werk, bestuur en beleid	Sociaal-culturele wetenschappen en humanisme
vakgebieden			
1	Systematische en historische Humanistiek	1 Agogische Humanistiek	1 Sociologie
2	Wijsbegeerte	2 Existentiële Agologie	2 Psychologie
3	Wetenschapsfilosofie en levensbeschouwing	3 Sociale beleidsvoering en organisatiekunde	3 Letteren
4	Wetenschap van godsdienst en religie	4 Agogische beroepspraktijk	4 Agogische wetenschappen

Naast bovengenoemde disciplines of vakgebieden, op basis waarvan onderwijs en onderzoek zal plaatsvinden binnen het HIWOO, zal iedere vakgroep vertegenwoordigd zijn in de werkgroepen 'Methodologie en onderzoek' en 'Praktische vaardigheden' die als taak hebben studieonderdelen op genoemde (vak)gebieden te verzorgen.

3.2. Beschrijving van de disciplines/vakgebieden binnen het onderwijsprogramma

Eerder is de verhouding tussen de disciplines aangegeven: kernwetenschap, constituerende wetenschappen en hulpwetenschappen (zie pag. 12). Genoemde disciplines dienen qua inhoudelijke invulling in de eerste plaats in samenhang gezien te worden met de taakstelling van de vakgroep waartoe zij behoren. Verder zullen zij natuurlijk binnen het zwaartepuntenbeleid ten aanzien van het onderwijs en de wetenschapsbeoefening vallen. Aangezien de eerstverantwoordelijken voor dit beleid nog niet zijn aangesteld, kan het in dit stadium van oprichting van het HIWOO nog niet worden uitgewerkt. Vandaar dat nu in deze aanvraag volstaan wordt met het aangeven per discipline of vakgebied van hoofdlijnen vsn inhouden voor het onderwijs binnen het HIWOO.

Hierbij kan worden opgemerkt dat het merendeel van de disciplines/vakgebieden een bijdrage zullen leveren aan meerdere studieonderdelen binnen het onderwijsprogramma van het HIWOO.

3.2.1. Vakgroep I Wijsbegeerte en wetenschap van de levensbeschouwing

Systematische en Historische Humanistiek

Op de aard en de inhoud van het vakgebied van de humanistiek is in de voorafgaande paragrafen uitgebreid ingegaan. Daarom wordt nu volstaan met het puntsgewijs weergeven van een aantal hoofdzaken uit het onder-

wijsprogramma.

Systematisch gedeelte

- De verhouding van humanisme tot humanistiek, wetenschap en wijsbegeerte;
- de belangrijkste kenmerken van het humanisme;
- humanisme en geestelijke inspiratie;
- de verhouding van humanisme tot humaniteit;
- de verhouding van humanisme tot nihilisme, fundamentalisme, godsdienst in het algemeen en religie in het algemeen;
- de verhouding van humanisme tot jodendom, christendom, islam, hindoeïsme en boeddhisme;
- de verhouding van humanisme tot georganiseerd humanisme.

Historisch gedeelte

- Het begrip 'humanitas';
- de 'humanisten' uit de Renaissance;
- de belangrijkste expliciete opvattingen over wat 'humanisme' is sinds circa 1780;
- de belangrijkste twintigste-eeuwse visies op wat humanisme is, met name die van Nederlanders;
- de geschiedenis van het humanisme vanuit de belangrijkste hedendaagse visies op wat het is, waarbij veel impliciet humanisme aan de orde komt, bijvoorbeeld uit de Middeleeuwen;
- maatschappelijke situering van het hedendaagse Nederlandse humanisme: de privatisering van de levensbeschouwing, verzuiling en ontzuiling, levensbeschouwelijke en etnisch-culturele pluriformiteit, de belangrijkste humanistische organisaties en hun recente geschiedenis;
- de geschiedenis van het humanisme onder de massa in onderscheid van de elite;
- de geschiedenis van het humanisme in mondiaal perspectief in onderscheid van Europees perspectief.

Wijsbegeerte

Wijsbegeerte of filosofie is enerzijds de systematische en kritische studie van de vooronderstellingen van alle denken, beleven, streven en handelen. Dit houdt onder andere in dat de grondslagen van de formele en empirische wetenschappen worden onderzocht. Filosofie is anderzijds de reflectie op de samenhang van de verschillende wetenschappen en op de poging de resultaten van wetenschappelijk onderzoek te integreren in totaalvisies op mens, natuur en samenleving in hun ontwikkeling. De filosofie kent een groot aantal systematische onderdelen naast methodische richtingen en inhoudelijke stromingen. Het filosofieprogramma is zo samengesteld dat de fundamentele vraagstukken waar het geestelijk leven in het laatste kwart van de 20ste eeuw niet aan voorbij kan gaan, de nodige filosofische aandacht krijgen. In alle filosofische onderdelen worden kennis en inzicht in enige mate 'toegepast' op praktische problemen, om kennis van en inzicht in de praktische betekenis van de behandelde filosofische theorieën te vergroten en om ze te leren gebruiken. Dit houdt onder andere in dat geoefend wordt in het leren signaleren, formuleren en beoordelen van fundamentele vraagstellingen en implicaties in verband met standpunten van zichzelf en anderen in illustratieve praktische kwesties. Bij de keuze van deze exemplarische problemen genieten vraagstukken met betrekking tot de ontwikkeling van

het (georganiseerde) humanisme, bestuur en beleid, en het humanistisch geestelijk werk de voorkeur.

In het kader van dit vakgebied zullen worden behandeld:

- de belangrijkste algemene stromingen binnen de filosofie;
- ideeëngeschiedenis;
- de belangrijkste onderwerpen uit de taal filosofie, de kennisleer en de argumentatieleer;
- de belangrijkste actuele methodische richtingen in de filosofie, waaronder de analytische, de historisch-materialistische, de hermeneutische en de structuralistische;
- de belangrijkste ethische en filosofisch-anthropologische theorieën;
- de belangrijkste sociaal-filosofische theorieën, met name sociaal-ethische theorieën over staat en politiek en theorieën over de maatschappelijke ontwikkeling als geheel.

Wetenschapsfilosofie en levensbeschouwing

Aangezien voor het HIWOO de verhouding tussen wetenschap en levensbeschouwing essentieel is, is, vooruitlopend op het zwaartepuntenbeleid, nu reeds besloten om hier een speciaal veld van onderwijs en onderzoek voor het HIWOO te creëren.

In het kader van dit vakgebied zullen aan de orde worden gesteld:

- de belangrijkste onderwerpen uit de wetenschapsfilosofie;
- enkele belangrijke visies van denkers uit heden en verleden omtrent de verhouding tussen wetenschap en levensbeschouwing, en de huidige stand van discussie daaromtrent;
- vanuit van belang zijnde wetenschapsfilosofische benaderingen de mogelijke rol van levensbeschouwing bij wetenschap en andersom ;
- de humanistische visie(s) ten aanzien van de verhouding tussen wetenschap en levensbeschouwing en op het doel van wetenschap als maatschappelijke onderneming;
- maatschappelijke en culturele consequenties in heden en verleden van bepaalde gepraktiseerde opvattingen omtrent de verhouding tussen wetenschap en levensbeschouwing.

Wetenschappen van godsdienst en religie

De wetenschappen van godsdienst en religie houden zich op een wetenschappelijke wijze, dat wil zeggen naar intermenselijke controleerbaarheid strevend, bezig met hetgeen mensen te kennen geven als de uiteindelijke zingeving van hun bestaan en hun gedrag.

Het humanisme heeft met religies en godsdiensten gemeen dat het zich richt op zinervaring en zingeving, waar deze de totaliteit van het menselijk leven betreffen. Terwille van zijn zelfbewustzijn en eigen levensbeschouwelijke identiteit, uitgedragen in een (levens-)overtuigend gedrag, moet de hedendaagse humanist(e) zijn/haar levensbeschouwing leren zien in een breder historisch en cultureel perspectief dan hem/haar door geboorte en opvoeding is aangereikt.

Kennismaking met het religieuze in wereldwijd perspectief is noodzakelijk wil de levens- en werkmotivatie van een humanist(e) voldoende eigen gezag bezitten en zijn kracht niet voornamelijk ontleenen aan allerindividueelste ervaringen van tijd- en plaatsgebonden aard. Tevens

is dit noodzakelijk om tot een begripvol en kritisch gesprek met andersdenkenden te kunnen komen.

In het kader van dit vakgebied zullen aan de orde worden gesteld:

- het verschijnsel godsdienst/religie;
- de variëteit van godsdienst/religie en van religieuze en godsdienstige verschijnselen en de vele mogelijke wijzen van omgang daarmee;
- enkele kernthema's binnen de wetenschappen van godsdienst en religie vanuit (godsdienst)filosofisch perspectief;
- het ontstaan, de geschiedenis en de actuele ontwikkelingen van de joodse en de christelijke godsdienst;
- vormen van religiositeit, met name de drie belangrijkste niet-westerse wereldreligies (Hindoeïsme, Boeddhisme en Islam) en Afrikaanse stamreligies, met een bijzondere oriëntatie op de niet-westerse religies in Nederland.

3.2.2. Vakgroep II Theorie en praktijk van geestelijk werk, bestuur en beleid

Agogische humanistiek

Karakteristiek voor het humanisme is in het bijzonder de verbinding van bezinning en handeling, actie en reflectie. In de humanistische geestesstroming gaat het er niet alleen om dit gedachtengoed te ontwikkelen ten behoeve van een bevredigende en actuele levensovertuiging, maar ook om een kader te verschaffen, waarbinnen zich het handelen en de bezinning daarop zinvol kan voltrekken.

Daartoe staan allerlei middelen de humanistische beweging ter beschikking, maar in het bijzonder kan gewezen worden op het grote belang dat humanisten altijd weer hebben gehecht aan (geestelijke) vorming voor de verbetering van het menselijk lot, de menselijke situatie en het geestelijke functioneren.

In dezelfde lijn ligt de ontwikkeling, snel na de oprichting van het Humanistisch Verbond in 1946, van de werksoort geestelijke verzorging, waarin bevordering van heroriëntatie en de activering van zingeving en zelfbestemming centraal staan. Weer later, in de jaren 60 is de werksoort humanistisch vormingsonderwijs, te beschouwen als tegenhanger van godsdienstonderwijs, ontstaan met de bedoeling stil te staan bij de belevings- en gedachtenwereld van de leerling(en). Hierbij wordt beoogd om vanuit de dagelijkse ervaring te komen tot persoonlijkheidsvorming en geestelijke en maatschappelijke plaatsbepaling.

Sinds de bekostiging van het HOI als hogere beroepsopleiding (vanaf 1977) hebben deze 3 werksoorten, te weten, geestelijke verzorging, geestelijke vorming en humanistisch geestelijk vormingsonderwijs een sterke (praktijk-) theoretische en methodische ontwikkeling doorgemaakt in het kader van de beroepssoort humanistisch geestelijk werk. Daarnaast wordt met name de laatste jaren binnen de humanistische beweging de behoefte gevoeld om een humanistische bijdrage te leveren aan maatschappelijke activiteiten op het gebied van bestuur en beleid.

Deze uiteenzetting dient ter motivering en plaatsbepaling van de specificatie 'agogische humanistiek' met als objectgebied het handelen met betrekking tot de humanistische agogische beroepspraktijk, naast die van 'systematische en historische humanistiek', waarin primair de

ideeënwereld /het gedachtegoed van het humanisme en de doorwerking van humanistische waarden en normen in het menselijk handelen centraal staan.

Het vakgebied agogische humanistiek houdt zich bezig met toepassingen van (theorieën van) humanisme ten aanzien van de humanistische agogische beroepspraktijk, en is dus sterk gericht op beroepsmatige concretisering en realisering van humanistische uitgangspunten en doelstellingen. Gekozen is voor de vakbenaming agogische humanistiek omdat agogie die werkvelden en werksoorten betreft waarin het begeleidende, vormende en beleidsmatige handelen van professionele werkenden/functionarissen, gericht op het verhelderen, bevorderen en verruimen van het handelingsperspectief van mensen in hun situatie, aan de orde is. Onder agogische humanistiek wordt dan kortweg verstaan: de theorie van het humanisme gerelateerd aan en toegepast op het humanistisch geestelijk werk, het humanistisch bestuur en beleid.

In het kader van dit vakgebied zullen aan de orde worden gesteld:

- inhouden en consequenties van een (humanistische) levensovertuiging voor geestelijk werk, bestuur en beleid;
- de doorwerking van de belangrijkste visies op het kenmerkende van geestelijk leven naar de praktijk van het humanistisch geestelijk werk en het humanistisch beleidswerk;
- de functie van de humanistische levensovertuiging in zijn verschillende verschijningsvormen voor de theorie, en de doorwerking ervan naar de methodiek van het humanistisch geestelijk werk en het humanistisch beleidswerk;
- de maatschappelijke positie van het humanistisch geestelijk werk en de humanistische beleidsvoering in het algemeen en het geestelijke en structurele krachtenveld in ruime (macro/maatschappij-Humanistisch Verbond) en enge (meso/organisatie) zin waarbinnen de beroepen worden uitgeoefend;
- levensbeschouwelijk en inhoudelijk verantwoorde toepassingen van humanistische theorievorming relateren aan strategische opstelling en beleidsvoering;
- de verschillende visies op de identiteit van de beroepsoort humanistisch geestelijk werk en het humanistisch beleidswerk;
- theorievorming ten aanzien van humanistische grondhouding en werkhouding, en humanistische professionaliteit;
- casuïstiek, waarin de identificatie van humanistische en geestelijke noties in gevalsbeschrijvingen centraal staat.

Existentiële agologie

Daar waar agogische humanistiek zich houdt aan en uitgaat van humanistische en geestelijke inhouden en humanistische kaders ten aanzien van het humanistisch geestelijk werk en beleidswerk, onderzoekt de existentiële agologie bestaansvragen in al hun complexiteit en uitgebreidheid in het licht van agogisch handelen. Bestudeerd worden de eigen aard van existentiële vragen en de mogelijke of wenselijke toepassingen voor het humanistisch geestelijk werk en beleidswerk.

Dit betekent, dat het vakgebied 'existentiële agologie' tevens is te beschouwen als een verbijzondering van de agologie in het algemeen. Agologische theorievorming wordt gericht op existentiële thema's. Bij existentiële agologie is derhalve niet in directe zin het beroep van humanistisch geestelijk werkende of het humanistisch beleidswerk in het

geding, zoals dit bij de agogische humanistiek het geval is. Veeleer gaat het om wijsgerige en wetenschappelijke reflectie over het begeleidend, vormend en beleidsmatig handelen in relatie tot de geestelijke dimensie van het bestaan. Hierbij zullen wetenschappelijke disciplines en methodes als narratologie en hermeneutiek expliciet worden betrokken.

Een en ander zal natuurlijk uiteindelijk zijn doorwerking dienen te krijgen naar de praktijk van het humanistisch geestelijk werk en naar de humanistisch verantwoorde beleidsvoering.

In het kader van dit vakgebied zullen aan de orde worden gesteld:

- het onderscheid van de geestelijke dimensie van het bestaan en andere dimensies van het bestaan op basis van de belangrijkste theorieën over geestelijk leven en levensbeschouwing;
- de belangrijkste agologische (handelings-)theorieën gerelateerd aan geestelijk functioneren;
- de functie van de geestelijke dimensie en van existentiële noties voor de agogische relatie en voor een grondhouding en werkhouding van de onderhavige beroepspraktijk;
- geestelijk functioneren en existentiële inhouden toepassen/in relatie brengen met maatschappelijk handelen en maatschappelijke structuren;
- abstracties en analyses die ten grondslag liggen aan een agogische beroepspraktijk, waaronder theoretische noties omtrent geestelijk leven en ook vooronderstellingen bij bestaan en werkelijkheid;
- hermeneutische en narratologische benaderingen van het verschijnsel geestelijk werk;
- existentiële themata, waaronder de betekenis en reikwijdte van fundamenteel vertrouwen, zingeving, existentiële eenzaamheid, verbondenheid, schuld, verantwoordelijkheid, aanvaarding, gelijkwaardigheid en andere kernelementen uit het geestelijk leven;
- geestelijke dimensie in agologische themata, waaronder handelen, verhaal, gespreksvoering, de reeks de agoog - de ander - het probleem - de methodiek, de verhouding deskundigheid en betrokkenheid, de reeks grondslagen - methodiek - doeleinden, feiten en betekenissen, aanwezigheid en beïnvloeding;
- casuïstiek, waarin de identificatie van geestelijke en agologische noties in gevalsbeschrijvingen centraal staat.

Sociale beleidsvoering en organisatiekunde

Om invloed uit te kunnen oefenen op maatschappelijke ontwikkelingen en problemen zijn bestuur en beleid van groot belang.

Het HIWOO heeft zich dan ook ten doel gesteld gekwalificeerde beleidsfunctionarissen op te leiden die in het maatschappelijke krachtenveld adequaat kunnen functioneren.

Het vakgebied van Sociale beleidsvoering en organisatiekunde wordt onderscheiden in twee hoofdlijnen:

1. Theorieën uit en stromingen binnen de organisatieleer, waarbij inbegrepen onderdelen uit de organisatiesociologie, organisatiepsychologie, bestuurskunde, rechtsgeleerdheid.
2. De sociale beleidsvoering, met name gerelateerd aan de agogische beroepspraktijk.

In het kader van dit vakgebied zullen aan de orde worden gesteld:

- De geschiedenis van organisatieleer, onderscheid besturen -

- organiseren, interne en externe organisatie, organisaties vergeleken onderwijs, procedures, besluitvorming, organisatiestructuur, leidinggeven, inrichting en werking van het openbaar bestuur, actuele ontwikkelingen in de organisatieleer en -praktijk, bijvoorbeeld transformatie;
- een sociaal-culturele en sociaal-structurele analyse van het verschijnsel organisatie, waarbij met name de analyse van - veelal impliciete - culturele en structurele achtergronden van het handelen van mensen (bestuurders, leidinggevendenden, leden, e.d.) in organisaties aan de orde zal komen, alsmede de strategische lading en dynamiek in de interactie;
  - humanistische noties ten aanzien van besturen en organiseren.

De student wordt getraind in het analyseren van bestaande beleidsvoering, het beoordelen hiervan en het ontwikkelen van nieuw beleid, bekeken vanuit een humanistisch optiek en gericht op een humanistische beleidsvoering.

Voorts zal de methodiek van samenwerken, onderhandelen en conflicthantering zowel theoretisch als praktisch aan de orde worden gesteld.

Behandeld worden verder:

- de samenhang tussen het besturen (managen) van organisaties en maatschappelijke beleidsvoering;
- het ontrafelen van beleidprocessen naar subprocessen en basiselementen;
- waarden, normen en feiten in beleidsprocessen;
- macht en gezag in de sociale beleidsvoering;
- beleid ten behoeve van emancipatie en zelfontplooiing;
- beleid ten behoeve van welzijn en cultuur;
- beleid ten behoeve van arbeid en organisatie;
- beleidsevaluatie;
- beleidsontwerp en implementatie;
- inhoudelijke versus strategische beleidsvoering in een humanistische beroepspraktijk.

Specifieke aandacht wordt gegeven aan het geestelijk functioneren van mensen, zowel ten aanzien van werkenden in beleidsprocessen als van cliënten van beleidsvoering.

Bij behandeling van bovenstaande onderwerpen zal (zullen) voortdurend de humanistische visie(s) betrokken worden, waarbij onderzocht zal worden wat humanistisch organiseren en humanistische beleidsvoering, in deze tijd op deze plaats in kunnen houden.

Agogische Beroepspraktijk

Onder deze paraplu-term valt een aantal terreinen van onderwijs (en onderzoek) die direct en specifiek betrekking hebben op de beroepspraktijk van het humanistisch geestelijk werk en het humanistisch beleidswerk, te weten:

1. Methodiek van de agogische beroepspraktijk (Gezien de stand van ontwikkeling van het humanistisch beleidswerk, is vooralsnog gekozen om de methodiek van het humanistisch beleidswerk onder te brengen bij het vakgebied Sociale beleidsvoering en organisatiekunde. Zie boven.)
2. Oriëntatie op werkvelden en werksoorten met betrekking tot de agogische beroepspraktijk;

3. Agogische gespreksvoering en groepsdynamica;
4. Stage (waaronder leerproject) en supervisie.

Het gebied van de agogische beroepspraktijk is van groot belang voor het verwerven van professionele vaardigheden voor en bekwaamheid tot het uitoefenen van bedoelde beroepen. De student krijgt hier een overzicht van de hedendaagse praktijk van het humanistisch geestelijk werk en het humanistisch beleidswerk en de historische ontwikkeling ervan; daarmee samenhangend wordt concreet inzicht gegeven in de organisatie van de humanistische beweging. Tevens wordt de student in dit studieonderdeel in staat gesteld zich methodisch te ontwikkelen en doet hij/zij een aantal malen, variërend in tijdsduur en intensiteit, begeleide praktische ervaring op met de beroepspraktijk. Aangezien er reeds in het kader van het H.O.I. uitgebreid ervaring is opgedaan met de praktijk van het geestelijk werk en er sprake is in dit verband van praktijktheorieën is dit vakgebied als specifiek en 'eigensoortig' terrein van onderwijs en onderzoek opgenomen in de tweede vakgroep.

In het kader van het vakgebied 'Agogische Beroepspraktijk' zullen aan de orde worden gesteld:

Methodiek van de agogische beroepspraktijk

- de historische ontwikkeling van het methodisch denken op geestelijk terrein in het algemeen;
- de ontwikkeling, functie, vormgeving en taakstelling van de methodiek van de agogische beroepspraktijk;
- de analyse en onderlinge vergelijking van de begrippen methodiek en methode(n), toegespitst op de werksoorten geestelijke verzorging, geestelijke vorming en geestelijk vormingsonderwijs;
- de verdere ontwikkeling van praktijktheorie op geestelijk-methodisch vlak welke zowel binnen de methodiek kan worden getoetst en geïntegreerd, als bruikbaar kan worden gemaakt voor de beroepspraktijk;
- de ontwikkeling van de (methodische) professionaliteit, de beroepsvorming alsmede de vaardigheid als geestelijk werkende.

Deze taakstelling zal worden uitgevoerd binnen de onderscheiden werksoorten, in de vorm van de volgende studieonderdelen:

De methodiek van de geestelijke verzorging, met als bijzondere inhoud:

- het in hoofdlijnen kennisnemen van de theorieën en methodieken van de methode van de individuele begeleiding in andere professies zoals het maatschappelijk werk en de psychotherapie;
- de ontwikkeling van en kritische reflectie op de methode (en de daarbinnen passende benaderingswijzen) van de individuele begeleiding;
- het analyseren en hanteerbaar maken van de geestelijke aspecten in de relatie geestelijk verzorger en cliënt(e);
- het inhoudelijk en methodisch leren omgaan met vragen van en om zingeving alsmede met behoeften aan geestelijke hulp;
- het leren functioneel maken in het proces van de geestelijke begeleiding van de humanistische levensovertuiging;
- het zicht krijgen op en leren hanteren van de effecten van het organisatorisch verband, in geval van de individuele geestelijke begeleiding binnen een institutie (krijgsmacht, gevangeniswezen e.a.);
- het, mede door bovenstaande studie-, leer-, en trainingsprocessen, ontwikkelen van de werkhouding van de geestelijk verzorger, met inbegrip van de afstemming van deze werkhouding op processen van

multidisciplinaire arbeid.

De methodiek van de geestelijke vorming, met als bijzondere inhoud:

- de kernpunten van de theorie en de methodiek van het werken met groepen alsmede van de diverse vormen (lokaal, in internaatsverband e.a.) van vormingswerk;
- de methode van de humanistisch geestelijke vorming en de daarbij horende benaderingswijzen, werkvormen en technieken, waarbij verdergaande methodische ontwikkeling en kritische aandacht voor het methodisch denken en handelen worden voorondersteld;
- het identificeren en hanteerbaar maken van de geestelijke dimensie in vormingsprocessen;
- het zowel inhoudelijk als methodisch kunnen omgaan met vragen van geestelijke heroriëntatie welke zowel in het persoons- als taakgericht vormingswerk aan de orde komen;
- het functioneel kunnen maken van de humanistische levensovertuiging in relatie tot de deelne(e)m(st)ers aan het vormingsproces;
- het methodisch handelen binnen de werksoort van de geestelijke vorming, waarbij tevens de hoofdaspecten van het vormingsproces worden betrokken: doelanalyse en doelomschrijving, behoeftebepaling, thema-ontwikkeling, programmering, vragen en problemen van groepsdynamische aard bij de concrete uitvoering van het vormingsproces, processen van evaluatie en follow-up;
- het bij 'ingebouwd vormingswerk' onderkennen van en kunnen omgaan met de spanning tussen de vormingsprocessen enerzijds en de waarden, normen en verwachtingen van de institutie waarbinnen het geestelijk vormingswerk plaats vindt anderzijds;
- het in theorie en methodiek van de geestelijke vorming oog krijgen voor de processen, doeleinden en waarden van de samenleving in relatie met het humanistisch mens- en maatschappijbeeld;
- de werkhouding van de geestelijk vormingswerker mede op grond van de hierboven beschreven studie- en leeraspecten binnen de methodiek van de geestelijke vorming.

De methodiek van het geestelijk vormingsonderwijs, met als bijzondere inhoud:

- een globaal overzicht van levensbeschouwelijke geestelijke vorming binnen onderwijssituaties in het algemeen;
- de methode van het humanistisch vormingsonderwijs en de daarbij behorende benaderingswijzen, werkvormen en technieken alsmede een kritische reflectie daarop;
- de plaats, inhoud en functie van de geestelijke aspecten in het humanistisch geestelijk vormingsonderwijs;
- het zowel inhoudelijk als methodisch-didactisch kunnen hanteren van de processen van geestelijke vorming binnen de onderwijssituatie, waarbij inbegrepen het verwerven van kennis van de speciale vragen en problemen van de doelgroep (kinderen en adolescenten);
- toepassingen van theorieën met betrekking tot de ontwikkeling/verheldering van waarden en normen van jongeren en de daarop gebaseerde methoden van het onderwijs;
- het functioneel kunnen maken van de humanistische levensovertuiging in relatie tot de doelgroep;
- de onderdelen van de specifieke didactiek van het geestelijk vormingsonderwijs met inbegrip van thema's als: motivatie, orde, hanteren van gevoelens, relatie leerkracht - leerling, wisselwerking met het instituut school;
- de positie en beroepshouding van de docent(e) geestelijk vormings-

onderwijs binnen het krachtenveld van het instituut school.

Oriëntatie Werkvelden en Werksoorten

- een overzicht over de beroepspraktijk van het geestelijk werk, het humanistisch beleidswerk en over beroepsperspectieven;
- kennismaking met het beleid en de organisatie van het Humanistisch Verbond en aanverwante organisaties;
- kennismaking met 'werkers uit het veld'.

Agogische gespreksvoering en groepsdynamica

- gespreksvaardigheden en de daarbijbehorende gesprekshoudingen;
- systematische gespreksanalyse;
- opvattingen en inzichten betreffende communicatie- en interactievormen;
- vergader- en discussietechniek;
- theorieën betreffende groepsprocessen en groepsontwikkeling;
- praktische vaardigheden ten aanzien van het begeleiden van groepen;
- vanuit verscheidene theoretische invalshoeken: relatie tussen interactie en context; groepsvorming en groepsontwikkeling; groepsobservatie; soorten groepen; leiderschap en leiderschapstijl; besluitvorming; groepsrollen.

Stage en Supervisie

De stage wordt hier breed opgevat; daaronder zijn begrepen veldverkenning, oriënterende stage en hoofdvakstage.

- kennismaking en confrontatie met de beroepspraktijk;
- integratie en verdere verdieping van theorie en praktijk;
- het ontwikkelen van een grondhouding en daarop aansluitend een werkhouding met betrekking tot de humanistische agogische beroepspraktijk.

3.2.3. Vakgroep III Sociaal-culturele wetenschappen en humanisme

Sociologie

De sociologie houdt zich bezig met het sociale leven van mensen, d.w.z. met de betrekkingen en interacties tussen mensen. Zij bestudeert (beschrijft, analyseert, verklaart en probeert te begrijpen) het onderling en gezamenlijk gedrag van mensen in kleine en grotere sociale verbanden; van enigszins duurzaam, zij het niet onveranderlijk, karakter.

De sociologie kent diverse invalshoeken en benaderingen bij het bestuderen van maatschappelijke probleemvelden. Zo kan zij een belangrijke bijdrage leveren aan een humanistische visie op bijvoorbeeld maatschappelijke veranderingen; individu in relatie tot de samenleving; machtsverhoudingen en sociale ongelijkheid, etcetera. Sociologische benaderingen zullen vanuit humanistisch gezichtspunt bevraagd worden en onderzocht zal worden in hoeverre sociologische theorieën en bevindingen van sociologisch onderzoek de humanistische levensovertuiging ondersteunen. In het kader van het vakgebied van de sociologie zullen aan de orde gesteld worden:

- de historische achtergronden van de hedendaagse sociologiebeoefening;
- de belangrijkste stromingen binnen de tegenwoordige sociologie, zoals neopositivistische sociologie, structureel-functionalisme, conflictsociologie, fenomenologische sociologie, symbolisch interactionisme, ethnomethodologie, systeemtheorie, ruiltheorie,

- marxistische sociologie, kritische sociologie, figuratiesociologie; de vormgeving van de moderne maatschappij naar culturele, politieke, economische, juridische en welzijnsaspecten. Aandacht zal worden besteed in dit verband aan capita selecta en specifieke thema's binnen de volgende onderdelen van de sociologie:

Cultuursociologie

- waardenoriëntaties en zingevingsstelsels in de samenleving en hun invloed op normen en vormen van sociale betrekkingen en gedragingen;
- cultuurpatronen en instituties, dominantie en deviantie van waarden, normen en gedragingen;
- acculturatie en enculturatie, subculturen en contraculturen, cultuuroverdracht;
- identiteit en pluriformiteit;
- godsdienstige waardenoriëntaties, stromingen, organisaties naast/tegenover humanistische;
- sociale orde, stabiliteit versus sociale verandering, civilisatieproces.

Politieke sociologie

- politieke orde, structuur en cultuur van politieke stelsels;
- ethiek/levensbeschouwing en politiek;
- godsdienst/christendom en humanisme in relatie tot politiek;
- belangrijke politieke stromingen en bewegingen;
- overheid en maatschappij: georiënteerde economie, verzorgingsstaat;
- overheid en burgers: grondrechten, rechten en plichten, collectiviteit en individu.

Economische sociologie

- economische orde en stelsels;
- productie, ruil en consumptie;
- markt- en machtsverhoudingen; de relatie economie-politiek;
- economische en technologische ontwikkelingen en hun invloed op welvaart en welzijn;
- verdeling van arbeid en inkomen;
- verhoudingen en omstandigheden in het arbeidsbestel, de zin van de arbeid, de kwaliteit van het bestaan.

Welzijnsociologie

- de voorziening in basisbehoeften als bestaanszekerheid;
- gezondheid, huisvesting, educatie en ontspanning;
- waardering en beleving van welzijnsvoorzieningen;
- vormen en achtergronden van deprivatie;
- emancipatiebewegingen;
- waardering en verandering van de verzorgingsstaat;
- alternatieven als waarborgmaatschappij en zorgzame samenleving.

Rechtssociologie

- de maatschappelijke functie en effecten van het recht (algemeen) en relevante wetgeving voor levensbeschouwelijk werk (specifiek);
- recht als institutie in wisselwerking met de maatschappij;
- beheersing en sturing van maatschappelijke processen door middel van het recht;
- levensbeschouwingen en rechtsorde in een maatschappelijk spanningsveld;
- gezagsstructuren, machtsverdeling, sociale controle en recht;
- conflicten en conflictregulering;

- ideologie en recht;
- geestelijke waarden en rechtsnormen.
- de toepassing van de sociologische optiek op onderwerpen op het gebied van het praktisch humanisme en de systematische humanistiek, zoals de sociologie van het humanisme, van de hulpverlening, onderwijs, jeugd, ouderen, culturele minderheden, seksualiteit, ziekte, eenzaamheid, criminaliteit, enzovoort.

Het ligt voor de hand dat ook bij de beoefening van de sociologie als empirische wetenschap de verschillende verschijnselen en vraagstukken vanuit humanistische noties en probleemstellingen zullen worden geselecteerd, geanalyseerd en geïnterpreteerd.

Psychologie

De psychologie houdt zich bezig met het onderzoek van (bewuste en onbewuste) psychische processen en van overige determinanten van gedrag. Het onderzoeksterrein is verdeeld in een aantal deelgebieden, en kent een veelheid van theoretische en methodologische benaderingen. Het programma van de diverse onderdelen zal samengesteld worden met het oog op relevantie voor de bestudering van de aard en betekenis van de geestelijke dimensie en levensbeschouwelijk denken, en met het oog op relevantie voor de beroepspraktijk van de geestelijk werkende, van het humanistisch beleidswerk en die van de wetenschapsbeoefenaar in de humanistiek.

Binnen het HIWOO zal het onderwijs op dit vakgebied onderverdeeld worden in: algemene psychologie, cultuurpsychologie, sociale psychologie; psychopathologie en ontwikkelingspsychologie. De behandelde psychologische benaderingen zullen op hun humanistisch gehalte bevraagd worden en onderzocht zal worden in hoeverre psychologische theorieën en bevindingen van psychologisch onderzoek de humanistische levensovertuiging ondersteunen.

In het kader van het vakgebied van de psychologie zullen aan de orde worden gesteld:

Algemene psychologie

- inleiding in de psychologie;
- de belangrijkste benaderingen in de psychologie (scholen);
- historische ontwikkeling en stromingen in de psychologie;
- definities van het vak psychologie; methoden in de psychologie.

Cultuurpsychologie

- de samenhang en wisselwerking tussen de cultuur enerzijds en het gedrag en bewustzijn van de mens anderzijds;
- bijdragen van de verschillende psychologische stromingen aan de cultuurpsychologie;
- de betekenis van de cultuurpsychologie voor geestelijk leven en levensbeschouwing.

Sociale psychologie

- de belangrijkste hoofdstromingen binnen de sociale psychologie;
- de samenhang van het menselijk denken, ervaren en gedragen met aspecten van sociale situaties;
- toepassingen van inzichten op de praktijk van de onderscheiden beroepsgroepen.

Psychopathologie

- de belangrijkste hoofdstromingen binnen de psychopathologie;

- het onderscheid tussen psychotherapie en geestelijke begeleiding; en geestelijke en psychische problematiek;
- therapeutische consequenties van een aantal behandelde psychologische theorieën;
- het verband tussen sociale vormgeving en ontstaan en definiëring van pathologische verschijnselen;
- de vraag wanneer een geestelijk begeleid(st)er over dient te gaan tot doorverwijzing naar een psychotherapeut(e).

Ontwikkelingspsychologie

- de belangrijkste ontwikkelingspsychologische theorieën; uitgangspunten, begrippen en onderliggende visie op mens (en kind) en menselijke groei en ontwikkeling;
- specifieke leeftijds categorieën, zoals puberteit, volwassenheid en ouderdom, vanuit ontwikkelingspsychologische optiek;
- de relatie tussen leeftijd en levensbeleving.

Letteren

Het vakgebied van Letteren is binnen vakgroep III opgenomen als hoofdstuk uit het brede gebied van cultuurwetenschappen. In dit vakgebied zal cultuur in de ruime zin aan bod komen binnen de cultuurgeschiedenis en literatuur als een belangrijke factor binnen de cultuur naar voren worden gehaald binnen de algemene literatuurwetenschap.

Er is sprake van een samenhangend gebied van wetenschapsbeoefening, aangezien de vraag hier centraal staat of en hoe de literatuur een prominente rol speelt in het verstaan en de (humanistische) waardering van voorbije perioden van de cultuurgeschiedenis, en de huidige culturele situatie.

De literatuur wordt als ingang tot de cultuur gebruikt, naast de andere mogelijke ingangen die de andere wetenschapsgebieden bieden. Met andere woorden, culturele ontwikkelingen uit heden en verleden zullen in dit onderdeel beoordeeld worden aan de hand van literatuur.

In het kader van dit studieonderdeel zullen aan de orde komen:

Geschiedwetenschap: algemeen

- historische achtergronden en samenhangen van een aantal geestelijke stromingen en tijdvakken, die van belang zijn voor het hedendaagse humanisme;
- een aantal van belangzijnde geschiedsfilosofische thema's en methoden uit de geschiedwetenschap.

Cultuurgeschiedenis

- opvattingen omtrent cultuur, vanuit cultuurhistorische optiek;
- enkele belangrijke historische cultuurperiodes en cultuurverschuivingen o.a. bestudeerd aan de hand van biografieën;

Algemene Literatuurwetenschap

- capita uit de literatuurgeschiedenis, waarbij de literatuurgeschiedenis in hoofdlijnen wordt behandeld en met name die periodes worden uitgediept die ook bij de cultuurgeschiedenis aan bod komen;
- de vernieuwende en bevrijdende functie van literatuur;
- literatuur en waarden en normen;
- literatuur en levensbeschouwing;
- literatuur in een verwetenschappelijkte samenleving;
- de rol van literatuur bij belangrijke historische cultuurverschuivingen;

- een aanzet tot analyse van de hedendaagse cultu(u)r(en) aan de hand van literatuur.

Agogische wetenschappen

De agogische wetenschappen hebben tot voorwerp van studie en onderzoek: de deskundige hulpverlening aan, de vorming van, opvoeding van en onderwijs aan mensen.

Deze agogische processen worden bestudeerd op micro-, meso- en macroniveau, waarbij ook de onderlinge verhoudingen van de niveaus aan de orde komen.

Centraal staat het handelen van mensen. Beschouwing en bestudering hiervan vindt plaats aan de hand van agogische theorieën en reflectie daarop.

Expliciet zal in de (onderstaande) agogische wetenschappen de relatie gelegd worden naar cultuur en humanisme.

In het te verzorgen onderwijs zal ook een ondersteunende bijdrage geleverd worden aan de taakstelling van vakgroep II: 'Theorie en praktijk van geestelijk werk, bestuur en beleid'. Binnen agogische wetenschappen worden onderscheiden pedagogiek, andragogiek, gerontagogiek en onderwijskunde.

Pedagogiek

In het vak Pedagogiek gaat het om het verwerven van kennis en inzicht in diverse pedagogische stromingen en om het kritisch reflecteren op het verschijnsel opvoeding. Opvoeding zal in eerste instantie als een relatief op zichzelf staand geheel bestudeerd worden.

Daarnaast zal de relatie tussen opvoeding(stheorieën) en levensovertuiging, in het bijzonder de humanistische, speciale aandacht krijgen: tussen die twee zijn diverse verbanden denkbaar.

Ook speciale aandacht krijgt de relatie met de beroepspraktijk.

In het kader van het vak zullen voorts aan de orde komen:

- pedagogische visies en vormen van pedagogisch handelen in relatie tot anthropologische en ontwikkelingspsychologische noties;
- historisch-pedagogische gedachten over kinderen en opvoeding;
- aspecten van pedagogisch handelen zoals omgang, opvoedingsgemeenschap, gezag en verantwoordelijkheid.

Andragogiek

Andragogiek houdt zich bezig met theorievorming over, onderzoek van en toepassingen van 'veranderingsprocessen' bij met name volwassenen. Kernbegrip is 'handelen'. Enerzijds staat exploratie van het begrip handelen centraal, anderzijds het komen tot systematisch doordachte wegen van handelen kwalitatief inhoud te geven in relatie tot praktische toepassingen. In het kader van het vak zullen voorts aan de orde komen:

- doordenking van uitgangspunten van het andragogisch werk;
- bestudering van andragologische theorieën en modellen en van systematische doordachte beschouwingen;
- analyse en ontwikkeling van handelingsalternatieven;
- het onderscheid tussen micro-, meso- en macroniveau en hun onderlinge samenhang, gericht op wenselijkheden, mogelijkheden en belemmeringen ten aanzien van handelen en veranderingsprocessen.

Gerontagogiek

In het vak gerontagogiek gaat het om het verwerven van inzicht in het eigene/kenmerkende van de levensfase van de ouderdom en de daarmee

samenhangende (geestelijke) problematiek. Verkenning en afbakening vinden plaats van wat gerontagogisch handelen kan inhouden in vergelijking met andragogisch handelen, gericht op de vormgeving aan en invulling van de begeleiding van ouderen.

Aan de orde zullen worden gesteld:

- agogische stromingen en theorieën, van toepassing op de oudere mens;
- de levensfase van de ouderdom en de daarmee samenhangende problematiek;
- de begeleidingsrelatie met ouderen;
- aan de hand van thema's als: beleid ten aanzien van ouderen; sterfensbegeleiding; verlies van functies; omgaan met verleden/heden/toekomst; hulpbehoefendheid; eenzaamheid; euthanasie, etcetera, wordt invulling gegeven en een ondersteunende bijdrage geleverd aan humanistisch geestelijk werk voor/met ouderen en aan bestuur en beleid ten aanzien van ouderen;
- de maatschappelijke positie van ouderen en de structuur en organisatie van instellingen en instanties waarmee ouderen typisch te maken krijgen;
- plaats, functie en mogelijkheden van het humanistisch geestelijk werk voor/met ouderen.

Onderwijskunde

Onderwijskunde houdt zich bezig met onderzoek van en theorievorming over de structuren en processen binnen het onderwijsveld. Onderzoek en theorievorming hebben als oogmerk de processen en structuren te optimaliseren; dit gebeurt vanuit een visie op mens, onderwijs en samenleving en de relatie daartussen. Deze structuren en processen worden m.n. op macro- en microniveau bestudeerd en ook de wisselwerking tussen beide wordt aan de orde gesteld. Ook zal steeds de relatie tussen onderwijskundig denken, handelen en vormgevingen en de humanistische levensbeschouwing gelegd worden.

Behandeld zullen worden:

op macroniveau:

- de plaats/functie van de school als pedagogisch instituut in onze samenleving;
- de anthropologische uitgangspunten van diverse onderwijssystemen;
- de historie van onderwijsverzuiling en de consequenties daarvan in het huidige onderwijssysteem.

op microniveau:

- de belangrijkste theorieën uit de onderwijs en leerpsychologie;
- visies op leren en onderwijzen als menselijke activiteit in relatie tot geestelijk werk en in relatie tot het humanisme.

3.2.4. Werkgroepen

Methodologie en onderzoekaleer

Voor het onderwijs op het gebied van methodologie en onderzoekaleer wordt een werkgroep ingesteld. Dit bleek hier de meest passende vorm. Zoals in hoofdstuk II beschreven is, kent de studierichting humanistiek geen eigen onderzoeksmethoden, maar komt in principe elke onderzoeksmethode in aanmerking, onder noodzakelijke voorwaarde van toetsing aan de humanistische norm. Dit betekent, dat de student(e) inzicht dient te verwerven in een breed gebied van onderzoeksmethoden. Wel zal dit aan

dienen te sluiten, ook uit praktische overwegingen, bij wat in het HIWOO gepraktiseerd wordt. Vandaar dat gekozen is voor een werkgroepvorm, om hiermee het specifieke van de vakgroepen op dit gebied enigszins te doorbreken en tevens om het onderwijs goed te kunnen coördineren.

In de methodologie houdt men zich bezig met de wijze waarop theorieën tot stand komen en de manier waarop onderzoek wordt gedaan. Afhankelijk van de onderzoeksdoelen worden de invalshoeken en de methoden en technieken gekozen. De onderzoeksresultaten worden beïnvloed door de wijze waarop het onderzoek wordt opgezet en uitgevoerd. De methodologie geeft naast praktische richtlijnen ook een fundament voor onderzoek en theorieconstructie.

Het onderwijs zal naast een theoretisch gedeelte ook practica en leerprojecten inhouden (waaronder bijvoorbeeld practicumtraining in gebruik van informatieverwerkende apparatuur en dataverwerking, interviewpracticum, practicum systematische observatie, etcetera).

In het kader van dit vakgebied zullen aan de orde worden gesteld:

Methodologisch gedeelte (cursorisch onderwijs):

- methoden en systematiek van de wetenschappen; de eenheid van de wetenschappen; indeling van de wetenschappen naar hun methoden;
- diverse opvattingen over de wetenschappelijke methoden, waaronder de neopositivistische, de kritisch-rationalistische, de historisch-materialistische en de hermeneutische; verklaren en 'verstehen';
- relatie tussen theorie, methoden en onderzoeksvraag; de empirische cyclus.

Methodisch-technisch gedeelte (cursorisch onderwijs en practicumopdrachten):

- fasen van onderzoek; doelstelling van het onderzoek; probleemstelling; keuze van methode van onderzoek; opzet van het onderzoek; operationalisering; materiaalverzameling; materiaalbewerking (analysemethoden en rapportage);
- kwantitatieve en kwalitatieve methoden van onderzoek; verklaren en 'verstehen'; de historisch-materialistische methode;
- methoden van historisch-filosofisch onderzoek (het opsporen en verwerken van documentatiebestanden; literatuuronderzoek; bronnenkritiek);
- de hermeneutische methode (tekstanalyse; betekenisanalyse);
- standaardmethoden van empirisch onderzoek;
- statistiek: hoofdstukken uit de beschrijvende statistiek; hoofdstukken uit de inductieve statistiek;
- informatica.

Practische vaardigheden

Ten behoeve van een aantal uiteenlopende en van belang zijnde praktische vaardigheden wordt de werkgroep praktische vaardigheden ingesteld. Ten aanzien van de praktische vaardigheden kunnen een aantal uiteenlopende doelstellingen onderscheiden worden. In het algemeen kan gesteld worden, dat op basis van de humanistische visie op mens-zijn, menselijke mogelijkheden en de mens als deel van, en in relatie tot, grotere sociale gehelen, het HIWOO zich ten doel stelt om in het onderwijsprogramma aandacht te besteden aan het ontwikkelen van wetenschappelijke kundigheden en vaardigheden bij studenten, het ontwikkelen/stimuleren van een (humanistische) levensbeschouwelijke visie en geestelijke ge-

richtheid bij studenten en het bevorderen van een veelzijdige ontwikkeling van de student(e); dit alles naast en in het verlengde van het opleiden tot beroepsbekwaamheid.

De werkgroep praktische vaardigheden zal zich richten op een aantal algemene en beroepsondersteunende vaardigheden, maar ook op studievaardigheden, en zal zo een bijdrage leveren aan een brede praktische vorming van de student(e). Omdat deze praktische vaardigheden vaak niet direct aan een enkele vakgroep gekoppeld kunnen worden, is hier gekozen voor de werkgroepvorm.

In het kader van dit vakgebied zullen aan de orde worden gesteld:

- training in het gebruik van de bibliotheek, de leeszaal en de bijbehorende literatuur, alsmede gerichte literatuurverzameling;
- studievaardigheid;
- spreek- en schrijfvaardigheid;
- inleiding in de werking van de media; journalistieke vaardigheden;
- dramatische vorming;
- sociale vaardigheden.

Tevens zullen door deze werkgroep studieonderdelen verzorgd worden, waarin de persoon van de student(e) aan de orde komt en waarin de student(e) zelf reflecteert op de eigen ontwikkeling in het kader van de opleiding.

Verder zullen werkgroepen worden ingesteld ten behoeve van de specialisaties.

3.3. Toelating

Ten aanzien van de toelating tot het HIWOO gelden de in de Wet op het wetenschappelijk onderwijs gegeven bepalingen.

Voor het afleggen van het propedeutisch examen zullen geen vakkenpakket-eisen aan het getuigschrift VWO worden gesteld.

Voor studenten die doorstromen van HOI-HBO naar het HIWOO-WO zal een aparte regeling worden getroffen.

Van studenten mag verwacht worden -gezien het karakter van de wetenschappelijke ambtsopleiding- dat zij affiniteit hebben met de humanistische levensovertuiging en zich rekenschap hebben gegeven van de aard van de opleiding. Dit zal verder -in het belang van de studenten en de opleiding- een punt van aandacht zijn bij de introductie van en kennis-making met de opleiding en binnen het studieprogramma van met name de eerste twee studie jaren. Een en ander zal nader uitgewerkt worden in de toelatingsprocedure.

Het in de vorige alinea gestelde geldt niet voor de door het HIWOO te organiseren 'openbare cursus'.

3.4. Eindtermen

1. De afgestudeerde is in staat tot het op wetenschappelijk verantwoorde wijze zelfstandig uitvoeren van onderzoek betreffende levensbeschouwelijke of met levensbeschouwing en geestelijk werk, bestuur en beleid samenhangende vraagstukken, en/of in staat tot het beoordelen van onderzoeken.

2. De afgestudeerde is in staat tot het zelfstandig verwerken van humanistische en andere relevante wetenschappelijke literatuur, tot het beoordelen ervan op de wetenschappelijke kwaliteit en tot het beleidsmatig en probleemgericht gebruiken ervan in het eigen denken en handelen.
3. De afgestudeerde is in staat tot het zelfstandig en op kritische en creatieve wijze ontwikkelen van een systematische gedachtengang vanuit een humanistische benadering over op hem/haar afkomende vraagstukken, alsmede tot het leveren van een mondelinge of schriftelijke bijdrage in deze zin aan discussies over vragen en thema's.
4. De afgestudeerde heeft kennis en begrip van de humanistische levensbeschouwing; dit betreft zowel de humanistische uitgangspunten, waarden en normen, alswel binnen het humanisme ontwikkelde gedachtengangen over existentiële, culturele en maatschappelijke vraagstukken.
5. De afgestudeerde beschikt over kennis en begrip van het objectgebied van de studierichting humanistiek in het algemeen en van de wetenschap van de humanistiek in het bijzonder, en kan sociaal-ethische kwesties, mensbeschouwingen en de daarvan afgeleide opvattingen, maatschappijbeelden interpreteren vanuit een humanistisch kader.
6. De afgestudeerde is in staat tot het plaatsen van opvattingen en theorieën in hun historische en cultureel-maatschappelijke context.
7. De afgestudeerde is in staat tot confrontatie van feiten en theorieën en de integratie daarvan, en is in staat tot confrontatie van verschillende theorieën en modellen en de toetsing daarbij.
8. De afgestudeerde is vertrouwd met de specifieke aard van de geestelijke dimensie van het bestaan en heeft het vermogen ontwikkeld om inhoud te geven aan geestelijk leven, ook in het persoonlijk functioneren.
9. De afgestudeerde is op de hoogte van de tijdens de studie aangeboden kennis omtrent andere levensovertuigingen en levensbeschouwelijke organisaties en is in staat op basis hiervan tot het aangaan van een begripvol en kritisch gesprek met en over andersdenkenden.
10. De afgestudeerde dient ervan blijk te geven dat de verworven theoretische kennis leidt tot een functioneel begrip van de wijze waarop mensen gegeven hun situatie, hun positie en hun achtergronden geestelijk, maatschappelijk en psychisch kunnen functioneren.
11. De afgestudeerde is in staat de verworven theoretische kennis toe te passen in praktische, concrete situaties en heeft zich specialistische werkhoudingen en vaardigheden op vergevorderd niveau eigen gemaakt.
12. De afgestudeerde is in staat tot het analyseren, interpreteren en doordenken van leefwijzen en handelingen van mensen in termen van hun levensbeschouwelijke, religieuze of existentiële betekenis.

13. De afgestudeerde heeft de kennis en de ontwikkeling om in het brede veld van bestuur en beleid een bijdrage te kunnen leveren, hetzij in leidinggevende, adviserende of beleidsvormende zin, hetzij door het aangaan van benodigde samenwerkingsrelaties en door participatie in de, binnen organisaties, bestaande overlegorganen.
14. De afgestudeerde dient -gezien de ambtsuitoefening- een bewuste gezindheid te hebben of te hebben ontwikkeld welke verenigbaar is met de humanistische levensovertuiging. Hij/zij is in staat deze gezindheid desgevraagd te verduidelijken.
15. De afgestudeerde dient over een wetenschappelijke attitude te beschikken waarbij hij/zij zich rekenschap geeft van zijn/haar humanistische uitgangspunten.

3.5. De structuur van het onderwijsprogramma

Het onderwijsprogramma voor het HIWOO is ingericht naar analogie van het gestelde in artikel 10, eerste lid van de Wet W.O. Derhalve is een onderwijsprogramma opgesteld waarin de eerste en tweede fase geïntegreerd zijn opgenomen. Hierbij kan worden opgemerkt dat dit tegemoet komt aan het integratieve karakter van de opleiding waarin in samenhang wetenschappelijke vorming, geestelijke/humanistische vorming en beroepsvorming dient plaats te vinden. Tevens wordt hiermee voldaan aan het inhoudelijke belang van een 6-jarige opleiding: de studie humanistiek raakt sterk aan de eigen existentie en heeft derhalve een eigen verwerkingstijd nodig.

De afgestudeerde humanistici hebben zich gespecialiseerd in een van de volgende ambtsuitoefeningen:

1. humanistisch geestelijk werker;
2. humanistisch functionaris op het gebied van bestuur en beleid;
3. wetenschapsbeoefenaar in de humanistiek.

Ten behoeve van de opleiding voor deze ambten/functies zijn binnen de studierichting humanistiek de volgende specialisaties tot stand gebracht:

1. Geestelijk werk: Verzorging en Vorming (V + V)
2. Geestelijk werk: Onderwijs en Vorming (OW + V)
3. Bestuur en Beleid (B + B)
4. Wetenschapsbeoefenaar op het gebied van:
  - a. wijsgerig en wetenschappelijk onderzoek van de levensbeschouwing (WL + OZ);
  - b. onderzoek van geestelijk werk, bestuur en beleid (GW + OZ);
  - c. sociaal-cultureel wetenschappelijk onderzoek en humanisme (SC + OZ).

Het HIWOO zal, naast een 6-jarige voltijdse cursus en een deeltijdse opleiding, tevens postacademisch onderwijs, nascholing en openbare cursussen verzorgen. Het begrote onderwijsprogramma is evenwel gericht op de zesjarige voltijdse studie. De gehele zesjarige opleiding aan het HIWOO wordt ingedeeld in een propedeuse van 1 jaar, af te sluiten met een propedeutisch examen en in totaal 1780 studie-uren omvattend, en een doctoraalopleiding van 5 jaar, af te sluiten met een doctoraalexamen en in totaal 8900 uren omvattend.

3.5.1. Schematische weergave

Schematisch ziet de structuur van de opleiding er als volgt uit:

BASISJAREN

1.	Basisjaren (A)	Propedeuse
2.		

ALGEMEEN GEDEELTE

3.	Geestelijk werk, bestuur en beleid (B)	Wetenschaps- beoefening (C)	Doctoraal- fase
4.			

SPECIALISATIEJAREN

5.	Geestelijk werk (D)	Geestelijk werk (D)	Bestuur en beleid (E)	Wetenschaps- beoefening (F)	
6.	V + V	OW + V	B + B	WL+OZ GW+OZ SC+OZ	

3.5.2. Toelichting bij het schema

Het eerste en tweede studiejaar (A)

A. Basisjaren

Aan de keuze voor een algemene basis van twee jaar liggen de volgende overwegingen ten grondslag:

- Een jaar als basisjaar (propedeusejaar) is ontoereikend om een goede, algemene basis te leggen, en om in inleidende zin toe te komen aan wetenschappelijk niveau, levensbeschouwelijke vorming en persoonlijke vaardigheden. Hierin is begrepen de noodzaak van een goede inhoudelijke ondergrond met name met betrekking tot systematische en historische humanistiek en agogische humanistiek, ook met het oog op de ontwikkeling bij de student(e) van een geestelijke gerichtheid en van een positiebepaling ten aanzien van de humanistische levensovertuiging en van het beroepenveld. Om aan te sluiten bij wat elders in de universitaire wereld gangbaar is, is wel een propedeuse ingesteld, met een afsluitend examen. Na een jaar dient de student(e) voldoende inzicht te hebben in de studie, en dient het HIWOO voldoende zicht te hebben op de mogelijkheden van de student(e), om over een voortzetting van de studie aan het HIWOO te kunnen beslissen, dan wel om de student(e) advies te geven ten aanzien van passende opleidingen elders.
- Een tweejarige basis versterkt de (organisatorische en inhoudelijke) samenhang van de onderwijsstromen 'geestelijk werk, bestuur en beleid' en 'wetenschapsbeoefening'.

- De minimumleeftijd van 18 jaar geeft, gezien de aard van de beroepen, aanleiding om eerst ruimte te nemen voor brede scholing en algemene vorming in het onderwijsprogramma.

Het eerste jaar is een inleidingsjaar. Dit verwijst onder andere naar een aantal inleidingen in vakgebieden. Daarnaast is er ruimte voor een eerste aanzet tot integratie en eigen positiebepaling bij studenten, bijvoorbeeld in de vorm van een introductie, waarin de opleiding zich presenteert en waarbij een aantal belangrijke thema's, die in de loop der jaren regelmatig zullen terugkeren, aan de orde komt. Deze thema's verlenen het jaar zijn samenhang (thema-week, werkgroepen). Ook wordt aandacht besteed aan de reflectie van de student(e) op de eigen ontwikkeling in het kader van de opleiding. Daarnaast is in dit jaar een onderdeel met betrekking tot studievoordigheden opgenomen.

Het tweede jaar is, hoewel nog een basisjaar, op een aantal punten specifiek. Zo wordt er een oriëntatie ten aanzien van werkvelden opgenomen, wat ook meteen een overzicht van de vier specialisaties inhoudt, en komen er uit een aantal vakgebieden onderdelen (in plaats van inleidingen) aan de orde. De opzet van het jaar blijft algemeen gericht.

Ook in het tweede (en derde en vierde) jaar is er ruimte voor reflectie op de eigen ontwikkeling van de student(e) zoals bij het eerste studiejaar is beschreven.

Het derde en vierde studiejaar (B en C)

Aan het einde van het tweede jaar wordt door de student(e) gekozen voor de richting 'geestelijk werk, bestuur en beleid' of voor de richting 'wetenschapsbeoefening'. Omdat bij vele vakken de beide richtingen nog samenvallen is in het voorafgaande schema niet een volledige scheiding gesuggereerd in het derde en vierde jaar van de richtingen.

B. Geestelijk werk, bestuur en beleid; algemeen gedeelte

Hieronder wordt verstaan: de praktijk van het humanisme, of het agogische beroepenveld in het kader van de humanistische beweging. Het onderwijs in deze fase heeft theoretisch en methodisch (direct) betrekking op de praktijk van de onderhavige beroepen en de beroepsuitoefening, of zal daaraan gerelateerd worden. De student(e) wordt voorbereid op het beroepsmatig functioneren in de jaarstage in het 5e studiejaar; het derde en vierde studiejaar dienen daartoe voldoende bagage aan te reiken.

Binnen deze jaren zal reeds sprake zijn van accentuering: de student(e) zal op basis van richtlijnen van de opleiding, accenten in de samenstelling van zijn/haar onderwijsprogramma kunnen aanbren- gen, vooruitlopend op de specialisatie in het 5e en 6e jaar.

C. Wetenschapsbeoefening; algemeen gedeelte

Hier zal sprake zijn van inhoudelijke en methodologische uit dieping van het terrein van wetenschapsbeoefening, zoals dit binnen het HIWOO gestalte krijgt. Ook hier krijgt de student(e) de gelegenheid accenten aan te brengen in de samenstelling van zijn/haar onderwijs.

Het vijfde en zesde studiejaar (D, E en F)

Aan het eind van het vierde studiejaar kiest de student(e) voor een specialisatie op het gebied van 'Verzorging en vorming', 'Onderwijs en vorming', 'Bestuur en beleid' of 'Wetenschapsbeoefening'. Binnen deze laatste worden een drietal inhoudelijke specialisaties onderscheiden: 'Wijsgerig en wetenschappelijk onderzoek van de levensbeschouwing', 'Onderzoek van geestelijk werk, bestuur en beleid' en 'Sociaal-cultureel wetenschappelijk onderzoek en humanisme'.

D. Geestelijk werk; specialisatie 'Verzorging en Vorming' en specialisatie 'Onderwijs en Vorming'

Het vijfde en zesde jaar van deze specialisaties zijn opgebouwd uit een hoofdvak bestaande uit de jaarstage en supervisie in het vijfde jaar, de doctoraalscriptie in het zesde jaar en een studieonderdeel in het vijfde en zesde jaar, waarin op multidisciplinaire wijze een aantal voor de specialisatie relevante thema's aan de orde worden gesteld; door de opleiding in te richten (interne) keuzevakken en een buiten de specialisatie of opleiding te volgen (extern) bijvak.

E. Bestuur en beleid; specialisatie

De structuur van het onderwijs in deze twee specialisatiejaren van 'bestuur en beleid' is in grote lijnen vergelijkbaar met die van het onderwijs voor de specialisatie 'geestelijk werk', te weten: hoofdvak, bijvak en keuzevakken, die op overeenkomstige wijze zijn ingericht.

F. Wetenschapsbeoefening; specialisatie

Ten behoeve van de inhoudelijke specialisatie op het gebied van onderzoek zullen vakgroep I, vakgroep II en vakgroep III, alle een hoofdvak inrichten op hun terreinen van wetenschapsbeoefening en wel op zulk een wijze dat hiermee het karakter van inhoudelijke specialisatie benadrukt wordt. Dit betekent, dat de student(e) dus kan kiezen uit de drie hoofdvakken 'Wijsgerig en wetenschappelijk onderzoek van de levensbeschouwing', 'Onderzoek van geestelijk werk, bestuur en beleid' of 'sociaal-cultureel wetenschappelijk onderzoek en humanisme', waarin in ieder geval een leeronderzoek en een doctoraalscriptie begrepen zijn.

Daarnaast zullen ook hier een (extern) bijvak en (interne) keuzevakken geprogrammeerd worden. Op basis van deze structuur worden de studie jaren verder inhoudelijk ingevuld.

3.6. Studie-uren

3.6.1. Inleiding

Eerder is reeds aangegeven dat er een zwaartepuntenbeleid opgesteld dient te worden ten aanzien van onderwijs en onderzoek, en dat dit pas kan gebeuren wanneer de eerstverantwoordelijken aangesteld zullen zijn. Tevens is reeds een overzicht gegeven van de vakgebieden die in de vakgroepen of in de werkgroepen zijn samengebracht en zijn de hoofdlijnen van hun inhoudelijke bijdragen aan het onderwijs aangegeven. Op basis van wat er reeds in grote lijnen aan plannen bestaat ten aanzien

van het onderwijs in de 6 jaren wordt nu een overzicht gegeven van het aantal studieuren die de vakgroepen en werkgroepen waarschijnlijk zullen gaan behartigen per studiejaar.

Een uitgewerkt overzicht weergegeven per vakgebied per studiejaar zou teveel vooruitlopen op de concrete inhoudelijke uitwerking die nog plaats moet vinden en zou ook voorbijgaan aan 'samenwerking' van vakgebieden bij 'thema's' of cursussen.

Vandaar dat nu volstaan wordt met het overzicht op de volgende pagina. (Zie voor een overzicht van de vakgroepen en werkgroepen met de vakgebieden pag. 21).

3.6.2. Schematische weergave

Basisjaren

Jaar	Vakgroep I	Vakgroep II	Vakgroep III	Werkgroepbijdragen*	Totaal
1.	600 uur	300 uur	380 uur	500 (250) uur	1780 uur
2.	400 uur	550 uur	430 uur	400 (200) uur	1780 uur

Geestelijk werk, bestuur en beleid; algemeen gedeelte

Jaar	Vakgroep I	Vakgroep II	Vakgroep III	Werkgroepbijdragen*	Totaal
3.	350 uur	900 uur	300 uur	230 (100) uur	1780 uur
4.	250 uur	950 uur	330 uur	250 (100) uur	1780 uur

Wetenschapsbeoefening; algemeen gedeelte

Jaar	Vakgroep I	Vakgroep II	Vakgroep III	Werkgroepbijdragen*	Totaal
3.	700 uur	—	650 uur	430 (300) uur	1780 uur
4.	550 uur	100 uur	580 uur	550 (400) uur	1780 uur

* (waaronder methodologie en onderzoeksl eer)

Specialisatiejaren

Jaar	Hoofdvak	Bijvak (extern)	Keuze vakken (intern)	Totaal	
5.	(waaronder stage/leerproject, supervisie/begeleiding) 1100 uur	thematisc he uitdieping 300 uur	280 uur	100 uur	1780 uur
6.	scriptie 1100 uur	thematisc he uitdieping 300 uur	280 uur	100 uur	1780 uur

Dit overzicht dient verstaan te worden als richtlijn.
Per specialisatie kan van de verhouding in uren tussen de studieonderdelen (enigszins) worden afgeweken.

3.7. Examenprogramma

Het onderwijsprogramma van het HIWOO kent twee examens: het propedeutisch examen en het doctoraalexamen in de studierichting Humanistiek.

Het propedeutisch examen geldt als afsluiting van de propedeuse fase en als toelating tot de doctoraalstudie.

Het propedeutisch examen kan worden afgelegd wanneer is voldaan aan de eisen van de opleiding ten aanzien van het met gunstig gevolg afronden van de studie-onderdelen in het propedeuseprogramma.

Het propedeutisch examen omvat de bespreking van een door de student(e) geschreven literatuurscriptie.

De student(e) is geslaagd wanneer de examencommissie tot een positieve beoordeling komt.

Het doctoraalexamen omvat een hoofdvak en een bijvak.

Het hoofdvak betreft de studie-onderdelen waarin centrale thematiek ten aanzien van de gekozen specialisatie aan de orde komt.

Het bijvak wordt volgens de richtlijnen van de opleiding hieromtrent ingevuld.

De examencommissie draagt zorg voor alle formaliteiten rondom het doctoraalexamen.

Het voorstel voor de invulling van het examenprogramma, wordt per student(e) beoordeeld en goedgekeurd door de examencommissie, waarin in ieder geval de betrokken hoogleraar zitting heeft.

Het doctoraalexamen kan worden afgelegd wanneer is voldaan aan de eisen van de opleiding ten aanzien van het met gunstig gevolg afronden van de verplichte en facultatieve studie-onderdelen.

4. Onderzoek

De humanistische beweging kent een beperkte onderzoekstraditie en heeft ook geen wetenschappelijk onderzoeksbureau ter beschikking.

De behoefte aan onderzoek is groot. In feite is er sprake van een 'mer à boire' aan onderzoeksgebieden. Het HIWOO biedt de mogelijkheid hiermee aan de slag te gaan.

In beginsel, vanwege de humanistische levensovertuiging als vertrekpunt, staat 'alles' open voor onderzoek. Het is karakteristiek voor een levensovertuiging dat deze zich inlaat met vraagstukken van mens en wereld.

In de praktijk zal het een en ander teruggebracht worden, vanzelfsprekend, tot een hanteerbare agenda. Met name zal aandacht geschonken worden aan belangrijke humanistische thema's, voortkomend uit levensbeschouwelijke kwesties, uit praktijken binnen de humanistische beweging en uit actuele, culturele en maatschappelijke vraagstukken.

Onderzoek dat reeds gedaan is of elders wordt gedaan komt niet voor herhaling in aanmerking, maar resultaten daarvan kunnen direct worden overgenomen, of na vertaling of aanvulling worden gebruikt. Ook is voorstelbaar, dat een thema dat reeds onderwerp van onderzoek is geweest, vanuit een andere onderzoeksmethode wordt bewerkt.

Naast vragen of de onderzoeksmethode levensovertuigelijk te verantwoorden is, zoals behandeld in hoofdstuk II, zijn de belangstelling en de capaciteiten van de onderzoeker nog in het geding. In dit verband zal bij de vaststelling van het onderzoeksbeleid rekening gehouden worden met de individuele onderzoeker. De kwaliteit van het onderzoek kan bevorderd worden door inventiviteit en verbeeldingskracht van individuen die, als zij hun 'eigen weg' van wetenschapsbeoefening kunnen volgen, het beste tot hun recht komen ten gunste van goede resultaten. In dit verband kan ook gedacht worden aan de voortrekkersfunctie die dergelijke onderzoekers kunnen vervullen. Als voorwaarde geldt evenwel dat individuele projecten qua thema en keuze van onderzoeksmethode passen binnen de onderzoeksprogramma's van het HIWOO.

Daarnaast en in hoofdzaak zullen onderzoeksprojecten in grotere eenheden worden ondergebracht om ze minder kwetsbaar te maken en om tot cumulatie en wederzijdse bevruchting te komen. Hierbij zijn ook de opmerkingen van toepassing die eerder in het stuk zijn gemaakt ten aanzien van integrerende wetenschap en de daaruit voortvloeiende noodzaak van integratie van vakgebieden, van integratie binnen de studierichting en van interdisciplinaire en interuniversitaire samenwerking.

Dit betekent tevens, dat het onderzoek vanwege het HIWOO wordt ingebracht in het landelijk disciplineplan, uitgaande van de VSNU. Voorts zal gestreefd worden naar aansluiting bij de Stichting ZWO, waarbij onderzocht dient te worden bij welk platform van organisatie en coördinatie van onderzoeksprojecten het onderzoek vanwege het HIWOO moet worden ondergebracht.

In internationaal verband zal een verdergaande structurele samenwerking met de afdeling lekenbegeleiding van de faculteit der Letteren en Wijsbegeerte van de Vrije Universiteit Brussel worden gerealiseerd.

Met betrekking tot een structuur van het onderzoek is het de bedoeling een organisatie in afdelingen, programma's en projecten op te zetten. Een afdeling bestaat uit een aantal programma's die een zekere verbinding hebben. Gedacht wordt aan de volgende drie afdelingen:

1. Het humanisme als gedachtengoed.

Doordenking en onderzoek van:

- de levensbeschouwing;
- de ideeëngeschiedenis;
- de grondslagen van de wetenschapsbeoefening.

2. De humanistische agogische beroepspraktijk.

Doordenking en onderzoek van de theorie en praktijk van:

- verzorging;
- vormingswerk;
- vormingsonderwijs;
- bestuur en beleid.

3. Humanisme, cultuur en samenleving.

Doordenking en onderzoek van de (geschiedenis) van de concrete gestalten van het humanisme in:

- een beweging;
- organisaties;
- wisselwerking met de culturele en maatschappelijke ontwikkeling;
- de opvoeding;
- beleving en gedrag.

In de afdelingen is een beperkt aantal programma's ondergebracht. Dit aantal kan beperkter zijn dan het aantal liggende streepjes, omdat sommige zaken kunnen worden samengenomen, bijvoorbeeld de geschiedenis in

wisselwerking met de culturele ontwikkeling zoals die gestalte kreeg in een beweging en in organisaties (in dat geval moeten deze drie gebieden dus in een programma worden ondergebracht).

Onderstaand is een aantal aandachtsvelden geformuleerd die in de eigenlijke voorbereidingsfase van het HIWOO kunnen worden omgezet in projecten en programma's, voorzover er onderlinge samenhang is en afhankelijk van het op te stellen zwaartepuntenbeleid van het onderzoek. Deze samenhang kan tot uitdrukking komen in een gemeenschappelijk object of in een gemeenschappelijke theoretische invalshoek of beide. Zo is de humanistische beweging te bezien vanuit historisch perspectief, waarbij ook aandacht besteed wordt aan de beleidsvorming. Te denken valt ook aan een hermeneutische doorlichting vanuit de ethiek met betrekking tot het georganiseerde humanisme en de beroepspraktijk.

Hierbij de volgende kanttekening: de functie van een dergelijke ordening van afdelingen en aandachtsvelden is het duidelijk maken van wat voor onderzoeksvragen zouden kunnen worden aangevat. Het zal duidelijk zijn dat de concrete invulling van een programma niet kan geschieden zonder de daartoe aangestelde wetenschappelijke staf. De omschrijving van leeropdrachten is een eerste vereiste en daarin kunnen de onderzoekstaken in globale termen worden omschreven.

4.1. Aandachtsvelden

Hieronder volgt een vermelding van aandachtsvelden met enkele probleemstellingen, gerubriceerd naar bovengenoemde afdelingen:

4.1.1. Het humanisme als gedachtengoed

1a. humanisme als geestelijke stroming, levensovertuiging

- hoe heeft het renaissance-humanisme zich tot het moderne humanisme ontwikkeld?
- heeft het humanisme een elitair karakter, gelet ook op de sociale geschiedenis van het humanisme?
- welke plaats neemt het humanisme van nu in mondiaal verband in?
- hoe stond en staat het moderne, ongodsdienstige humanisme naast humanistische of vrijzinnige modaliteiten van godsdienstige stromingen in het Nederlandse levensbeschouwelijk spectrum?
- wat is het wezenlijke in de humanistische levensovertuiging (o.a. naar aanleiding van de beginselverklaring van het Humanistisch Verbond en de postulaten van J.P. van Praag)?

1b. humanistische noties omtrent andere levensovertuigingen

- welke zijn de actuele situaties en problemen ten aanzien van joods-christelijke en andere (niet-westerse) godsdiensten en religies in Nederland, gezien vanuit het humanisme?
- welke relaties zijn er (mogelijk) tussen het humanisme en de andere levensovertuigingen in Nederland?
- welke relaties zijn er (mogelijk) tussen humanisme en nihilisme in Nederland?

1c. humanisme als maatschappelijke beweging, organisatie(s)

- welke zijn de bindings- en wervingskracht van het humanisme (het Humanistisch Verbond) voor zowel georganiseerde humanisten

- als voor ongeorganiseerde humanisten en andere buitenkerkelijken?
  - welke is de hedendaagse en te verwachten toekomstige positie en functie van het Humanistisch Verbond in het Nederlandse geestelijke, culturele en maatschappelijke leven?
- 1d. wetenschapsfilosofie en levensbeschouwing
- welke relatie bestaat er tussen concepties van wetenschap en (humanistische) levensbeschouwing?

4.1.2. De humanistische agogische beroepspraktijk

- 2a. geestelijk werk (theorie, methodologie, praktijk)
- welke relatie is aanwezig en wenselijk tussen de humanistische levensovertuiging en de beroepspraktijk van het humanistisch geestelijk werk?
  - wat zijn de effecten van de beroepspraktijk van het humanistisch geestelijk werk?
  - welke is de relatie tussen de verwoorde beroepsidentiteit en de concrete beroepsuitoefening in het humanistisch geestelijk werk?
  - welke thema's van existentieel-agologische aard komen in de beroepspraktijk zodanig pregnant naar voren, dat methodologische uitwerking en theoretische bezinning nodig zijn?
- 2b. beleid en organisatie
- welke zijn de mogelijke en uit humanistisch oogpunt wenselijke vormen van organiseren?
  - aan welke eisen of criteria dient de beleidsvoering in humanistische organisaties, organisatiekundig, ethisch en levensbeschouwelijk gezien, te voldoen?

4.1.3. Humanisme, cultuur en samenleving

- 3a. samenleving (staat, maatschappij)
- welke humanistische waarden en normen hadden en hebben invloed op de inrichting van de samenleving: politiek systeem, maatschappelijke orde?
  - welke bijdragen kan het humanisme leveren aan vernieuwend denken over de verzorgingsstaat (welzijnsarrangementen, gezondheidszorg, sociale zekerheid e.d.)?
  - hoe is de relatie tussen de humanistische levensovertuiging en de politieke organisaties (concepten, actie, beleid)?
  - welke antwoorden zijn noodzakelijk en mogelijk op grote maatschappelijk-ethische vraagstukken die opgeroepen worden door de internationale wapenwedloop, de mondiale armoede, de mondiale en nationale inkomensverdeling, de rolverdeling man-vrouw, de multi-etnische samenleving, de maatschappelijke positie van homoseksuelen, genetische manipulaties, abortus provocatus en euthanasie?
  - welke rol kunnen humanistische organisaties vervullen in het zogenaamde maatschappelijke middenveld naast godsdienstige of confessionele organisaties, pluriforme organisaties en zogenaamd 'neutrale' organisaties?

3b. cultuurpatroon

- welke evoluties treden op in waarden, normen, houdingen en strevingen in de Nederlandse cultuur en waarom, waardoor?
- wat valt te verstaan onder de huidige individualiseringstendentie en welke gevolgen kan deze hebben voor menselijke relaties in kleine en grotere verbanden?
- in hoeverre is er sprake van voortgaande secularisatie en privatisering van de levensbeschouwing, en welke gevolgen heeft deze voor de functies van de levensbeschouwingen (inhoudelijk, organisatorisch)?
- welke geestelijke noties komen tot uiting in verschillende vormen van kunst: literatuur, schilderkunst, beeldhouwkunst, architectuur, muziek, ballet enz.)?
- welke is de betekenis van deviant gedrag voor de stabiliteit, continuïteit en verandering, dynamiek van de samenleving in cultureel opzicht (waarden, normen, houdingen)?
- hoe ontwikkelt zich de relatie economie, technologie en wetenschap enerzijds en geestelijk leven anderzijds als een belangrijke bepalende verhouding in onze cultuur?

3c. wetenschapsfilosofie

- welke zijn de relaties en interacties tussen de humanistiek enerzijds en de culturele en maatschappelijke wetenschappen anderzijds?

Ten aanzien van de relatie onderwijs en onderzoek kan gesteld worden dat er sprake is van inhoudelijke en organisatorische samenhang vanwege de integrerende aard van humanistiek als wetenschap, vanwege het feit dat het om een klein instituut gaat en vanwege het opbouwen van een traditie op het gebied van humanistische wetenschapsbeoefening.

Van de aanvang af zal zelfstandig wetenschappelijk onderzoek verricht worden. Daarnaast is het evident dat er zeker in de eerste jaren van het HIWOO duidelijk aandacht besteed dient te worden aan onderzoek ten behoeve van het onderwijs.

Gedacht wordt aan de volgende aanleidingen voor het doen van onderzoek:

1. onderzoek ten behoeve van onderwijs met het oog op het opdoen van onderzoekservaring door studenten;
2. onderzoek gericht op de noodzakelijke opbouw en verdieping/verbreding van de wetenschappelijke kennis ten aanzien van bestaande (humanistische) praktijken;
3. onderzoek geïnitieerd in antwoord op vragen vanuit de maatschappij;
4. zelfstandig onderzoek op basis van wetenschappelijke nieuwsgierigheid (de behoefte wetenschappelijke theorieën te verfijnen, te toetsen, te corrigeren).

Het onderzoek heeft dus een zuiver wetenschappelijk doel, een onderwijsdoel en een maatschappelijk doel.

Het onderwijsdoel verwijst naar het feit dat het onderzoek voor een deel de wetenschappelijke vorming en de daarmee verbonden professionele vorming van de studenten moet dienen. In dit verband zal een deel van het onderzoek afgestemd dienen te worden op het onderwijs.

Daarnaast komen de resultaten van het onderzoek mede aan anderen, binnen en buiten de humanistische beweging, ten goede en het onderzoek heeft dus ook een ruimer maatschappelijk bereik. Het zal derhalve tegevoetkomen aan in verschillende kringen - manifest of latent - aanwezige behoeften aan kennis en inzicht betreffende de humanistische levensovertuiging en/of beweging, c.q. aan humanistische bijdragen in me-

ningsvorming over belangrijke maatschappelijke en culturele vraagstukken.

5. Personeelsbezetting

Uitgangspunt voor de invulling van de personeelsbezetting van het HIWOO zijn de in de bijlage toegevoegde profielschetsen van hoogleraren, universitair hoofddocenten en universitair docenten. Deze profielschetsen zijn gebaseerd op de functie-eisen vermeld in de Wet w.o.

Bij de opbouw van het HIWOO zal worden gezorgd voor een zodanige invulling van de formatie, dat over de volle breedte het wetenschappelijk niveau van onderwijs en onderzoek kan worden gegarandeerd.

Een belangrijk onderdeel van de personeelsbezetting vormt de bezetting van hoogleraarplaatsen en UHD-posten.

Om te komen tot het aanwijzen van de leerstoelen en de UHD-posten is gelet op de importantie van het onderwijs in de desbetreffende vakgebieden en op een evenwichtige spreiding over de taakgebieden van de faculteit. In laatste instantie is het kwantitatieve criterium van 1 hoogleraar op 30 studenten gehanteerd.

Bij verdeling van UHD-posten wordt ervan uitgegaan, dat er zowel met betrekking tot onderwijs als met betrekking tot onderzoek een duidelijke complementariteit tussen hoogleraarfunctie en UHD-functie moet bestaan. De nadruk ligt dus sterk op functionele criteria, terwijl de verhoudingsnorm 1.5 UHD per hoogleraar van minder belang is.

De leerstoelen betreffen:

1. Systematische Humanistiek;
2. Wetenschapsfilosofie en levensbeschouwing;
3. Agogische Humanistiek;
4. Sociaal-culturele wetenschappen in het bijzonder betreffende de de Cultuursociologie;
5. Methodologie en Onderzoeksleer in het bijzonder belast met het onderzoeksinstituut als wetenschappelijk directeur.

Tenslotte zal een hoogleraarpost voor de functie van (bouw)decaan worden ingericht ten behoeve van de opbouw van het instituut voor de eerste zes jaar.

Een van de vier eerstgenoemde hoogleraren zal de positie van Rector bekleden.

De UHD-posten betreffen bij aanvang HIWOO:

1. Historische Humanistiek;
2. Wetenschap van Godsdienst en Religie;
3. Existentiële Agologie;
4. Sociale beleidsvoering en organisatiekunde;
5. Letteren.

Verdere realisering van UHD-posten zal gefaseerd geschieden in het licht van de ontwikkeling van het HIWOO.

6. Bibliotheekvoorziening

De bibliotheekvoorziening maakt deel uit van het wetenschapsbeleid. De HIWOO-bibliotheek zal zich specialiseren op het gebied van de humanistiek en zich daarin onderscheiden van bestaande bibliotheken. In het bibliotheekbeleid zal worden aangesloten bij het onderwijs- en onderzoeksbeleid in het algemeen en bij de inhoudelijke taakstellingen van de vakgroepen en de werkgroepen in het bijzonder. Gezien de beperkte omvang van het instituut zal daarnaast de nadruk komen te liggen op interbibliothecair leenverkeer en op een grote mate van toegankelijkheid van andere bestanden. Het voorafgaande houdt in, dat de HIWOO-bibliotheek zal uitgroeien tot een gespecialiseerde bibliotheek met een zwaartepunt-collectie op het gebied van humanisme en aanverwante zaken. De huidige HOI-bibliotheek functioneert al op een dergelijke wijze.

V. Nawoord

In deze hernieuwde aanvraag voor erkenning en bekostiging van het HIWOO zijn de opmerkingen en kritiekpunten van met name de Onderwijsraad en de VSNU op het eerste verzoek om aanwijzing (d.d. 30-5-1986), verwerkt. Gezien deze commentaren is getracht een zo volledig mogelijk beeld te schetsen van het HIWOO en van het onderwijs en onderzoek dat in het kader van het HIWOO zal plaatsvinden.

Puntsgewijs zal hieronder worden weergegeven welke zaken zijn verhelderd, aangevuld, gewijzigd, of teruggenomen naar aanleiding van de opmerkingen en kritiekpunten.

1. Met name in de hoofdstukken I, II en III is het kader aangegeven voor het onderwijs en onderzoek dat binnen het HIWOO zal plaatsvinden. Inhoud is gegeven aan de humanistische grondslag, aan de desbetreffende ambtsopleiding, aan de wetenschapsbeoefening en aan het begrip humanistiek. Ten aanzien van wetenschapsbeoefening aan het HIWOO en van de wetenschap Humanistiek is een nadere karakterisering gegeven door deze te plaatsen resp. in het geheel van wetenschapsbeoefening en in het veld van relevante wetenschapsonderscheidingen.
2. De verhouding tussen de studierichting humanistiek, de vakgroepen en het objectgebied van de humanistiek is geëxpliciteerd en verhelderd. Naar aanleiding van opmerkingen van de onderwijsraad is besloten om de vakgroepen geen benamingen in termen van humanistiek te geven, maar in deze benamingen wel de relatie naar de studierichting humanistiek uit te drukken. Ook is hiermee de inhoudelijke samenhang van de vakgebieden die in de studierichting humanistiek en binnen de vakgroepen zijn opgenomen verduidelijkt.
3. Een van de kritische punten van de onderwijsraad betrof het aantal vakken van het HIWOO en de indruk van een verbrokkelde opzet. Dit is aanleiding geweest het gehele onderwijsprogramma kritisch te bezien.
Wat betreft het aantal vakken is er een reductie doorgevoerd van zestien naar veertien. Afgevoerd zijn als afzonderlijke vakgebieden: economie, rechten, geschiedwetenschap en 'wetenschap en samenleving'. Nieuw ingebracht zijn bij nadere beschouwing de vakgebieden: letteren en 'wetenschapsfilosofie en levensbeschouwing'.
De nu opgevoerde vakgebieden zijn naar onze mening noodzakelijk binnen het kader en de vereisten van deze wetenschappelijke ambtsopleiding.
Veel aandacht is met name besteed aan een meer samenhangende, evenwichtige en geïntegreerde opzet. Hierover worden onder de punten 4 en 5 nog nadere opmerkingen gemaakt.
4. De inhoudelijke taakgebieden van de vakgroepen zijn meer geëxpliciteerd en evenwichtiger uitgewerkt. De vakgroep Sociaal-culturele wetenschappen en humanisme heeft nu expliciet het onderwijs- en onderzoeksterrein van de cultuur binnen het HIWOO toegewezen gekregen. Hiermee samenhangend zijn er enige wijzigingen in de samenstelling van de vakgebieden per vakgroep doorgevoerd. De vakgebieden zijn in dit onderwijsprogramma samengevoegd in een aantal clus-

ters. Ook zijn er nu nieuwe accenten aangebracht, wat onder andere de invoering van twee nieuwe vakgebieden tot gevolg heeft gehad, te weten 'wetenschapsfilosofie en levensbeschouwing' en letteren. Per vakgebied is de relevantie voor onderwijs en onderzoek binnen het HIWOO aangegeven.

5. Uit de studieopzet moge blijken dat de ordening van de vakgroepen verhelderd is en de inhoudelijke samenhang van de vakgebieden vergroot is waardoor het wetenschappelijk niveau beter gewaarborgd is. Er is voor gekozen om in het onderwijsprogramma geen gedetailleerd overzicht te geven van het aantal studie-uren per vakgebied per jaar, maar om de bijdragen van de vakgroepen en werkgroepen aan het onderwijs in termen van studie-uren per jaar weer te geven. Dit is gedaan om niet vooruit te lopen op de verdere inhoudelijke uitwerking van het onderwijs door de eerstverantwoordelijken.
6. Een kritisch punt van de onderwijsraad betrof ook het praktijkgerichte karakter van de opleiding, met name naar aanleiding van het totale aantal stage-uren. Vooreerst dient gesteld te worden dat het karakter van de opleiding, een wetenschappelijke ambtsopleiding, ook praktijkgerichtheid veronderstelt. Dit praktijkgedeelte wordt binnen de universitaire wereld, in samenhang met de te verzorgen opleidingen op uiteenlopende wijze vormgegeven. Zo is er sprake van: practicum, leeronderzoek, veldonderzoek en stage. Het praktijkgedeelte binnen het onderwijsprogramma van het HIWOO zal uit een aantal onderdelen bestaan. Naast een oriënterende en beroepsvormende stage zal dit ook practica en leer- en veldonderzoek omvatten. Ook binnen het HIWOO zal het praktijkgedeelte dus het ontwikkelen van wetenschappelijke vaardigheden en beroepsvorming ten doel hebben. Mede gezien deze kritiek is er naar gestreefd in de hernieuwde aanvraag wat dit punt betreft een evenwichtiger opzet aan te bieden. Het wetenschappelijk karakter van de opleiding heeft veel meer nadruk gekregen en tevens is de samenhang van de gehele opleiding nader doordacht en vormgegeven. Wat betreft de totale opzet en het niveau is er zo een wezenlijk onderscheid met de door het Humanistisch Opleidings Instituut (HOI) tot op heden verzorgde hogere beroepsopleiding. De praktijkgerichte onderdelen zijn geïntegreerde aspecten van het geheel van de wetenschappelijke ambtsopleiding.
7. Als bijzondere instelling voor wetenschappelijk onderwijs ten aanzien van de studierichting humanistiek zal het HIWOO tevens een openbare cursus humanistiek verzorgen.
8. In onze eerste aanvraag voor aanwijzing HIWOO is tevens het verzoek gedaan het HIWOO de mogelijkheid te bieden doctoraten te verlenen in de wijsbegeerte en in de sociale wetenschappen. Dit verzoek is met name gedaan vanwege het feit dat toentertijd humanistiek als wetenschappelijke discipline in de wet niet was vermeld en dat in deze situatie gebruik is gemaakt van de disciplines wijsbegeerte en sociale wetenschappen, zoals dit voor de huidige bijzondere hoogleeraren humanistiek geschiedt. Inmiddels is de vigerende Wet w.o. in die zin gewijzigd dat de limitatieve opsomming van doctoraten in artikel 23 van de Wet is

komen te vervallen. Dit betekent dat in het verlengde van de studierichting humanistiek, het HIWOO nu de mogelijkheid krijgt een doctoraat te verlenen in de humanistiek. Het verzoek ten aanzien van de doctoraten in de wijsbegeerte en in de sociale wetenschappen komt hiermee te vervallen.

9. In de adviesronde bij de eerste aanvraag heeft de bijgevoegde lijst van docenten twijfel gezaaid over het niveau van het wetenschappelijk personeel aan het HIWOO. De paragraaf over de personeelsbezetting en bijlage 4 geven inzicht in het te volgen personeelsbeleid ten aanzien van het wetenschappelijk personeel, in het bijzonder met betrekking tot de hoogleraarsposten, conform de in artikel 221 van de Wet genoemde vereisten.
10. Ter versterking van de wetenschappelijke staf, met name in het licht van de taken waarvoor het HIWOO zich - de komende jaren - weet gesteld en ter bevordering van de ontwikkeling van het bijzondere karakter van de instelling zijn nu hoogleraarsposten aangewezen voor 'Wetenschapsfilosofie en levensbeschouwing' en 'Methodologie en Onderzoeksleer'.
11. In het advies van de Onderwijsraad wordt geconstateerd dat de vereiste regeling van de wetenschapsbeoefening c.q. van het wetenschapsbeleid bij de stukken ontbreekt. Blijkens deze hernieuwde aanvraag is nu de wetenschapsbeoefening c.q. het wetenschapsbeleid uiteengezet in de vorm van beleid en organisatie ten aanzien van humanistische wetenschapsbeoefening, positiebepaling van het HIWOO in het bestel van wetenschappelijk onderwijs, aanduiding van het veld van wetenschapsbeoefening, internationale oriëntatie en nationale en internationale samenwerking, de organisatie van onderwijs en onderzoek, onderwijsprogramma en studieopzet, hoofdlijnen van onderzoeksbeleid en aandachtsvelden van onderzoek, personeelsbezetting en -opbouw, en bibliotheekvoorziening.
Uit het geheel zal blijken, dat het de bedoeling is, inspirerend te werken, onderwijs te verzorgen dat uitdaagt en tot denken aanzet, onderzoek te verrichten dat vernieuwend en principiëel van aard is en een vitaliserende organisatie in te richten.
Aan het wetenschappelijk debat wordt een 'eigensoortige' bijdrage toegevoegd.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1.

Statuten van de Stichting Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek.

BIJLAGE 2.

Bestuursreglement van de Stichting Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek.

BIJLAGE 3.

Rechtspositiereglement voor de werknemers van de Stichting Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek.

BIJLAGE 4.

Profielchetsen en functievereisten voor het Wetenschappelijk personeel aan het Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek.

Heden de negen en twintigste mei -----
negentienhonderd zes en tachtig, verschenen voor mij, Mr VINCENT -----
KONING, notaris ter standplaats Utrecht: -----

1. de Heer Dr Arie Leendert den Broeder, rijksambtenaar, wonende te --
Rijswijk; -----
2. de Heer Dr Robertus Albert Petrus Tielman, universitair hoofddo- --
cent, wonende te Vianen; en -----
3. de Heer Alexander Cornelis Hagnaars, gemeente-ambtenaar, wonende
te Rotterdam. -----

De comparanten verklaarden bij deze akte een stichting in het leven te
roepen, welke zal worden geregeerd door de navolgende -----

----- S T A T U T E N -----

NAAM EN ZETEL. -----

Artikel 1. -----

De stichting draagt de naam: "Stichting Humanistisch Instituut voor ---
Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek". -----

De stichting is gevestigd te Utrecht, en is een werkstichting van het
Humanistisch Verbond. -----

DOEL. -----

Artikel 2. -----

De stichting heeft tot doel het instandhouden van een instelling voor
wetenschappelijk geestelijk onderwijs en onderzoek, welke instelling is
genaamd Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en -----
Onderzoek en welke instelling, op humanistische grondslag, opleidt in
de humanistiek en daarmee verband houdende wetenschappen, en in het ---
bij onder bijdraagt aan het bevorderen van wetenschap en onderzoek en
aan de ontwikkeling van studerenden en in het algemeen bijdraagt aan de
ontwikkeling van beroepengroepen en werkvelden waarvoor wordt opgeleid.

Artikel 3. -----

De instelling staat onder toezicht van tenminste drie leden, te benoe-
men door het bestuur van de stichting, op voordracht van het College --
van Bestuur van de stichting, de Instituutsraad gehoord ("Commissie van
Toezicht"). -----

Artikel 4. -----

Voor het afleggen van elk examen zijn tenminste dezelfde bedragen ver-
schuldigd als voor het afleggen van de overeenkomstige examens aan de
rijksuniversiteiten. -----

MIDDELEN. -----

Artikel 5. -----

De gelømiddelen van de stichting bestaan uit: -----

1. | de Rijksbijdrage; -----
2. | subsidies; -----
3. | inkomsten uit college-, inschrijf-, onderscheidenlijk cursusgeld; -----
4. | schenkingen, erfstellingen en legaten; -----
5. | alle andere inkomsten. -----

ORGANEN. -----

Artikel 6. -----

De organen van de stichting zijn het bestuur en het college van -----
bestuur. -----

HET BESTUUR. -----

Artikel 7. -----

1. | Het bestuur bestaat uit ten minste zeven en ten hoogste elf leden.
2. | De leden van het bestuur worden benoemd en ontslagen door het -----
hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond. Zij hebben zitting voor
de tijd van twee jaren en kunnen telkens worden herbenoemd. -----
3. | Bestuursleden dienen lid te zijn van het Humanistisch Verbond. In
bijzondere gevallen kan door het hoofdbestuur van het Humanistisch
Verbond dispensatie worden verleend. -----
4. | Het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond benoemt uit zijn -----
midden twee leden van het bestuur, gehoord het bestuur van de -----
stichting. -----
5. | De voorbereiding van de voordracht geschiedt door het bestuur van
de stichting. Over de voor te dragen kandidaten wordt de Insti- ---
tuutsraad gehoord. -----
6. | De Instituutsraad doet aan het bestuur een voordracht van twee door
hen gekozen kandidaten. Het bestuur neemt deze voordracht over, ---
tenzij het met een meerderheid van driekwart van de geldig uitge-
brachte stemmen besluit de voorgedragen kandidaat niet voor te ---
dragen aan het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond. Dit -----
besluit wordt deugdelijk gemotiveerd. Alsdan doet de Instituutsraad
binnen vier weken een nieuwe voordracht. -----

7. De overige leden van het bestuur worden aangezocht door het bestuur zelf. -----

Artikel 8. -----

Het lidmaatschap van het bestuur eindigt: -----

1. aan het einde van de zittingstermijn; -----
2. bij overlijden; -----
3. bij schriftelijke opzegging aan het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond (bedanken); -----
4. door ontslagverlening door het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond, bij ontslag op grond van artikel 298 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek; -----
5. op eigen verzoek. -----

Artikel 9. -----

1. Het bestuur kiest uit zijn midden een voorzitter en een plaatsvervangend voorzitter, een secretaris en een plaatsvervangend secretaris, een penningmeester en een plaatsvervangend penningmeester. ---
2. De plaatsvervangend voorzitter, de plaatsvervangend secretaris en de plaatsvervangend penningmeester vervangen respectievelijk de voorzitter, de secretaris en de penningmeester in al hun functies. ---

Artikel 10. -----

1. Het bestuur vergadert zo dikwijls als de voorzitter dit nodig oordeelt of tenminste drie leden dit verlangen doch in ieder geval tenminste driemaal per jaar. -----
2. Het bestuur is bevoegd andere personen ad hoc of op meer permanente basis tot bijwoning van zijn vergadering uit te nodigen. -----
Deze personen hebben in de vergadering een adviserende stem. -----

Artikel 11. -----

1. De leiding der vergadering berust bij de voorzitter. Van het besprokene in elke vergadering worden notulen gehouden. -----
2. Alle beslissingen worden genomen met meerderheid van stemmen van de ter vergadering aanwezige leden van het bestuur tenzij in deze statuten een andere meerderheid is voorgeschreven. -----
3. Onverminderd het in lid 5 van dit artikel bepaalde kunnen geen beslissingen worden genomen indien niet de meerderheid der in functie zijnde leden van het bestuur ter vergadering aanwezig is. -----

4. Stemming over personen geschiedt schriftelijk, over zaken wordt --- mondeling gestemd, tenzij één der leden een schriftelijke wijze van stemmen verlangt. -----
5. In spoedeisende gevallen, ter beoordeling van de voorzitter, kan -- het bestuur ook buiten de vergadering besluiten nemen bij mondelinge, schriftelijke of telegrafische rondvraag bij alle leden die --- redelijkerwijs bereikbaar zijn. Van deze besluitvorming wordt door de secretaris aantekening gehouden en over deze procedure en over deze besluitvorming wordt in de eerstvolgende vergadering verantwoording afgelegd. -----

Artikel 12. -----

1. De leden van het bestuur ontvangen vergoeding van reis- en ----- verblijfkosten. -----
2. Ieder lid van het bestuur heeft toegang tot alle colleges en bijeenkomsten vanwege de stichting georganiseerd en tot alle terreinen en lokaliteiten bij de stichting in gebruik en is bevoegd inzage te nemen van alle boeken, bescheiden en correspondentie en tot kennisneming van alle door de stichting of haar instelling verrichte ---- handelingen. -----

TAKEN EN BEVOEGDHEDEN. -----

Artikel 13. -----

1. Het bestuur is belast met het besturen van de stichting, en houdt controle en toezicht op al hetgeen zich aan de instelling voordoet;
2. Het bestuur bepaalt het beleid van de stichting met inachtneming -- van artikel 2 van deze statuten en met aandacht voor de richtlijnen die door het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond worden ---- gegeven; -----
3. Het bestuur is bevoegd tot het sluiten van overeenkomsten tot het kopen, vervreemden of bezwaren van registergoederen alsmede, mits het besluit daartoe wordt genomen met algemene stemmen in een ---- vergadering, waarin alle leden van het bestuur aanwezig zijn; tot het sluiten van overeenkomsten, waarbij de stichting zich als borg of hoofdelijke medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheid voor een schuld van een derde verbindt.

4. De andere taken van het bestuur zijn: -----
- a. het wijzigen van het bestuursreglement waarbij of krachtens ----- welke de inrichting van de instelling wordt bepaald; -----
  - b. het wijzigen van het onderwijs- en onderzoeksreglement waarbij of krachtens welke het onderwijs en onderzoek wordt bepaald; ---
  - c. het wijzigen van het rechtspositiereglement waarbij of krachtens welke de rechtspositie van het personeel wordt geregeld; -----
  - d. het benoemen, schorsen en ontslaan van hoogleraren, ander onderwijspersoneel, het college van bestuur en de bibliothecaris; ---
  - e. het goedkeuren van de begroting en jaarrekening; -----
  - f. het goedkeuren van ontwikkelingsplannen, bouwplannen, financiële schema's en investeringsbegrotingen; -----
  - g. het verrichten van alle daden van beheer, welke niet bij deze -- statuten of reglementen of krachtens bijzonder besluit aan het college van bestuur zijn of worden gedelegeerd. -----

VERTEGENWOORDIGING. -----

Artikel 14. -----

- 1. De stichting wordt in en buiten rechte vertegenwoordigd door de --- voorzitter en secretaris van het bestuur gezamenlijk. -----
- 2. Voor het in ontvangst nemen van gelden der stichting en het geven van kwijting daarvoor is de handtekening van de penningmeester voldoende, een en ander binnen door het bestuur vastgestelde grenzen.
- 3. Indien en voorzover taken en bevoegdheden aan het college van ----- bestuur zijn gedelegeerd, vertegenwoordigt ten dien aanzien het --- college van bestuur de stichting in en buiten rechte. -----

COLLEGE VAN BESTUUR. -----

Artikel 15. -----

- 1. De taken en bevoegdheden welke niet uitdrukkelijk in deze statuten aan het bestuur zijn voorbehouden, zijn overgedragen aan het ----- college van bestuur. -----
- 2. Het college van bestuur heeft voorts de leiding van de voorbereiding en de uitvoering van het beleid van het Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek, coördineert de ----- dagelijkse gang van zaken en voert het personeel, financieel en ----- materieel beheer. -----

STATUTENWIJZIGING EN OPHEFFING. -----

Artikel 16. -----

1. Tot wijziging van de statuten of tot opheffing van de stichting kan slechts worden besloten in een vergadering, waarin alle leden van het bestuur aanwezig zijn. -----
2. Indien op deze vergadering niet alle leden aanwezig zijn kan het -- bestuur in een tweede bijeen te roepen vergadering, ongeacht het -- alsdan aanwezige aantal leden over dezelfde onderwerpen besluiten. Deze tweede vergadering wordt tenminste twee weken en ten hoogste zes weken na de eerste vergadering gehouden. -----
3. Besluiten als in dit artikel bedoeld kunnen slechts worden genomen met een meerderheid van twee/derde van het aantal uitgebrachte ---- stemmen. -----
Zij treden niet in werking dan na goedkeuring door het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond. -----
4. Het bestuur draagt er zorg voor een authentiek afschrift van de ---- wijziging alsmede de gewijzigde statuten neer te leggen ten kantore van het Openbaar Stichtingenregister, gehouden door de Kamer van -- Koophandel en Fabrieken, binnen welker gebied de stichting haar --- zetel heeft. -----
5. De vereffening van het vermogen van de stichting geschiedt door het bestuur. De vereffenaars dragen er zorg voor dat van de ontbinding van de stichting inschrijving geschiedt in het vorengenoemde ----- stichtingenregister. -----
6. Ingeval van opheffing, zal hetgeen na vereffening van het vermogen overblijft, aan het Humanistisch Verbond en/of Ministerie van ---- Onderwijs en Wetenschappen worden overgedragen. -----

UITLEG DER STATUTEN. -----

Artikel 17. -----

Wanneer ten aanzien van de zin van enige bepaling, voorkomend in deze statuten of in de op deze statuten gebaseerde reglementen, verschil van opvatting bestaat, beslist het bestuur. -----

Eveneens beslist het bestuur in gevallen, waarin deze statuten niet --- voorzien. -----

De comparanten zijn mij, notaris, bekend. -----
WAARVAN AKTE, in minuut is verleden te Utrecht op de datum in het hoofd
dezer akte gemeld. -----

Na zakelijke opgave van de inhoud van deze akte aan de comparanten ----
hebben zij verklaard reeds van die inhoud kennis te hebben genomen en
op volledige voorlezing van deze akte geen prijs meer te stellen, zodat
deze akte na beperkte voorlezing door de comparanten en mij, notaris, is
ondertekend.

(getekend): A.L. den Broeder; R.A.P. Tielman; A.C. Hagnaars; V. Koning.

UITGEGEVEN VOOR AFSCHRIFT

BIJLAGE 2.

Bestuursreglement van de Stichting Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek.

Hoofdstuk I

Algemene Bepalingen:

Artikel 1

De instelling van wetenschappelijk geestelijk onderwijs, die door de "Stichting Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek" overeenkomstig artikel 2 van de statuten van de Stichting wordt in stand gehouden, heeft tot taak het onderwijs in en de beoefening van de humanistiek en daarmee verband houdende wetenschappen, alsmede het bedrijven van wetenschap en het doen van onderzoek.

Artikel 2

Het studiejaar loopt van 1 september tot en met 31 augustus.

Artikel 3

De leden van het College van Bestuur en het wetenschappelijk en overig personeel van een Nederlandse Universiteit of Hogeschool zijn bevoegd het onderwijs aan de instelling bij te wonen na overleg met het College van Bestuur van de instelling, dat regels kan stellen en aanwijzingen kan geven in het belang van het onderwijs.

Hoofdstuk II

Organen

Artikel 4

De organen van de instelling zijn het College van Bestuur en de Universiteitsraad.

Hoofdstuk III

Het College van Bestuur

Artikel 5

1. De leiding van de voorbereiding en uitvoering van het beleid zijn toevertrouwd aan het College van Bestuur.
2. Het College van Bestuur bestaat uit drie leden:
  - a. de rector;
  - b. de beheerder;
  - c. de decaan.

3. De rector, benoemd voor 2 jaren, draagt de eindverantwoordelijkheid voor de voorbereiding en de uitvoering van het beleid van het instituut, bevordert de interne communicatie en behartigt voorts de externe zaken.
4. De beheerder is belast met het beheer van de instelling: exploitatie, administratie en interne organisatie.
5. De decaan is belast met de coördinatie van de onderwijs- en onderzoekstaken.
6. De rector kan voor twee zittingstermijnen aansluitend benoemd worden.
7. De verdeling van de taken en de werkwijze worden in het huishoudelijk reglement geregeld.

Artikel 6

Benoeming, schorsing en ontslag terzake van het overige personeel geschieden door het College van Bestuur, namens het Bestuur.

Hoofdstuk IV

De Universiteitsraad

Artikel 7

1. De Universiteitsraad bestaat uit 8 leden:
  - a. vier leden worden gekozen door en uit het wetenschappelijk personeel;
  - b. twee leden worden gekozen door en uit de studenten;
  - c. twee leden worden gekozen door en uit het niet-wetenschappelijk personeel;
  - d. een en ander met inachtneming van het door de raad vastgestelde kiesreglement.
2. De studentleden worden gekozen voor de duur van één jaar. De overige leden worden gekozen voor de duur van twee jaar. Allen zijn herkiesbaar
3. Het lidmaatschap van de Universiteitsraad is onverenigbaar met het lidmaatschap van het College van Bestuur.

Artikel 8

1. De raad kiest uit zijn midden een voorzitter en een plaatsvervangend voorzitter.
2. De functie van secretaris wordt vervuld door de beleidsecretaris van het HIWOO; de secretaris is geen lid van de raad.

Artikel 9

1. De raad vergadert zoveel mogelijk regelmatig op vaste tijdstippen, doch tenminste eenmaal per maand, behoudens in de zomervakantie.
2. De leden van de raad stemmen zonder last of ruggespraak.
3. De besluiten van de raad worden genomen met de meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen.
Bij staking van stemmen wordt het voorstel geacht te zijn verworpen.
4. De raad kan niet besluiten als niet tenminste vijf leden aanwezig zijn.
5. Het College van Bestuur woont de vergaderingen van de raad bij en heeft daarin een adviserende stem.
6. De raad vergadert in het openbaar, tenzij hij anders besluit. Een

dergelijk besluit is met redenen omkleed. De raad bepaalt telkens of, in welke bewoordingen een in een besloten vergadering genomen besluit openbaar zal worden gemaakt.

7. De raad kan personen die geen lid zijn van de raad uitnodigen ter bijwoning van zijn vergadering. Deze personen hebben in de vergadering een adviserende stem.

Artikel 10

1. De raad is bevoegd tot bespreking van alle aangelegenheden, de instelling betreffende. Hij is bevoegd over deze aangelegenheden aan het bestuur voorstellen te doen en standpunten kenbaar te maken. Het bestuur deelt zijn standpunt over de hier bedoelde voorstellen met redenen omkleed aan de Universiteitsraad mee.
2. Het bestuur verschaft de Universiteitsraad al dan niet gevraagd, tijdig alle inlichtingen die deze voor de vervulling van zijn taak redelijkerwijze nodig heeft.
3. Het bestuur behoeft de instemming van de Universiteitsraad voor elk terzake voorgenomen besluit tot:
  - a. verandering van de grondslag of de doelstelling van de instelling;
  - b. vaststelling of wijziging van het onderwijsbeleid;
  - c. vaststelling of wijziging van het onderwijsprogramma;
  - d. vaststelling of wijziging van de examenregeling;
  - e. vaststelling of wijziging van het onderzoeksprogramma;
  - f. beëindiging, belangrijke inkrimping of uitbreiding van de werkzaamheden van de instelling of een belangrijk onderdeel daarvan;
  - g. fundamentele wijziging in de organisatie van de instelling;
  - h. vaststelling of wijziging van het beleid met betrekking tot de aanstelling en het ontslag van het College van Bestuur en het overige personeel;
  - i. aanstelling of ontslag van het College van Bestuur;
  - j. regeling van de gevolgen voor het personeel in geval van beëindiging, belangrijke inkrimping of uitbreiding van de werkzaamheden van de instelling of een belangrijk onderdeel daarvan in geval van fusie van de instelling met een andere instelling;
  - k. vaststelling of wijziging van het studentenstatuut.
4. De raad is voorts bevoegd tot het adviseren van het bestuur over elk ander, terzake van beleid en organisatie, voorgenomen besluit.

Hoofdstuk V

Commissies

Artikel 11

Ingevolge van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs zijn er twee vaste commissies, namelijk de vaste commissie voor het onderwijs en de vaste commissie voor de wetenschapsbeoefening.

Hoofdstuk VI

De vaste commissie voor het onderwijs

Artikel 12

1. De vaste commissie voor het onderwijs bestaat uit 8 leden.
2. De leden worden benoemd door de Universiteitsraad:
  - a. vier leden worden benoemd uit het wetenschappelijk personeel;
  - b. vier leden worden benoemd uit de studenten.
3. De leden worden gekozen voor de duur van twee jaar. Zij zijn herkiezbaar.

Artikel 13

De vaste commissie voor het onderwijs heeft tot taak:

- a. het mede opstellen van het concept-onderwijsprogramma, het adviseren over de richtlijnen voor het onderwijs aan zowel vakgroepsbestuur als faculteitsraad;
- b. het adviseren van de faculteitsraad inzake de vaststelling van het onderwijsprogramma;
- c. het voeren van overleg met de desbetreffende vakgroepsbesturen over de nadere regeling en de uitvoering van het onderwijsprogramma. De resultaten van dit overleg worden ter kennis gebracht van het College van Bestuur;
- d. het adviseren over (veranderingen binnen/van) het wettelijke kader van het wetenschappelijk onderwijs;
- e. het adviseren over interne onderwijs- en studentregelingen;
- f. het leveren van een bijdrage aan de evaluatie van het onderwijs, zowel op het niveau van studieonderdeel als op curriculumniveau, door het opstellen van een onderwijsjaarverslag voor de studierichting.

Hoofdstuk VII

De vaste commissie voor de wetenschapsbeoefening

Artikel 14

1. De vaste commissie voor de wetenschapsbeoefening bestaat uit 5 leden.
2. De leden worden door de Universiteitsraad benoemd.
3. Tenminste drie leden worden benoemd uit de wetenschappelijke staf, waarbij iedere vakgroep tenminste één vertegenwoordiger levert.
4. Maximaal twee personen kunnen worden benoemd van buiten de Universiteit.

Artikel 15

De vaste commissie voor de wetenschapsbeoefening heeft tot taak:

- a. het uitbrengen van adviezen - uit eigen beweging of op verzoek - aan het College van Bestuur, de Universiteitsraad en de vakgroepen;
- b. deze adviezen hebben betrekking op vaststelling, goedkeuring en uitvoering van de onderzoeksprogramma's.

Hoofdstuk VIII

De overige bepalingen

Artikel 16

1. Naast de organen en vaste commissies van de instelling is er het Onderwijs- en onderzoeksberaad.
2. Minstens twee keer per jaar komt het wetenschappelijk personeel in gemeenschappelijk beraad bijeen.
3. Aandachtspunten zijn zaken van coördinatie en vernieuwing binnen de Universiteit, met name gericht op vernieuwings- en integratieprocessen binnen de universiteit.
4. Het Onderwijs- en Onderzoeksberaad kan adviezen uitbrengen aan het College van Bestuur en de Universiteitsraad.
5. Bij huishoudelijk reglement wordt deze adviserende functie nader geregeld.

Artikel 17

1. De beleidssecretaris van de Universiteit is het Bestuur, het College van Bestuur en de Universiteitsraad behulpzaam bij de voorbereiding van de vergaderingen van de respectievelijke organen en bij de uitvoering van de door de organen genomen besluiten.
2. De beleidssecretaris is daarbij verantwoording verschuldigd aan de respectievelijke voorzitters van de organen.
3. Voorts staat de beleidssecretaris het College van Bestuur bij bij zijn andere werkzaamheden. Daarvoor is de beleidssecretaris verantwoording schuldig aan de voorzitter van het College van Bestuur.

Artikel 18

1. Bij huishoudelijk reglement worden de onderlinge verhoudingen tussen de organen betreffende de verdeling van de taken en bevoegdheden, zoals in statuten en dit reglement aangeduid, nader geregeld.
2. Bij huishoudelijk reglement worden voorts de wijzen van besluitvorming betreffende voorbereiding, beslissing, uitvoering en evaluatie nader geregeld.

BIJLAGE 3.

Rechtspositiereglement voor de werknemers van de Stichting Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek

Algemene bepaling

Artikel 1.

In dit reglement wordt verstaan onder:

Stichting	: Stichting Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek
Bestuur	: het bestuur van de Stichting
College van Bestuur	: de direktie van het Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek
Werknemer	: Degene met wie een schriftelijke arbeids-overeenkomst is aangegaan
A.O.B.	: Arbeidsovereenkomstbesluit
A.R.A.R.	: Algemeen Rijksambtenarenreglement
R.R.W.O.	: Rechtspositiereglement Wetenschappelijk Onderwijs
B.B.W.O.	: Bezoldigingsbesluit Wetenschappelijk Onderwijs
B.U.W.P.	: Beleidsvoornemens Universitair Wetenschappelijk Onderwijs

Wetenschappelijk personeel: Alle gewone en buitengewone hoogleraren, alsmede alle wetenschappelijke medewerkers

Indienstneming

Artikel 2.

1. Indienstneming geschiedt door het stichtingsbestuur.
2. De indienstneming van een lid van de wetenschappelijke staf geschiedt op voordracht van de sollicitatiekommissie, overeenkomstig het bepaalde in het bestuursreglement HIWOO.
3. Indienstneming geschiedt niet dan nadat bij een geneeskundig onderzoek door een daartoe door het indienstneming bevoegde orgaan aan te wijzen geneeskundige, gebleken is dat de in dienst te nemen werknemer geschikt is voor de door hem te verrichten arbeid.

Artikel 3

1. De arbeidsovereenkomst vermeldt steeds:
  - a. of de arbeidsovereenkomst is aangegaan voor onbepaalde dan wel voor bepaalde tijd en in het laatste geval voor welke tijdsduur;
  - b. het tijdstip waarop de dienstbetrekking een aanvang neemt;
  - c. de rang en taak van de benoemde, voor het wetenschappelijk personeel geschiedt dit op basis van het B.U.W.P.;
  - d. de vastgestelde salarisschaal en het salaris.

Artikel 4

1. Bestuur en werknemer kunnen overeenkomen dat een arbeidsovereenkomst die is aangegaan voor een bepaalde tijd wordt omgezet in een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd.
Als de werknemer lid is van de wetenschappelijke staf wordt gehandeld overeenkomstig het bestuursreglement.
2. De werknemer bedoeld in lid 1 ontvangt in genoemd geval een nieuwe akte van benoeming waarin in ieder geval opgenomen de ingangsdatum van de arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd.

Artikel 5

1. Ten aanzien van de werknemer die militaire of daarmee gelijkgestelde dienstplicht vervult wordt aangesloten bij de betreffende artikelen van het A.R.A.R..

Artikel 6

1. De Algemene Burgerlijke Pensioenwet is van toepassing op de werknemer die voldoet aan de in de wet voor het ambtenaarschap gestelde eisen.

Dienst- en werktijden

Artikel 7

1. Het bestuur stelt de dienst- en werktijden vast. Overigens is artikel 21 van het A.R.A.R. van overeenkomstige toepassing.

Vakantie, vakantie-uitkering, verlof

Artikel 8

1. Vakantie wordt verleend door het College van Bestuur. Overigens zijn artikel 22 tot en met 30 f van het A.R.A.R. van overeenkomstige toepassing.

Artikel 9

1. Gewoon verlof en buitengewoon verlof van korte duur worden verleend door het College van Bestuur.
2. De artikelen 32 en 33 van het A.R.A.R. zijn van overeenkomstige toepassing.
3. Over aanvragen om lang buitengewoon verlof wordt door het bestuur beschikt.
4. Ingeval van een aanvraag om buitengewoon verlof van lange duur (langer dan 15 dagen per jaar) zijn de artikelen 34 tot en met 34 f van het A.R.A.R. van overeenkomstige toepassing, met dien verstande, dat in artikel 34 b, 34 d en 34 e lid 2 voor "onze minister" wordt gelezen "het bestuur".

Aanspraken in geval van ziekte en/of ongeval.

Artikel 10

1. Ten aanzien van aanspraken in geval van ziekte en/of ongeval zijn de artikelen 35 tot en met 49 van het A.R.A.R. van overeenkomstige toepassing, tenzij voor betrokken werknemer de bepalingen van de ziekte-wet van toepassing zijn.

Nevenfuncties

Artikel 11

1. De werknemer zal geen bezoldigde nevenfuncties vervullen dan met goedkeuring van het bestuur.

Beëindiging van de dienstbetrekking.

Artikel 12

1. De werknemer die ontslag wil nemen maakt dit schriftelijk kenbaar aan het bestuur.
2. De werknemer die door het bestuur wordt ontslagen heeft recht op een uitkering overeenkomstig de bepalingen van de N.W.W.
3. Voor een werknemer die ontslag neemt is artikel 94 lid 2, lid 4 en lid 5 van het A.R.A.R. van overeenkomstige toepassing.
4. Voor ontslag niet op verzoek van de werknemer zijn de artikelen 96 tot en met 104 van het A.R.A.R. van overeenkomstige toepassing.
5. Het bevoegd gezag kan een werknemer ontslaan indien hij er blijk van heeft gegeven de grondslag van het HIWOO niet meer te kunnen of willen onderschrijven terwijl zulks voor het uitoefenen van zijn functie vereist is. Dit geldt voor de functie van beheerder, hoofd onderwijs- en studentzaken, studentendecaan, bibliothecaris en beleidssecretaris en voor alle leden van het wetenschappelijk personeel, uitgezonderd de wetenschappelijk medewerkers die aangesteld zijn voor het vakgebied van "Wetenschap van Godsdienst en Religie".
6. Voor de overige werknemers geldt dat het bevoegd gezag een werknemer kan ontslaan indien hij er blijk van heeft gegeven de grondslag van het HIWOO niet meer te kunnen of te willen respekteren.
7. Tot ontslag kan niet worden besloten dan na uitvoerig overleg tussen bestuur en betrokkene.

Schorsing

Artikel 13

1. Schorsing kan door en namens het bestuur geschieden indien een werknemer zich aan wangedrag of plichtsverzuim schuldig maakt, evenwel niet dan nadat betrokkene is gehoord.
2. Schorsing kan gepaard gaan met inhouding van salaris voor ten hoogste een-derde gedeelte.

Overige rechten en plichten.

Artikel 14

1. De werknemer is verplicht tot geheimhouding van hetgeen hem in zijn betrekking ter kennis is gekomen, voorzover die verplichting uit de aard der zaak volgt, of hem uitdrukkelijk is opgelegd.

- aard der zaak volgt, of hem uitdrukkelijk is opgelegd.
2. De in het vorige lid opgelegde verplichting bestaat niet tegenover hem aan wie de werknemer onmiddellijk of middellijk ondergeschikt is, noch in zover hij door een boven hem gestelde van de verplichting tot geheimhouding is ontheven.

Artikel 15

1. Indien de werknemer door ziekte of anderszins verhinderd is zijn diensten te verrichten, is hij verplicht daarvan, onder opgave van redenen, zo tijdig mogelijk mededelingen te doen; bij hervatting der werkzaamheden is hij eveneens verplicht hiervan mededeling te doen.
2. Met betrekking tot besmettelijke ziekten zijn de artikelen 46 A.O.B. en 70 A.R.A.R. van overeenkomstige toepassing.

Artikel 16

1. De werknemer heeft recht op vergoeding reis- en verblijfkosten terzake van dienstreizen overeenkomstig de daarvoor vastgestelde regels.
2. Artikel 45 A.O.B. is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 17

1. De bepalingen van het Verplaatsingskostenbesluit zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel 18

1. Voor alle werknemers is artikel 29 van het R.R.W.O. van overeenkomstige toepassing.
2. Het onder lid 1 bedoelde betreft niet de in het kader van de taakomschrijving te verrichten studie-activiteiten.
3. Het College van Bestuur beslist over verzoeken bedoeld onder lid 1.

Geschillen

Artikel 19

1. Geschillen omtrent de uitvoering van de arbeidsovereenkomst tussen de werknemer en de stichting kunnen worden onderworpen aan het oordeel van een daartoe in te stellen kommissie.
2. De kommissie bestaat uit drie leden. Een lid wordt aangewezen door het bestuur en een door de werknemer. De aldus aangewezen leden wijzen een derde lid van de kommissie aan. Als over de aanwijzing van het derde lid geen overeenstemming wordt bereikt, wordt de benoeming aan de kantonrechter verzocht.
3. Bij het vrijkomen van een plaats in de kommissie alsmede bij verhindering heeft voorziening plaats op gelijke wijze als in het 2e lid van artikel wordt bepaald voor eerste aanwijzing. In geval van aanwijzing van een nieuw lid door het bestuur of de werknemer kan vervanging van het derde lid van de kommissie plaats vinden.

Artikel 20

1. Voor gevallen waarin de arbeidsovereenkomst en dit reglement niet voorzien is het rechtspositiereglement W.O. van overeenkomstige toepassing.

BIJLAGE 4.

Profielschetsen en functievereisten voor het Wetenschappelijk personeel aan het Humanistisch Instituut voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek

Algemene selectie-eis voor de functie van Hoogleraar

De bekleeder van de functie van hoogleraar fungeert als drager van een zodanig essentiële en inhoudelijk belangrijk deel van het onderwijs- en onderzoeksprogramma van een vakgroep, dat uit het oogpunt van bevordering en handhaving van het wetenschappelijk niveau van dat programma of van de ontwikkeling daarvan, voor bedoeld onderdeel een ervaren, creatieve, inspirerende wetenschapsbeoefenaar van hoog kwalitatief niveau en met goede doceergaven en dito bestuurlijke/organisatorische kwaliteiten vereist is. Van een hoogleraar wordt verwacht een bereidheid en vermogen tot samenwerking.

Hoogleraar Systematische Humanistiek

a. Functie-karakteristiek

De hoogleraar Systematische Humanistiek is het hoofd van de vakgroep 'Wijsbegeerte en wetenschap van de levensbeschouwing'. Uit dien hoofde geeft hij/zij leiding aan het onderwijs en onderzoek van de vakgroep en verricht hij/zij werkzaamheden op het coördinerende, organisatorische en bestuurlijke vlak.

De hoogleraar Systematische Humanistiek vervult binnen het vakgebied Systematische en Historische Humanistiek een inspirerende en leidinggevende taak ten behoeve van de bevordering en de handhaving van het wetenschappelijk niveau van het onderwijs- en onderzoeksprogramma ten aanzien van het vakgebied. In het kader van deze taak verricht de hoogleraar naast onderwijs- en onderzoekstaken ook werkzaamheden op het coördinerende, organisatorische en bestuurlijke vlak.

Een bijzondere taak vormt de nadere invulling van het nog jonge vak Systematische Humanistiek en daarmee samenhangend de verdere ontwikkeling en uitbouw van het onderwijs- en onderzoeksprogramma Systematische en Historische Humanistiek.

b. Selectie-eisen

- gepromoveerd in wijsbegeerte, de theologie, de letteren of de sociale wetenschappen bij voorkeur op een onderwerp betreffende de levensbeschouwingen en in het bijzonder op het gebied van de theorie van het humanisme;
- wetenschappelijke creativiteit en notoir wetenschappelijk gezag tot uiting komend in publikaties en acceptatie daarvan in representatieve tijdschriften van internationaal niveau, en in nationale en internationale erkenning door vakgenoten;
- ruime ervaring in het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek

- en gebleken didactische kwaliteiten;
- gebleken bestuurlijke en organisatorische kwaliteiten;
- uit wetenschapsbeoefening gebleken deskundigheid in de geesteswetenschappelijke benadering;
- kennis van en een open, stimulerende, loyale en kritische houding tegenover verschillende verschijningsvormen van het hedendaagse humanisme;
- de humanistische levensovertuiging toegedaan.

Hoogleraar Wetenschapsfilosofie en Levensbeschouwing

a. Functie-karakteristiek

De hoogleraar Wetenschapsfilosofie en Levensbeschouwing vervult binnen het vakgebied Wijsbegeerte van de vakgroep 'Wijsbegeerte en wetenschap van de levensbeschouwing' een inspirerende en leidinggevende taak ten behoeve van de bevordering en de handhaving van het wetenschappelijk niveau van het onderwijs- en onderzoeksprogramma van het vakgebied. In het kader van deze taak verricht de hoogleraar naast onderwijs- en onderzoekstaken ook werkzaamheden op het coördinerende, organisatorische en bestuurlijke vlak. Zijn/haar werkzaamheden zullen het strikte onderwijs- en onderzoeksprogramma van het vakgebied Wijsbegeerte overstijgen en gestalte krijgen in vakgroepsverband, waarbij het dan gaat om de vakgroep Systematische en Historische Humanistiek en zal een doorwerking dienen te krijgen naar de beide overige vakgroepen.

b. Selektie-eisen

- gepromoveerd in de wetenschapsfilosofie, bij voorkeur in relatie tot humanistische levensbeschouwing;
- wetenschappelijke creativiteit en notoir wetenschappelijk gezag tot uiting komend in publikaties en acceptatie daarvan in representatieve tijdschriften van internationaal niveau, en in nationale en internationale erkenning door vakgenoten;
- ruime ervaring in het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek en gebleken didactische kwaliteiten;
- gebleken bestuurlijke en organisatorische kwaliteiten;
- bekend zijn met verschillende verschijningsvormen van het hedendaagse humanisme;
- de humanistische levensovertuiging toegedaan.

Hoogleraar Agogische Humanistiek

a. Functie-karakteristiek

De hoogleraar Agogische Humanistiek is het hoofd van de vakgroep 'Theorie en praktijk van geestelijk werk, bestuur en beleid'. Uit dien hoofde geeft hij/zij leiding aan het onderwijs en onderzoek van de vakgroep en verricht hij/zij werkzaamheden op het coördinerende, organisatorische en bestuurlijke vlak. De hoogleraar Agogische Humanistiek vervult binnen dit vakgebied een inspirerende en leidinggevende taak ten behoeve van de bevordering en de handhaving van het wetenschappelijk niveau van het onderwijs- en onderzoeksprogramma's ten aanzien van het vakgebied. In het kader van deze taak verricht de hoogleraar naast onderwijs- en onderzoekstaken ook werkzaamheden op het coördinerende, organisatorische en

bestuurlijke vlak. Een bijzondere taak vormt de nadere uitbouw van het vak Agogische Humanistiek en daarmee samenhangend de verdere ontwikkeling en uitbouw van het onderwijs- en onderzoeksprogramma op dit gebied.

b. Selektie-eisen

- gepromoveerd bij voorkeur op een onderwerp op het gebied van levensbeschouwing, geestelijk werk, bestuur en beleid;
- wetenschappelijke creativiteit en notoir wetenschappelijk gezag tot uiting komend in publikaties en de acceptatie daarvan in representatieve tijdschriften van internationaal niveau, en in nationale en internationale erkenning door vakgenoten;
- ervaring in het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek in een vergelijkbare functie en gebleken didactische kwaliteiten;
- ervaring op het gebied van levensbeschouwing, geestelijk werk, bestuur en beleid of althans bekend zijn met en affiniteit hebbend met de humanistische agogische beroepspraktijk;
- gebleken bestuurlijke en organisatorische kwaliteiten;
- uit wetenschapsbeoefening gebleken deskundigheid in de geesteswetenschappelijke benadering;
- kennis van en een open, stimulerende, loyale en kritische houding tegenover verschillende verschijningsvormen van het hedendaagse humanisme;
- de humanistische levensovertuiging toegedaan.

Hoogleraar Sociaal-culturele wetenschappen

a. Functie-karakteristiek

De hoogleraar Sociaal-culturele wetenschappen is het hoofd van de vakgroep 'Sociaal-culturele wetenschappen en humanisme'. Uit dien hoofde geeft hij/zij leiding aan het onderwijs en onderzoek van de vakgroep en verricht hij/zij werkzaamheden op het coördinerende, organisatorische en bestuurlijke vlak. De hoogleraar Sociaal-culturele wetenschappen vervult binnen het vakgebied een inspirerende en leidinggevende taak ten behoeve van de bevordering en de handhaving van het wetenschappelijk niveau van het onderwijs- en onderzoeksprogramma ten aanzien van het vakgebied. In het kader van deze taak verricht de hoogleraar naast onderwijs- en onderzoekstaken ook werkzaamheden op het coördinerende, organisatorische en bestuurlijke vlak.

Een bijzondere taak vormt de nadere invulling van het inhoudelijke gebied van deze vakgroep en daarmee samenhangend het bevorderen van de ontwikkeling van de nieuwe specificatie binnen humanistiek: 'Sociaal-culturele humanistiek'.

b. Selektie-eisen

- gepromoveerd in de Sociologie/Sociale Wetenschappen en bij voorkeur op een onderwerp op het gebied van cultuursociologie en levensbeschouwing/humanisme;
- wetenschappelijke creativiteit en notoir wetenschappelijk gezag tot uiting komend in publikaties en de acceptatie daarvan in representatieve tijdschriften van internationaal niveau; en in nationale en internationale erkenning door vakgenoten;
- ruime ervaring in het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek en gebleken didactische kwaliteiten;
- gebleken bestuurlijke en organisatorische kwaliteiten;

- uit wetenschapsbeoefening gebleken affiniteit met de geesteswetenschappelijke benadering;
- bekend zijn met verschillende verschijningsvormen van het hedendaagse humanisme;
- de humanistische levensovertuiging toegedaan.

Hoogleraar Methodologie en Onderzoeksleer

a. Functie-karakteristiek

De hoogleraar Methodologie en onderzoeksleer is wetenschappelijk directeur van het onderzoeksinstituut. Uit dien hoofde geeft hij/zij leiding aan het onderzoek binnen de studierichting Humanistiek en verricht hij/zij werkzaamheden op het coördinerende, organisatorische en bestuurlijke vlak. Tevens is hij/zij voorzitter van de werkgroep Methodologie en Onderzoeksleer, geeft hij/zij leiding aan het onderwijs op dit vakgebied en verzorgt hij/zij zelf onderwijs. De hoogleraar Methodologie en Onderzoeksleer vervult binnen de studierichting Humanistiek een inspirerende en leidinggevende taak ten behoeve van de bevordering en de handhaving van het wetenschappelijk niveau van het onderzoeksprogramma en van het vakgebied. Een bijzondere taak vormt de systematische invulling van de relatie Humanistiek-Onderzoek en daarmee samenhangend de opbouw van een humanistische traditie inzake humanistische wetenschapsbeoefening c.q. het doen van onderzoek vanuit een humanistische optiek.

b. Selectie-eisen

- gepromoveerd in de wijsbegeerte of sociale wetenschappen en daarbij beschikkend over aantoonbare deskundigheid op het gebied van Methodologie en Onderzoeksleer;
- wetenschappelijke creativiteit en notoir wetenschappelijk gezag tot uiting komend in publicaties en acceptatie daarvan in representatieve tijdschriften van internationaal niveau, en in nationale en internationale erkenning door vakgenoten;
- ruime ervaring in het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek en gebleken didactische kwaliteiten;
- gebleken bestuurlijke en organisatorische kwaliteiten;
- uit wetenschapsbeoefening gebleken deskundigheid in zowel kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeksmethoden;
- kennis van een open, stimulerende, loyale en kritische houding tegenover verschillende verschijningsvormen van het hedendaags humanisme;
- de humanistische levensovertuiging toegedaan.

(Bouw)decaan op hoogleraarsniveau

a. Functie-karakteristiek

Ten behoeve van de opbouw van het instituut wordt voor de functie (bouw)decaan, voor de eerste zes jaar, een hoogleraarspost ingericht. Uit dien hoofde geeft hij/zij formeel leiding aan het onderwijs en onderzoek met name op het bestuurlijke en beleidsmatige vlak.

De (bouw)decaan is lid van het College van Bestuur en vervult als zodanig een inspirerende en leidinggevende taak ten behoeve van de bevordering en de handhaving van het wetenschappelijk niveau van

het onderwijs- en onderzoeksprogramma ten aanzien van de studierichting Humanistiek. In het kader van deze taak verricht de hoogleraar hoofdzakelijk werkzaamheden op het coördinerende, inhoudelijke en organisatorische vlak, en daarnaast - indien mogelijk - een onderwijs- en onderzoekstaak.

Een bijzondere taak vormt de nadere invulling van de studierichting Humanistiek en daarmee samenhangend de verdere ontwikkeling en uitbouw van het onderwijs- en onderzoeksprogramma aan het HIWOO.

b. Selectie-eisen

- gepromoveerd en daarbij beschikkend over aantoonbare deskundigheid op het gebied van bestuur, beleid en organisatie;
- wetenschappelijke creativiteit en notoir wetenschappelijk gezag dan wel maatschappelijk gezag, tot uiting komend in wetenschappelijk/maatschappelijke activiteiten en productiviteit van hoog kwalitatief gehalte;
- gedegen inzicht in de regelgeving met betrekking tot wetenschappelijk onderwijs;
- ruime ervaring in het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek;
- gebleken uitstekende bestuurlijke, beleidsmatige en organisatorische kwaliteiten;
- bekend zijn met verschillende verschijningsvormen van het hedendaags humanisme;
- de humanistische levensovertuiging toegedaan.

Algemene Profielschets Universitair Hoofddocent (UHD)

a. Functie-karakteristiek

De UHD verricht zelfstandig taken ten behoeve van de coördinatie van het onderwijs- en/of onderzoeksprogramma van een vakgebied of een vakgroep. De UHD geeft zelfstandig leiding aan wetenschappelijk onderzoek. Verder vervult hij taken in het kader van de toetsing van de studievoortgang van studenten, waar het gaat om het onderwijs van het eigen vakgebied of vakgroep. De UHD publiceert over de resultaten van eigen onderzoek of onderzoek van de vakgroep. In voorkomende gevallen treedt de UHD op als medebegeleider bij de voorbereiding van dissertaties. De UHD richt zijn werkzaamheden in in overeenstemming met het beleid van de vakgroep ten aanzien van het vakgebied, dit op basis van besluitvorming in de vakgroep. De UHD coördineert de werkzaamheden van de UD's, wetenschappelijke assistenten en toegevoegd docenten. Verder verricht hij een deel van de leidinggevende taken van de vakgroep. De UHD vervangt in voorkomende gevallen de hoogleraar.

b. Selectie-eisen

- gepromoveerd of gelijkwaardige onderzoeksprestaties op het betreffende vakgebied;
- wetenschappelijke creativiteit en produktie, blijkend uit publikaties van erkend gehalte op het eigen vakgebied;
- erkenning onder vakgenoten als bij uitstek deskundig op het eigen deelvakgebied;
- gebleken didaktische kwaliteiten en ruime ervaring in het geven van wetenschappelijk onderwijs in de verschillende werkvormen;
- ruime onderzoekservaring;
- leidinggevende kwaliteiten;
- uit wetenschapsbeoefening gebleken affiniteit met of deskundig-

- heid in de geesteswetenschappelijke benadering;
- kennis van en een open, stimulerende, loyale en kritische houding tegenover of bekend zijn met verschillende verschijningsvormen van het hedendaagse humanisme;
- de humanistische levensovertuiging toegegaan;

Algemene Profielschets Universitair Docent (UD)

a. Functiekenmerk

De UD voert met een grote mate van zelfstandigheid een deel van de onderwijstaak van het vakgebied of de vakgroep uit, waarbij sprake is van een eigen deelgebied of specialisme. Hij verricht zelfstandig wetenschappelijk onderzoek en participeert als volwaardig partner in onderzoeksprojecten. Verder publiceert de UD over resultaten van eigen onderzoek en vervult hij zelfstandig taken in het kader van de toetsing van de studievoortgang van studenten, betreffende het eigen vak. De UD richt zijn werkzaamheden in overeenstemming met het beleid van de vakgroep ten aanzien van het vakgebied, dit op basis van besluitvoering in de vakgroep. De UD geeft in voorkomende gevallen leiding aan wetenschappelijk assistenten of toegevoegd docenten. De UD kan tijdelijk participeren in leidinggevende taken van de vakgroep.

b. Selektie-eisen

- onderzoeksprestaties en publikaties op het betreffende vakgebied;
- erkenning als deskundige op het eigen vakgebied;
- didactische kwaliteiten en ervaring in het geven van wetenschappelijk onderwijs;
- bereid en in staat om het betreffende vak te relateren aan het opleidingsdoel.
- uit wetenschapsbeoefening gebleken affiniteit met of deskundigheid in de geesteswetenschappelijke benadering;
- kennis van en een open, stimulerende, loyale en kritische houding tegenover of bekend zijn met verschillende verschijningsvormen van het hedendaagse humanisme;
- de humanistische levensovertuiging toegegaan;

met betrekking tot een aantal functies:

- bekendheid met en/of ervaring in de humanistische agogische beroepspraktijk;
- bevoegdheidsverklaring ex art. 54 b en c WHBO (voorheen art 114 WVO) met betrekking tot vakken Humanistiek, Theorie van het Geestelijk Werk en Methoden van het Geestelijk Werk strekt tot aanbeveling.

In het algemeen zijn bovenstaande functiekenmerken en selektie-eisen van toepassing voor het wetenschappelijk personeel. Daarnaast zal een specificering en/of aanpassing van deze eisen plaatsvinden ten aanzien van een aantal vakgebieden, met name voor die van wetenschappen van godsdienst en religie; de agogische beroepspraktijk en praktische vaardigheden, in verband met de eigen aard en bijzondere plaats die deze vakgebieden binnen het HIWOO innemen.